



รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
Developing techniques and innovations in propagating Buddhism by
Thai Dhammaduta in foreign countries in the form of propagating
through online digital society

โดย

พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล)
วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
MCU RS800767037



รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
Developing techniques and innovations in propagating Buddhism by
Thai Dhammaduta in foreign countries in the form of propagating
through online digital society

โดย

พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล)
วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
MCU RS800767037

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Research Report

Developing techniques and innovations in propagating Buddhism by
Thai Dhammaduta in foreign countries in the form of propagating
through online digital society

BY

Phramaha Thongkeb Yanapalo (Sukpol)
Dhammaduta College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
B.E. 2567

Research Project Founded
By Thailand Science Research and Innovation Fund
MCU RS800767037
(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
ผู้วิจัย:	พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล)
ส่วนงาน:	วิทยาลัยพระธรรมทูต
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๗
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ๑) ศึกษาสภาพทั่วไป และวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ๒) พัฒนานวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศด้วยรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่าย/เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงอนาคต ผลการวิจัยพบว่าจากการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ เทคนิค ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเมื่อการศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: เทคนิคและนวัตกรรม, พระธรรมทูต, สังคมดิจิทัลออนไลน์

Research Title: Developing techniques and innovations in propagating Buddhism by Thai Dhammaduta in foreign countries in the form of propagating through online digital society

Researcher: Phramaha Thongkeb Yanapalo (Sukpol)

Department: Dhammaduta College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2567/2024

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

Research Study on the Development of Techniques and Innovations for the Dissemination of Buddhism by Thai Monks Abroad through Online Digital Media. The objectives of this research are: To study the general condition and methods for propagating Buddhism by Thai monks in disseminating Buddhism abroad. To develop these techniques for the dissemination of Buddhism by Thai monks abroad through online digital media. To establish a network to present strategies for promoting the dissemination of Buddhism in digital online formats by Thai monks abroad. The research is conducted in a future-oriented research framework. The findings indicate that the development of techniques and innovations for the dissemination of Buddhism by Thai monks abroad through online digital media encompasses three key techniques, covering all aspects relevant to monks promoting Buddhism abroad via digital platforms: Online communication channels. Presentation formats and communication styles. Content and language used in communication. Overall, the study of the feasibility and appropriateness of these techniques and innovations for the dissemination of Buddhism by Thai monks abroad through online digital media indicates that they are generally rated at a high level.

Keywords: Techniques and Innovations, Dhammaduta, Online Digital Media

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากหน่วยงานและบุคลากรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการวิจัย จึงขอขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ให้คำปรึกษาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ บิดา มารดาที่เป็นกำลังใจในการทำวิจัยเรื่องนี้ให้แล้วเสร็จด้วยดี ขอขอบพระคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ วิทยาลัยพระธรรมทูต ที่เป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗



พระมหาทองเก็บ ญาณพโล, ดร.

๓๐ กันยายน ๒๕๖๗

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด.....	๓
๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๔
๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ ทฤษฎี และหลักการแนวความคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	๑๕
๒.๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ	๑๘
๒.๔ แนวคิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม.....	๒๔
๒.๕ แนวคิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี.....	๒๔
๒.๖ แนวคิดการสื่อสารในยุคดิจิทัล.....	๒๖
๒.๗ แนวคิดการสื่อสารทางสื่อออนไลน์.....	๒๙
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๓๗
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๔๑
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๔๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๔๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๕
๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๕

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

๓.๑ การลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน.....	๔๒
๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๔๖
๔.๑ สรุปจำนวนพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่ผ่านการอบรม ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๓๐.....	๕๐
๔.๒ ระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์.....	๖๖
๔.๓ ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์.....	๖๗
๔.๔ ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร.....	๖๘
๔.๕ ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร.....	๗๐

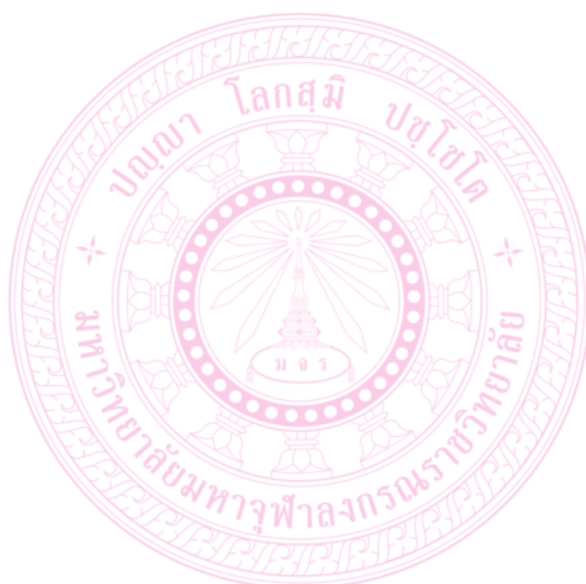


สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

๒.๑ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม.....	๒๔
๒.๒ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี.....	๒๕
๒.๓ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี.....	๒๑
๔.๑ การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์.....	๖๔



บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาถือว่าเคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุค ทุกสมัย มีการผสมผสานกับลัทธิอื่นหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อยุคสมัย และปรับให้เข้ากับบริบทของสังคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยมีหลายวิธีการ เช่น การเทศนา การปาฐกถา การอภิปราย การไต่ถาม การสนทนา การเขียนบทความ และวิธีการเผยแผ่อื่นๆ ซึ่งสำคัญยิ่งต่อความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนา เมื่อเริ่มมีเทคโนโลยีเข้ามานอกจากจะใช้วิธีการดั้งเดิมแต่โบราณ นับตั้งแต่การเข้ามาของวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ที่พระสงฆ์ได้ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีการนำเอาเทคโนโลยีมาบันทึก การบรรยายธรรม การสวดมนต์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนมาเป็นซีดี และเอ็มพี ๓ เพราะบันทึกไฟล์เสียงได้มากขึ้น พ.ศ. ๒๕๕๐ อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเทคโนโลยีสื่อใหม่ ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ^๑ และมีแนวโน้มที่จะขยายโตมากขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างเว็บไซต์ขององค์การทางพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก

ในปัจจุบันมีแนวโน้มในการปรับตัวและพัฒนาด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งใน ด้านนโยบายการให้บริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน กระบวนปฏิบัติงาน การบริการจัดการข้อมูล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีเป้าหมายประเทศไทยมีบริการภาครัฐที่สะดวก โปร่งใส ทันสมัย และตอบโจทย์ด้วยการเป็นรัฐที่ให้บริการที่สะดวกเข้าถึงง่าย และลดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการ เป็นรัฐที่ช่วยเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจ เป็นรัฐที่ให้สังคมริเริ่ม และเกื้อหนุนด้วยการเปิดเผยข้อมูล กระบวนการ และบริการ รวมทั้งเป็นภาครัฐที่ปรับตัวทันเวลา การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะ使得ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมเนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่าทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัล

^๑ สำนักบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๐/A/๐๒๗/๔.PDF>

ให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) ดังนั้น การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand^๒ จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่าประชากรอายุ ๖ ปี ขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๓ ล้านคน มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ ๒๓.๘ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๘.๒ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๑๑.๗ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๔.๙ และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ๔๘.๑ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๗๗.๒ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการใช้อินเทอร์เน็ต(จำนวนชั่วโมงการใช้ต่อสัปดาห์) เพิ่มขึ้นในทุกช่วงระยะเวลาการใช้งานเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี ๒๕๕๗ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีผู้ใช้สมาร์ทโฟนสูงสุดกว่าร้อยละ ๘๐ โดยมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ ๕.๗ ชั่วโมงต่อวัน และกิจกรรมที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อันดับ ๑ คือการใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ในขณะที่กิจกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านคอมพิวเตอร์ คือ ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอันดับ ๒ ร้อยละ ๖๒.๒ และ ใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นอันดับ ๓ ร้อยละ ๔๕.๓ ในขณะที่สถิติต่างๆ ข้างต้น ได้เพิ่มสูงขึ้น สถิติทางด้านภัยออนไลน์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน ซึ่งจากสถิติภัยคุกคามที่แจ้งเข้ามายังศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ "ไทยเซิร์ต" ปี ๒๕๕๘ มีภัยคุกคามไซเบอร์ที่แจ้งเข้ามาทั้งสิ้น ๔,๓๗๑ ราย สูงกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว โดยเมื่อปี ๒๕๕๕ มีสถิติภัยคุกคามเพียง ๗๙๒ ราย ปี ๒๕๕๖ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๗๔๕ ราย และในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๐๐๗ ราย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยไวรัส สปายแวร์ โทรจัน รองลงมาเป็นการฉ้อโกง/หลอกลวง และการเจาะระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตระหนักถึงปัญหาข้างต้น และความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชน ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน การอาชีพ และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

^๒ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (๒๕๖๔) “พลเมืองดิจิทัล” หน้า ๑.

พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีภารกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่าอุบาสกและอุบาสิกา ในการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุดในการประกาศพรหมจรรย์ขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสกอุบาสิกาซึ่งได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา^๓

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในไทยจึงมีการพัฒนาและนำเอาสื่อใหม่มาใช้ไม่ว่าจะเป็น face book Line YouTube Instagram หรือ Twister ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเพราะเข้าถึงประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้ง่ายและกว้างขวาง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ที่สามารถเข้าไปศึกษาพระธรรมได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีของสื่อใหม่ ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมและไม่บิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว คณะนักวิจัยตระหนักและเห็นความสำคัญ และสนใจในการออกแบบพุทธนวัตกรรมสร้างสรรค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบสมัยใหม่ พระธรรมทูตไทยเผยแผ่ศาสนาทั่วโลกเพื่อตอบโจรท์สังคมยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับนวัตกรรมด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
๒. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศด้วยรูปแบบดิจิทัลออนไลน์
๓. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ สภาพการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ เทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ควรเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ แนวโน้มการพัฒนาเครือข่าย/เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยเป็นอย่างไร และควรปรับปรุงอย่างไร

^๓ วิทยาลัยพระธรรมทูต, รายงานคู่มือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ, ๒๕๖๖, หน้า ๒๓๘.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พื้นที่ศึกษา วิทยาลัยพระธรรมทูต ความต้องการในการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้ และช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและประเด็นสำคัญ ตามที่ต้องการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการทดลองการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๑๐ คน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาพระธรรมทูตไทยจำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ รูป/คน และพระธรรมทูตรุ่นที่ ๓๐

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย วิทยาลัยพระธรรมทูต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระธรรมทูต, สังคมดิจิทัลออนไลน์

๑.๕.๑ การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้าง แพร่หลายออกไป

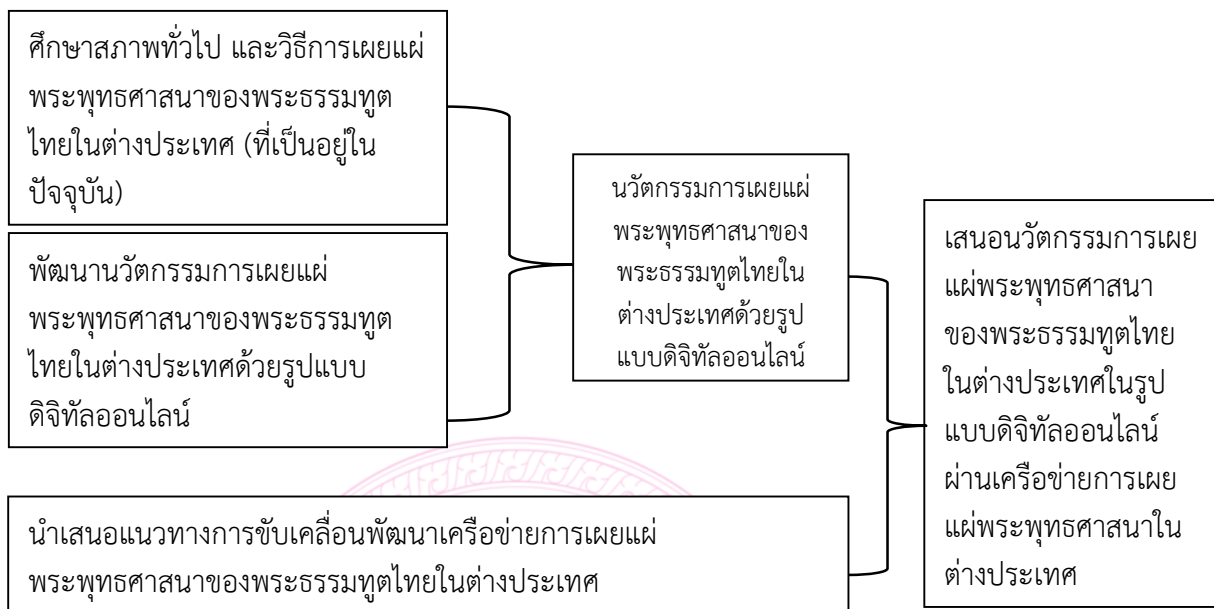
๑.๕.๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การนำเอาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปรากฏต่อการรับรู้ของมหาชนโดยทั่วไป โดยมุ่งหวังให้ผู้รับเข้าใจ และนำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเองและผู้อื่น

๑.๕.๓ พระธรรมทูต หมายถึง พระที่ทำหน้าที่เป็นทูตหรือเป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้า ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่คนทุกคนทั้งในและต่างประเทศ

๑.๕.๔ สังคมดิจิทัลออนไลน์ หมายถึง สังคมที่มีการใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าใจบรรทัดฐานของการปฏิบัติตัวให้เหมาะสม มีความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารในยุคดิจิทัลเป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดนสมาชิกของโลกออนไลน์ คือทุกคนที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตบนโลก

๑.๕.๕ เทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่าง/แปลกใหม่ไปจากการแบบดั้งเดิม มีการประยุกต์ใช้งานสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์สมัยใหม่ให้เข้ากับบริบททางการสื่อสารต่างๆ และการเลือกใช้สารได้เหมาะสมกับสื่อและประเด็นสื่อสาร

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย



๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

☒ ด้านวิชาการ

๑. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy: MIL) ในประเทศไทย และการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้สู่การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในต่างประเทศ

๒. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์

๓. ส่งเสริมการใช้ดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ และสื่อนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็น กระแส

๔. การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะดิจิทัล และตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งเชิงบวก เชิงลบ

๕. ได้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชนในวงกว้าง เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล

ผู้ได้รับผลประโยชน์ พระธรรมทูต และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

☒ ด้านสังคม

☒ ด้านสาธารณะ ☒ ด้านชุมชนและพื้นที่ ☒ ด้านสิ่งแวดล้อม

การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่บุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มี คุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและ ความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลใน ชีวิตประจำวัน และเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

ผู้ได้รับผลประโยชน์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

☒ ด้านนโยบาย

การยกระดับการพัฒนาเทคนิคและพัฒนาบุคลากรด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในต่างประเทศเพื่อตอบโจรท์สังคมยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับนวัตกรรมด้านพระพุทธศาสนากับ ศาสตร์สมัยใหม่

ผู้ได้รับผลประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

☒ ด้านเศรษฐกิจ

การเป็นศูนย์กลางกำลังคน และศูนย์กลางการเรียนรู้ (Hub of Knowledge) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้ได้รับผลประโยชน์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของงานวิจัย โดยได้ศึกษาอย่างหลากหลายครอบคลุมสาระที่เป็นเนื้อหาของงานวิจัยโดยละเอียด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ตรงประเด็น คณะผู้วิจัยจึงใคร่นำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

๑. ทฤษฎี และหลักการแนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๒. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
๔. แนวคิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม
๕. แนวคิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี
๖. แนวคิดการสื่อสารในยุคดิจิทัล
๗. แนวคิดการสื่อสารทางสื่อออนไลน์
๘. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ทฤษฎี และหลักการแนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ทฤษฎี และหลักการแนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในเบื้องต้นควรพิจารณาความหมายคำว่าเผยแผ่ก่อนคืออะไร เนื่องจากจะมีการใช้คำว่าเผยแผ่กับเผยแพร่ นำไปใช้ต่างกันอย่างไร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^๑ ได้ให้คำจำกัดการดังนี้คำว่าเผยแผ่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไป ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา เป็นต้น

คำว่า เผยแพร่ หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย เช่น เผยแพร่ความรู้

เมื่อพิจารณาตามนัยนี้แล้วว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมุ่งหมายหลักธรรมให้ปรากฏแก่ชาวโลกโดยเริ่มจากหลักการแนวคิดการเผยแผ่พระศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของพุทธบริษัททั้ง ๔ โดยยึดหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงให้แนวทางไว้ ซึ่งศึกษาจากพุทธพจน์ตอนหนึ่งไว้ว่า พระพุทธองค์ส่งพระสาวกออกไปเผยแผ่พระศาสนาครั้งแรกว่า “จรรธ ภิกขเว จาริก พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย สเทว มนุสฺसान ” ซึ่งหมายความว่า

^๑ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เผยแผ่กับเผยแพร่ นำไปใช้ต่างกันอย่างไร, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <http://legacy.orst.go.th/?knowledges81>

ว่า “ภิกษุทั้งหลายจงเที่ยวไปสู่ที่จาริก เพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” นี่คือนิพพาน หรือวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ธรรม

๒.๑.๒ หลักการเผยแผ่ตามหลักพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่ การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) หลักประโยชน์ ๓ การประกาศพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอ จงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ์”

๒) หลักไตรสิกขา หลักการที่สำคัญอีกประการคือ ไตรสิกขา คือ สิ่งที่เราเรียกว่าความงามในเบื้องต้น ได้แก่ ศีล งามในท่ามกลางได้แก่ สมาธิ งามในที่สุด ได้แก่ ปัญญา ปราภฏ ในพระดำรัสที่ส่งสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนารุ่นแรก ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังได้นั้น หลักนี้ถือเป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุมการปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ตนพึงปรารถนา ดังปรากฏในเมตตาสสูตร ขุททกนิกายว่า “ผู้ฉลาดในประโยชน์มุ่งหวังบรรลุสันตบพ ควรบำเพ็ญกรณียกิจ ควรเป็นผู้อาจหาญ ชื่อตรงเคร่งครัด ว่าง่าย อ่อนโยน และไม่เย่อหยิ่งควรเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกิจน้อย มีความประพฤติเบา มีอินทรีย์สงบ มีปัญญารักษาตน ไม่คะนอง ไม่ติดในตระกูลทั้งหลายอนึ่ง ไม่ควรประพฤติกุศลความเสียหายใด ๆ ที่จะ เป็นสาเหตุให้วิญชุนเหล่าอื่นตำหนิเอาได้...”

๓) ศักยภาพของมนุษย์พระพุทธเจ้าถือหลักว่า มนุษย์เป็นผู้ฝึกได้ มนุษย์สามารถที่จะรู้ตามได้ ถ้าเขาได้ฝึกฝนตนตามหลักการที่แสดงการมองเช่นนี้ เป็นการมองที่ศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์มากกว่ามองในแง่ความแตกต่างในด้านทางร่างกาย ซึ่งถือเป็นหลักใหญ่หลักหนึ่งที่นำไปสู่การรับสมาธิ การพยายามที่จะทำให้เห็นอุดมการณ์ที่เป็นเหมือนการมองมนุษย์ทุกคนที่จิตใจ มากกว่ามองรูปลักษณ์ที่แสดงออกมามาก่อน อันจะนำไปสู่การรับฟังคำสอนและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ ดังนี้

๒.๑.๓ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑) วิธีการที่ ๑ อนุปวาโท ไม่ว่าร้ายใคร ไม่โจมตีใคร ไม่โจมตีศาสนาอื่น แต่ใช้ปัญญาบอกว่า พระพุทธศาสนาดีอย่างไร

๒) วิธีการที่ ๒ อนุปมาโต ไม่ทำร้ายใคร ไม่ใช้กำลังเพื่อไปบังคับให้ใครเชื่อ ไม่ทำร้ายยึดหลักอหิงสาธรรม คือ ไม่เบียดเบียน ใช้ปัญญาในการอ้างเหตุผล จนกระทั่งผู้ฟังอยากลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

- ๓) วิธีการที่ ๓ ปาฏิโมกข์ จ ส วโร มีความสำรวมในศีลและมารยาทให้ดี
- ๔) วิธีการที่ ๔ มตตตาด จ ภตตสมิรู้จักประมาณในการรับประทาน รวมไปถึงการใช้สอย ปัจจัยสี่ จะได้เป็นทางมาแห่งความเคารพเลื่อมใสของผู้ได้พบเห็น
- ๕) วิธีการที่ ๕ ปนตัจ สยนาสน นังนอนในที่สงบ นักปฏิบัติธรรมต้องรักความสงบ และรักในการอยู่ในที่สงบ
- ๖) วิธีการที่ ๖ อธิจิตเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในอธิจิต ต้องหมั่นฝึกสมาธิ เพราะสมาธิ คือ แก่นของการได้บรรลุมรรคผลนิพพาน^๒

๒.๑.๔ ความสำคัญของการเผยแผ่

หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว พระพุทธเจ้าทรงแนะนำวิธีกับพระสงฆ์ ๖๐ รูปแรกโดยให้หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคสมัยพุทธกาล จากการศึกษาพบว่าพระพุทธเจ้าทรงมีทั้งหลักการ และหลักปฏิบัติแตกต่างกันไปตามกาลเทศะและบุคคลที่จะทรงสั่งสอน ดังนั้น การพิจารณาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์จึงเริ่มตั้งแต่คุณสมบัติของผู้สอน สติการสอนและหลักการสอน

๒.๑.๕ คุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่

พุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาดเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไปเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น ย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร ดังนั้น พระธรรมกะถิกหรือนักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร ๗ ประการดังนี้

- ๑) ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ในฐานะเป็นที่สบายและสนิทสนม ขวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม
- ๒) ครุ เป็นที่เคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
- ๓) ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่างทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ
- ๔) วตตาด จ เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี
- ๕) วจนกฺขโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว
- ๖) คมภีหฺมุจ กถ กตตาด เป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๒.๑.๖ สติการสอน

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมมีกถาหรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะได้ดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะที่เรียกได้ว่า เป็นลีลาในการสอนมี ๔ ประการคือ

๑) สันทิสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือจะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงเห็นจงดั่งจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒) สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือสิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญกล้าล้ำ คือปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจริงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อ ไม่กลัวเหนื่อยไม่กลัวยาก

๔) สัมปหังสนา ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือบำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบานโดยชี้ให้เห็นผลดี หรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

๒.๑.๗ หลักการสอน

พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถึก ๕ ประการ^๓

๑) อนุพุทฺธิกถา กล่าวความไปตามลำดับ คือแสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

๒) ปริยายทสฺสาวี ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ คือชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละแง่แต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความยกเยื้องไปต่าง ๆ ตามแนวเหตุผล

๓) อนุทยต ปฏิจจ แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือสอนเขาด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่เขา ๔) น อามิสฺนตโร ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อามิส คือสอนเขาไม่ใช่เพราะมุ่งที่ตนจะได้ลาภ หรือผลประโยชน์ตอบแทน

๕) อุตตํนํจ ปริจ อนุปหจจ แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือสอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น

หลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เมื่อทรงพระดำริที่จะประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์จึงทรงระลึกถึงพระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จึงเสด็จไปที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พระองค์ได้แสดงปฐมเทศนาเป็นครั้งแรกในโลกคือพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตรจนท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นคนแรก และได้ขอบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุ พระองค์ทรงประทานอนุญาตให้การอุปสมบท ถือว่าท่านเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา ต่อมาพระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาอนัตตลักขณสูตรแก่พระปัญจวัคคีย์ที่เหลือ จนได้บรรลุเป็นพระอรหันต์หมดทุกรูป และได้ทรงแสดงธรรมแก่สกุลบุตรพร้อมเพื่อนอีก ๕๔ คน จนบรรลุอรหัตผลในกาลต่อมา จึงมีพระอรหันต์เกิดขึ้นในขณะนั้น ๖๑ รูป รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วย ดังนั้นพระองค์ทรง

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕๒๐.

ส่งพระภิกษุสงฆ์ทั้ง ๖๐ รูป ออกไปประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยให้แยกกันไปในทิศทางต่าง ๆ ให้ไปรูปเดียว ส่วนพระองค์เองเลือกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ตำบลอรุณเวลาเสนาานิคม

พระมหาประกาศิต ได้กล่าวไว้ว่า การประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเชิงรุกของพระพุทธเจ้าได้เริ่มขึ้นแล้ว จะได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลโดยสรุปเป็นภาพรวมได้ ๑๐ วิธีคือ^๔

๑) วิธีการเข้าหาผู้นำทางศาสนา การเมืองและทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ออกประกาศพระพุทธศาสนาโดยเริ่มต้นที่ผู้นำศาสนาด้วยการเสด็จไปโปรดพราหมณ์ปัญจวัคคีย์ผู้คงแก่เรียนมีจิตใจที่มุ่งมั่นเต็มเปี่ยมด้วยความปรารถนาว่าจักได้บรรลุธรรมตามพระพุทธองค์จนกระทั่ง ประสบผลสำเร็จ หลังจากนั้นเสด็จไปโปรดชฎิล ๓ พี่น้องซึ่งมีบริวาร ๑,๐๐๐ คน โดยชฎิล ๓ พี่น้องนี้เป็นเจ้าลัทธิใหญ่ที่นิยมการบูชาไฟและเป็นที่เคารพนับถือของพระเจ้าพิมพิสารและประชาชนชาวแคว้นมคธเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนาอาทิตตปริยาสูตรและแสดงปาฏิหาริย์เพื่อให้ชฎิล กลุ่มนี้เข้ามานับถือพระพุทธศาสนาจนประสบความสำเร็จได้บรรลุธรรมและอุปสมบทเป็นภิกษุทั้งหมด ๘ ท่าน ต่อจากนั้น พระองค์เสด็จไปหาผู้นำทางการเมืองคือพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระราชอาแห่งแคว้นมคธและข้าทาสบริวารพระเจ้าพิมพิสารและข้าราชการบริพารพอเห็นว่าชฎิลสามพี่น้องที่ตนนับถือได้ประกาศตนเป็นสาวกของพระพุทธองค์แล้ว ก็คลายทิฐิมานะและน้อมใจฟังพระธรรมเทศนาด้วยความเคารพ ในที่สุดก็ได้ดวงตาเห็นธรรมและหันมานับถือพระพุทธศาสนา ต่อมาพระเจ้าพิมพิสารได้ถวายวัดเวฬุวันแด่พระสงฆ์โดยมีพระพุทธองค์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้พระองค์ยังทรงแสดงธรรมเทศนาสั่งสอนเหล่าผู้นำทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคมและประเทศชาติด้วยพระองค์เอง ผู้นำทางเศรษฐกิจที่พระองค์เสด็จไปโปรดคือ ยสกุบุตร พร้อมบิดามารดา ภรรยาและมิตรสหายรวม ๕๔ คน ๑๐ วิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการเข้าหาหัวหน้าผู้เป็นผู้นำทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจเช่นนี้นับเป็นวิธีการที่มีความชาญฉลาดและแยบยลในตัวอย่างมาก เหมือนกับยิงปืนนัดเดียวได้นกทั้งฝูง เพราะคนเหล่านั้นต่างมีบทบาทและอิทธิพลต่อสังคมอย่างยิ่งทั้งเป็นผู้ที่มีพวกพ้องและบริวารมาก เมื่อคนเหล่านั้นนับถือศาสนาใด ผู้คนในสังคมนั้นก็มักจะหันมานับถือตามไปด้วย จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกของการเผยแผ่ธรรมะนั้น พระองค์ทรงใช้วิธีการนี้มาโดยตลอด ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักมีประชาชนให้ความเลื่อมใสศรัทธาเข้ามานับถืออย่างมากจนนับได้ว่าเป็นพระปรีชาสามารถของพระพุทธองค์และพระสาวกทั้งหลายด้วย ผู้นำศาสนานั้นบางทีอาจจะมีความสำคัญหรือทรงอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชนมากกว่านักปกครองเพราะนักปกครองมักควบคุมประชาชนด้วยอาวุธหรือด้วยอำนาจ ส่วนผู้นำศาสนานั้นควบคุมประชาชนด้วยธรรมะ ฉะนั้น ประชาชนจึงมีความมั่นคงเลื่อมใสต่อพระและนักบวช นอกจากความเลื่อมใสศรัทธาแล้วยังช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการทำนุบำรุงพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่งด้วย การสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์และสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ

๒) วิธีการปฏิบัติหลักคำสอนและหลักความเชื่อบางประการของลัทธิศาสนา
ดั้งเดิม

^๔ พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี, “พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร., ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๑๘๐

พระพุทธเจ้าทรงปฏิวัติทางสังคมขั้นที่ชาวชมพูทวีปยึดถือมานาน เช่น ศาสนาพราหมณ์มีข้อบัญญัติทางสังคมหลายด้าน เช่น เรื่องวรรณะ ที่กำหนดให้แต่ละวรรณะมีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด มีการกำหนดให้แต่ละวรรณะยึดถือและปฏิบัติอยู่ในวรรณะของตนเองมิให้สมาคมกับวรรณะอื่น ๆ โดยเฉพาะวรรณะศูทรที่ไม่สามารถมีสิทธิ์ในสังคม กำหนดให้วรรณะพราหมณ์เป็นวรรณะประเสริฐสูงสุด อันถือได้ว่าเป็นการลิดรอนสิทธิ์ของวรรณะนั้น ๆ พระองค์ตรัสปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวอย่างสิ้นเชิง และทรงสอนว่า “บุคคลเป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่หรือไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่บุคคล เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรมหรือไม่เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม” หมายความว่า คนดี หรือชั่วมิใช่ชาติตระกูล แต่ขึ้นอยู่กับกรรมทำของผู้นั้น หากทำดีก็เป็นคนดี และหากทำชั่วก็เป็นคนชั่ว นอกจากนั้น พระองค์ยังทรงปฏิเสธทางสุดโต่ง ๒ ทาง คือ กามสุขัลลิกานุโยค คือการหมกมุ่นในกามสุข กับอัตตakilมณานุโยค คือการทรมานตนเอง พระองค์ทรงเคยปฏิบัติเช่นนั้นมาก่อนแล้วทรงยืนยันว่าเป็นหนทางที่ผิดมิใช่หนทางที่จะนำสัตว์โลกไปสู่ทางบรรลุมรรคได้ ทรงแนะนำให้ดำเนินในทางสายกลางอันได้แก่มรรคมีองค์ ๘ หรือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางปฏิบัติที่ไม่เข้มงวดและไม่หละหลวมเกินไปทรงถือว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

๓) วิธีการปฏิรูปพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาท่ามกลางกระแสวัฒนธรรม และลัทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์จึงทำให้พระพุทธเจ้าต้องมีความเกี่ยวข้องกับถ้อยคำทางศาสนาด้วยความมุ่งมั่นที่จะประกาศพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงอย่างรวดเร็ว จึงไม่ทรงหักล้างคำสอนหรือถ้อยคำของศาสนาอื่นอย่างทันที แต่พยายามให้กลมกลืนกันไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่รู้ตัวหรือบางทีก็ใช้วิธีการโอนอ่อนผ่อนตามคำสอนใดถูกต้องดีงาม พระองค์ก็ทรงรับรองว่าถูกต้องดีงามเป็นของสากลโดยธรรมชาติ คำสอนของศาสนาพราหมณ์มีอยู่อย่างไร พระองค์ก็ไม่ทรงหักล้าง แต่จะทรงปฏิรูปใหม่นำมาใช้ในทางพระพุทธศาสนาเช่น คำว่า พรหมทางศาสนาพราหมณ์หมายถึง ผู้สร้างโลก แต่พระองค์ทรงเอามาใช้ในความหมายใหม่ หมายถึงมารดาบิดา คำสอนใดที่มีความขัดแย้งกับพุทธศาสนาทรงชี้แจงแถลงให้เห็นว่าการปฏิบัติเช่นนั้นไม่ใช่แก่นสาร พร้อมทั้งแนะนำแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้ เช่น การบูชาโยนิ ในคำสอนเดิม หมายถึง การฆ่าสัตว์บูชาโยนิ แต่พระองค์ทรงสอนในความหมายใหม่ หมายถึงการบูชามารดาบิดาสมณพราหมณ์เป็นต้น

๔) วิธีการเสนอหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาวิธีการนี้เป็นวิธีที่สืบเนื่องมาจากวิธีการดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น กล่าวคือ เมื่อทรงอธิบายชี้แจงถึงส่วนดีส่วนบกพร่องของศาสนาพราหมณ์แล้ว ได้เสนอหลักการใหม่ที่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้ว ๆ ขึ้นแทนที่และเผยแผ่หลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน เพื่อให้เข้าใจถึงธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์และสรรพสิ่ง หลักธรรมที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณ์ คือความเป็นของไม่เที่ยงความเป็นทุกข์ และความเป็นของไม่ใช่ตัวตน ความไม่คงที่แน่นอนของสรรพสิ่งเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไปตามเหตุปัจจัยที่อาศัยกันเกิดขึ้นและเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาที่ผ่านไป และหลักอริยสัจ ๔ ถือได้ว่าเป็นหลักหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่สำคัญครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา กุศลธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา รวมอยู่ในอริยสัจทั้งสิ้น พระพุทธองค์ทรงบรรลุมรรคก็ด้วยหลักธรรมข้อนี้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเกิดขึ้นและดับไป อย่างมีเหตุปัจจัยเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงนำมาแสดงเพื่อโปรดสัตว์มากที่สุด

๕) วิธีการปฏิบัติเชิงรุก หรือเยี่ยมเยือนตามบ้าน เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ตลอดการเผยแผ่ธรรมะ ทรงแผ่ข่ายคือพระญาณของพระองค์เพื่อสำรวจดูเวไนยสัตว์ที่มีอุปนิสัยแก่กล้าพอที่จะบรรลุธรรมแล้วเสด็จไปเทศนาโปรดถึงบ้าน อันเป็นพระกรณียกิจประจำวันของพระองค์ อีกประการหนึ่งด้วยเช่นกัน ผู้ที่ได้รับการเทศนาโปรดเช่นนี้มักจะได้อบรมธรรมอยู่เสมอ เรียกว่า พุทธกิจ๕ ประการของพระพุทธเจ้า ได้แก่ เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต เวลาสายทรงแสดงธรรม เวลาค่ำประทานโอวาท กลางคืนตอบปัญหาเทวดา และเวลาจวนสว่างตรวจดูสรรพสัตว์ผู้ที่สมควรและยังไม่สมควรตรัสรู้

๖) วิธีการบริการชุมชน วิธีการนี้เป็นการเผยแผ่เชิงรุกซึ่งได้ผลมากที่สุดอีกวิธีหนึ่งพระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายจะเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยสังคมอยู่เนื่อง ๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและความเข้าใจอันดีระหว่างชาวบ้านและพระสงฆ์เช่น การเข้าไปสงเคราะห์ประชาชนในภูมิต้นสูตรพระองค์ได้ทรงเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้าน โดยวิธีแก้ปัญหาโดยการจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุขในสังคม

๗) วิธีการใช้ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เป็นวิธีการเผยแผ่ที่ใช้ความสามารถพิเศษเข้ามาช่วยโดยมีจุดประสงค์เพื่อปราบปรามคนที่แสดงอาการกระด้างกระเดื่องไม่ยอมรับนับถือหรือยากลองดีให้สิ้นพยุศ การแสดงปาฏิหาริย์นี้ไม่นิยมใช้นัก เพราะทรงเล็งเห็นว่าการแสดงฤทธิ์นั้นมิทั้งแง่ดีและไม่ดีในตัวเอง คือผู้ที่มีศรัทธาเลื่อมใสก็ยิ่งยกย่องส่งเสริมมากขึ้น ส่วนผู้ที่ไม่เลื่อมใสอาจจะดูหมิ่นว่าการแสดงปาฏิหาริย์แบบนี้ไม่เห็นแปลกอะไรเพราะคนที่เรียนวิชา “คันธาริ” ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน และตรัสว่า “เราเล็งเห็นโทษในอิทธิปาฏิหาริย์อย่างนี้ จึงอัดอั้นระอาเกลียดการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์” แต่วิธีการที่ทรงโปรดและใช้อยู่เสมอคือ อนุสาสนีปาฏิหาริย์คือการสอนอย่างธรรมดาอธิบาย ชี้แจง โต้ตอบกันไปมาโดยไม่ต้องมีการใช้ฤทธิ์เดชเข้ามาช่วย เป็นวิธีที่ทำให้คนเข้าถึงสัจธรรมได้ตามพุทธประสงค์และมีความมั่นคงยืนยาวมาถึงปัจจุบัน

๘) วิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแผ่ให้ง่ายมากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้เผยแผ่เป็นเสมือนญาติของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังพระธรรมเทศนา แต่พระพุทธเจ้าทรงห้ามยกพุทธพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต และทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่พระภิกษุผู้แสดงพุทธพจน์เป็นภาษาสันสกฤตทรงอนุญาตในการแสดงธรรมด้วยภาษาของตนเอง เพราะเป็นภาษาสามัญที่ประชาชนจำนวนมากสามารถเข้าใจได้ เป็นการเปิดโอกาสให้มวลชนทุกระดับชั้นได้มีโอกาสเข้ามาเลื่อมใสศรัทธาพระพุทธศาสนาจึงแพร่หลายไปสู่มวลชนอย่างรวดเร็ว ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้นได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงกัน ตรงกันข้ามกับศาสนาพราหมณ์ที่จำกัดสิทธิการศึกษาทั้งยังใช้ภาษาสันสกฤตซึ่งถือได้ว่าเป็นภาษาต้องห้ามสำหรับคนบางวรรณะเช่นวรรณะศูทรในการสั่งสอนอีกด้วย

๙) วิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่นับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่ นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม เพราะบุคลิกภาพที่สง่างาม น่ามองน่าเลื่อมใสย่อมเป็นเหตุนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ พระพุทธองค์ทรงมีพระวรกายที่สง่างามประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษดังมีจังกิพราหมณ์ชมว่า “พระสมณโคดมมีพระรูปร่าง น่าดู น่าเลื่อมใสมีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรม มีพระวรกายดุจพรม โอกาสที่จะพบเห็นยากนัก” การเผยแผ่พระพุทธศาสนานอกจากมีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่แล้ว คุณสมบัติของนักเผยแผ่ก็

เป็นสิ่งที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ เพราะนักเผยแผ่ที่ดীনนั้นแม้จะไม่ออกปากพูดก็สามารถเผยแผ่พุทธธรรมได้ บุคลิกลักษณะที่ดึงดูดก็ยังคงความผ่องใสแห่งจิตใจให้เกิดศรัทธาแก่ผู้พบเห็น

๑๐) วิธีการสนทนา การบรรยายและตอบปัญหา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ยกวิธีสอนของพระพุทธเจ้าไว้ มีหลายแบบหลายอย่างซึ่งผู้วิจัยจะยกมาเพียง ๓ หัวข้อ ที่น่าสังเกตหรือพบบ่อย คงจะได้แก่วิธีต่อไปนี้

๑๐.๑) แบบสากัจฉา หรือสนทนา วิธีนี้น่าจะเป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใด ๆ โดยเฉพาะในเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้น ยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยังไม่รู้ไม่เข้าใจหลักธรรม ในการสนทนาพระพุทธเจ้ามักจะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจ ธรรมและความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวก พระองค์ก็ทรงใช้วิธีนี้ไม่น้อย และทรงส่งเสริมให้สาวกสนทนาธรรมกัน อย่างในมงคลสูตรว่า “กาเลน ธมมสากัจฉา เอตมมมงคลมุตตมการสนทนาธรรมตามกาลเป็นมงคลอันอุดม” ดังนี้^๕

๑๐.๒) แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ น่าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวันซึ่งมีประชาชน หรือพระสงฆ์จำนวนมาก และส่วนมากเป็นผู้มีพื้นความรู้ความเข้าใจ กับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม และหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอที่จะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้าง ๆ ได้ ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์บอกว่า ทุกคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุมนั้น แต่ละคนจะรู้สึกว่พระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตัวเองโดยเฉพาะ ซึ่งนับว่าเป็นความสามารถอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

๑๐.๓) แบบตอบปัญหา ผู้ที่มามีปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่าง ๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้มีนิสัยถือลัทธิศาสนาอื่น บ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็มาถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จน หรือให้ได้รับความอับอาย ในการตอบพระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม ในสังคีติสูตร ท่านแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบเป็น ๔ อย่างคือ

(๑) เอกังสพยา กรณีปัญหา ปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัวพระอรธกถาจารย์ยกตัวอย่างเช่น ถามว่า “จักขุเป็นอนิจจังหรือ” ฟังตอบตรงไปได้ทีเดียวว่า “ถูกแล้ว”

(๒) ปฏิปุจฉาพยา กรณีปัญหา ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้พระอรธกถาจารย์ยกตัวอย่างเช่น เขาถามว่า “โสตะก็เหมือนจักขุหรือ” ฟังย้อนถามก่อนว่า “ที่ถามนั้นหมายถึงแง่ใด” ถ้าเขาว่า “ในแง่เป็นเครื่องมองเห็น” ฟังตอบว่า “ไม่เหมือน” ถ้าเขาว่า “ในแง่เป็นอนิจจัง” จึงควรตอบรับว่า “เหมือน”

(๓) วิภังชพยากรณีปัญหา ปัญหาที่จะต้องแยกความตอบ เช่น เมื่อเขาถามว่า “สิ่งที่เป็นอนิจจัง ได้แก่ จักขุใช้ไหม” ฟังแยกความออกตอบว่า “ไม่เฉพาะจักขุเท่านั้น ถึงโสตะขานะ ฯลฯ ก็เป็นอนิจจัง” หรือปัญหาว่า “พระตถาคตตรัสวาจาซึ่งไม่เป็นที่รักที่ชอใจของคนอื่นไหม” ก็

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

ต้องแยกตอบตามหลักการตรัสวาจา ๖ หรือปัญหาว่าพระพุทธเจ้าทรงติเตียนตบะทั้งหมดจริงหรือ” ก็ต้องแยกตอบว่าชนิดใดติเตียนชนิดใดไม่ติเตียนดังนี้ เป็นต้น

(๔) ฐปณีย์ปัญหา ปัญหาที่พึงยับยั้งเสีย ได้แก่ ปัญหาที่ถามนอกเรื่อง ไร้ประโยชน์อันจักเป็นเหตุให้เขว ยึดเยื้อ สิ้นเปลืองเวลาเปล่า พึงยับยั้งเสีย แล้วชักนำผู้ถามกลับเข้าสู่แนวเรื่องที่ประสงค์ต่อไป ท่านยกตัวอย่าง เมื่อถามว่า “ชีวะอันใด สรรีระกัอันนั้นหรือ” อย่างนี้เป็นคำถามประเภทเกินความจริง ซึ่งถึงอธิบายอย่างไรผู้ถามก็ไม่อาจเข้าใจ เพราะไม่อยู่ในฐานะที่เขาจะเข้าใจได้ พิสูจน์ไม่ได้ ทั้งไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่เขาด้วย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การสื่อสารนั้นจัดเป็นการเผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นวิธีหลักเลยทีเดียว เพราะต้องใช้การอธิบายชี้แจงข้อมูลเนื้อหาหลักธรรมต่าง ๆ เช่น การเทศน์ บรรยาย การใช้ภาษา รวมถึงการใช้สื่อภาพ หนังสือและเทคโนโลยีที่ใช้อยู่ในยุคสมัยปัจจุบัน ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นส่วนสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อความเข้าใจในหลักธรรมต่าง ๆ ที่ผู้เผยแผ่สื่อออกไป

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารรวมถึงหลักธรรมที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับการสื่อสารตามแนวพุทธอีกด้วย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความหมายของการสื่อสาร

คำว่า “สื่อสาร” มาจากคำ ๒ คำรวมกัน ได้แก่ คำว่า “สื่อ” หมายถึง เครื่องนำไป คำว่า “สาร” หมายถึง เรื่องราวที่มีความหมาย คำว่า สื่อสาร มักใช้เป็นคำกริยา หมายถึง นำเรื่องราวต่าง ๆ (สาร) โดยอาศัยเครื่องนำไป (สื่อ) โดยวิธีใดวิธีหนึ่งให้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการ การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างมีวัตถุประสงค์ไปยังผู้รับสาร จนทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ การสื่อสารในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Communication” ซึ่งรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Communis” หมายถึง การร่วม (Common) เมื่อมีการสื่อสารหรือการสื่อความหมาย ก็หมายถึงว่า มีการกระทำร่วมกันในบางสิ่งบางอย่าง นั่นคือการถ่ายทอดหรือการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความคิดของมนุษย์ กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้สึนึกคิดข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปหรือมากกว่านั้น การสื่อสารจึงเป็นปฏิกริยาสัมพันธ์ทางสังคมที่สื่อความหมายผ่านระบบสัญลักษณ์ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่มโดยใช้สัญลักษณ์ สัญลักษณ์หรือพฤติกรรมที่เข้าใจกันได้ การสื่อสารมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “การสื่อความหมาย” ซึ่งเป็นกระบวนการในการส่งผ่านถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้สึนึกคิดและทัศนคติจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งอันเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของหลักการประชาสัมพันธ์^๖

^๖ กิติมา สุรสนธิ, ความรู้ทางการสื่อสาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

ความสำคัญของการสื่อสาร

ความสำคัญของการสื่อสารนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนทุกคน และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปถึงบุคคลอื่น ๆ ในสังคม การสื่อสารจึงเป็นส่วนสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม จะเห็นได้จากการที่คนพยายามคิดค้นและพัฒนาวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ตลอดจนเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ล้วนเกิดจากความพยายามในการสื่อสารเพื่อความเข้าใจของคน ซึ่งมีความต่อเนื่องมายาวนาน หากการสื่อสารไม่มีความสำคัญและจำเป็นแล้ว เครื่องมือและวิธีการสำหรับการสื่อสารต่าง ๆ เหล่านี้ก็คงไม่เกิดขึ้นและพัฒนามาให้เห็นดังเช่นในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากขึ้น หากคนในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร ก็ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความคิด หรือสื่อสารให้เกิดความเข้าใจของคนในสังคมได้ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อสังคมหลายด้าน ความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการสื่อสารไว้ ดังต่อไปนี้^๗

๑. ด้านชีวิตประจำวัน ในชีวิตประจำวันของแต่ละคนจะต้องสื่อสารกับตัวเองและสื่อสารกับผู้อื่นตลอดเวลา นับตั้งแต่เวลาตื่นนอนก็ต้องสื่อสารกับตัวเองและคนอื่นที่อยู่ใกล้ตัว การฟังวิทยุ อ่านหนังสือ ออกจากบ้านไปปฏิบัติภารกิจประจำวัน ก็ต้องพบปะบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นเรื่องที่ต้องทำการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร หากคนเราขาดความรู้หรือทักษะการสื่อสาร ก็อาจทำให้การปฏิบัติภารกิจประจำวันอาจบกพร่องได้

๒. ด้านสังคม การรวมกลุ่มในสังคมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ จะต้องมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ มีกระบวนการทำให้คนยอมอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม มีการถ่ายทอดความรู้และทบทวนบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๓. ด้านธุรกิจอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า การประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การบริหารติดต่อประสานงาน การฝึกอบรมพนักงาน การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสาร ฯลฯ กิจกรรมด้านธุรกิจอุตสาหกรรมจะต้องมีการสื่อสารที่ดี จึงจะประสบผลสำเร็จได้

๔. ด้านการเมืองการปกครอง กิจกรรมด้านการเมืองการปกครองจะต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน เช่น การประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล การสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ การบังคับบัญชาสั่งการ การให้บริการประชาชน การชักชวนให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายซึ่งล้วนจะต้องใช้เทคนิควิธีการของการสื่อสารทั้งสิ้น ด้านการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งต้องมีการติดต่อสร้างความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การค้า การทหาร การทำสนธิสัญญา ฯลฯ การมีนักการทูตประจำในประเทศต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้มีความจำเป็นต้องใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันอยู่เสมอ หากผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และทักษะในการสื่อสารเพียงพอจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง ทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ส่งผลให้การดำเนินทางธุรกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตเป็นอันมาก เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี พัฒนาการของเทคโนโลยีทำให้ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไปมาก หลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่ามนุษย์สามารถจัดพิมพ์หนังสือได้เมื่อประมาณ ๕๐๐ ถึง ๘๐๐ ปีที่แล้ว เทคโนโลยีเริ่มเข้ามาช่วยในการพิมพ์ทำให้การสื่อสารด้วยข้อความและภาษาเพิ่มขึ้นมาก เทคโนโลยีพัฒนามาจนถึงการสื่อสารกัน โดยส่งข้อความเป็นเสียงทางสายโทรศัพท์ได้ประมาณร้อยกว่าปีที่แล้ว และเมื่อประมาณห้าสิบปีที่แล้วก็มี การส่งภาพโทรทัศน์และคอมพิวเตอร์ทำให้มีการใช้สารสนเทศในรูปแบบข่าวสารมากขึ้น ในปัจจุบันมี สถานีวิทยุ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระจายข่าวสารมีการแพร่ภาพทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเพื่อรายงานเหตุการณ์สด เห็นได้ชัดว่าเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก บทบาทของการพัฒนาเทคโนโลยีรวดเร็วขึ้นเมื่อมีการพัฒนาอุปกรณ์ทางด้านคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบระบบสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ที่ก้าวหน้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศชีวิตความเป็นอยู่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การสื่อสารโทรคมนาคมกระจายทั่วถึงทำให้ข่าวสารแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมไร้พรมแดน เพราะเรื่องราวของประเทศหนึ่งสามารถกระจายแพร่ออกไปยังประเทศต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว^๘

การนำเทคโนโลยีของสื่อใหม่มาใช้เป็นเครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ก็เป็นได้ เพราะสังคมสมัยปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ต่าง ๆ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่าย และกว้างขวางมากที่สุดไม่จำกัดเวลา และสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศก็ตาม แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก

การใช้วิธีการแบบสื่อสมัยใหม่ประยุกต์พุทธวิธีการในการเผยแผ่ให้เป็นการเผยแผ่แบบเชิงรุก คือ การเข้าใจและเข้าถึงด้วยการใช้สื่อออนไลน์ที่ทันสมัย การเผยแผ่ที่ประยุกต์เข้ากับสังคมที่มีความหลากหลายแตกต่างกันได้หลักคำสอนก็ต้องสามารถเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม แต่ต้องประยุกต์ให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การเผยแผ่คำสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีระบบเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทยและจะกลายเป็นเครือข่ายสังคมพระพุทธศาสนาออนไลน์สามารถศึกษาได้ทุกหนทุกแห่งและตลอดเวลาเป็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบันให้มั่นคงเจริญรุ่งเรือง

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

พุทธศาสนากำลังเผชิญกับการท้าทายในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นยุคที่เทคโนโลยีได้เชื่อมโยงให้โลกสามารถเชื่อมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้ มนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สำหรับพระพุทธศาสนานั้นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา ผลกระทบด้านบวก เช่น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วกว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรมคำสอนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้โดยสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม การดูหมิ่นพระพุทธศาสนาโดยกลุ่มคนต่างศาสนา สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญและไม่มองข้าม คือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์และเนื้อหาที่มีลิขสิทธิ์รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก

(๑) ควรมีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณรและผู้ที่สนใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สื่อใหม่เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีการกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้สื่อใหม่ที่เหมาะสมถูกต้องตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์สามเณรรวมทั้งควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัด สำนักสงฆ์ และองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีความพร้อมจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการผลิตสื่อใหม่เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านระบบ e-Learning

(๒) พัฒนาเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะ และมีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายสำหรับแท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่เผยแพร่ในทุกระดับชั้นการศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจ

(๓) สนับสนุนให้วัดต่างๆ ทั่วประเทศมีเว็บไซต์ของวัดเพื่อเป็นการสื่อสารสองทางกับประชาชนซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้คนมีความใกล้ชิดธรรมะมากขึ้น

(๔) ควรมีองค์กรและผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐาน และตรวจสอบเนื้อหาของธรรมะที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎกเผยแพร่ในสื่อใหม่

(๕) สนับสนุนให้มีการแปลหนังสือธรรมะเป็นภาษาต่างประเทศเผยแพร่ในรูปแบบ e-Book เพื่อให้ผู้ที่สนใจโดยเฉพาะชาวต่างประเทศสามารถเข้ามาศึกษาได้

การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคนี้มาใช้เผยแผ่ธรรมะหรือเป็นสื่อในการนำสารที่ดีไปสู่ประชาชนก็จะตรงกับประสงค์ของพระพุทธองค์ในการส่งพระธรรมทูตชุดแรกออกไปประกาศศาสนาทั้งนี้เพื่อความวัฒนาถาวรของพระพุทธศาสนาให้สืบต่อไป

๒.๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

๒.๓.๑. ความเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

พระพุทธศาสนาขยายตัวจากซีกโลกตะวันออกไปสู่ตะวันตกตั้งแต่มัยของพระเจ้าอโศกมหาราช แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าพระพุทธศาสนาครั้งแรกนั้นรุ่งเรืองและ

ขยายตัวออกไปกว้างไกลแค่ไหน เสถียร โพธิ์นันทะ ได้สันนิษฐานถึงการเริ่มต้นของพระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนตะวันตกไว้ว่า พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนตะวันตกตั้งแต่เมื่อคราวตติยสังคายนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ ที่มีการส่งสมณทูตไปยังนอกชมพูทวีปครั้งแรก^๙ คือ สันนิษฐานว่ากลุ่มพระสมณทูตคณะที่ ๖ ซึ่งมีพระมหารักขิตเป็นหัวหน้าคณะได้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเอเชียกลาง (โยนกประเทศ) ซึ่งปัจจุบันได้แก่ดินแดนที่เป็นประเทศอิหร่าน ตุรกี และอาจกินขอบเขตไปถึงกลุ่มประเทศยุโรปได้ อย่างไรก็ตามก็ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าพระพุทธศาสนาได้เข้าสู่ดินแดนตะวันตกในช่วงใดหากแต่พุทธศาสนาเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา^{๑๐} ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลเฉพาะประเทศที่มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นมาเวลายาวนาน และได้มีการเผยแผ่โดยการนำของคณะสงฆ์ไทยเป็นข้อมูลหลักเพื่อจะให้เห็นภาพรวมของภาพการณ์ปัจจุบันของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน

๒.๓.๒. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอเมริกา

พ.ศ. ๒๔๓๖ ชาวอเมริกันรู้จักพระพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการจากการประชุมสภาศาสนาโลก (Parliament of the World's Religions) โดยจัดขึ้นครั้งแรกที่นครชิคาโก เพื่อเป็นการทำความรู้จักและทำความเข้าใจระหว่างศาสนาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเป็นทางการ โดยในปีนั้นได้นักเผยแผ่ศาสนาชาวคริสต์ลัทธิ คือ ท่านอนาคาริกธรรมปาละ ได้ขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ทำให้ศาสนาเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้เหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างจีนกับทิเบตในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ส่งผลให้ประชาคมโลกเกิดความสนใจชาวทิเบต อีกทั้งผู้นำประเทศและผู้นำทางจิตวิญญาณของทิเบต คือ องค์ดาไลลามะ ที่ต้องลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ประเทศอินเดียได้ใช้โอกาสในช่วงที่เป็นรัฐบาลพลัดถิ่นนี้ไปบรรยายทั่วโลก พร้อมทั้งได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วยกันและเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๗ มีผู้อพยพจากภัยสงครามเวียดนามย้ายถิ่นฐานเข้าไปอาศัยในอเมริกาพร้อมได้นำความเชื่อดั้งเดิมที่ตนเคยนับถือคือพระพุทธศาสนาเข้าสู่สังคมอเมริกัน^{๑๑} ทำให้สังคมอเมริกันเริ่มมีความสนใจในคำสอนของพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงยุคสมัยนั้น พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยก็ได้รับความสนใจจากชาวอเมริกันมากขึ้นเช่นกัน โดยได้มีนายแจ๊ค คอรัณฟิลด์ (Jack Kornfield) อดีตอาสาสมัคร Peace Corps ที่ได้เข้าอุปสมบทเป็นพระภิกษุและได้ศึกษาปฏิบัติธรรมที่วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจากพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) หลังจากได้ลาสิกขาบทแล้วกลับไปยังอเมริกาเปิดอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแบบเถรวาทตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา^{๑๒} ซึ่งมีชาวอเมริกันผู้สนใจเข้าศึกษาอบรมเป็นจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่าในยุคนี้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในประเทศสหรัฐอเมริกาครบทั้งแบบมหายาน วัชรยาน และเถรวาท

^๙ เสถียร โพธิ์นันทะ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊ค จำกัด, ๒๕๔๔.

^{๑๐} พระมหาถนงค์ อตถจาโร, "บทบาทพระธรรมทูตไทยในต่างแดน", บทความพิเศษเสถียรภาพแลหลังที่มาของพระพุทธศาสนาในอเมริกา, ๒๕๕๓.

^{๑๑} William Elliott, tying rocks to clouds: meetings and conversations with wise and spiritual people. Michigan: University of Michigan, ๒๐๒๑.

คณะสงฆ์ไทยได้เริ่มงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่สหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยสมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) สมัยดำรงสมณศักดิ์ที่พระพิมลธรรม ได้มีนโยบายและแนะนำคณะสงฆ์ไทยออกไปต่างประเทศเพื่อฉลองศรัทธาญาติโยมที่ต้องการที่พึ่งทางใจ และได้เริ่มก่อสร้างวัดไทยอย่างเป็นทางการเป็นวัดแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ในนครลอสแอนเจลิส^{๑๒} และในปีพ.ศ. ๒๕๓๘ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาได้เริ่มโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศรุ่นแรกขึ้นอย่างเป็นทางการหลังจากที่ได้เริ่มโครงการอย่างไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ช่วง พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นต้นมา^{๑๓} บทบาทวัดไทยในอเมริกาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังมุ่งเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่เป็นคนไทยเป็นหลัก เพื่อให้ได้มีโอกาสเข้าวัดฟังธรรมนบ่าเพื่อบุญกุศลที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา และเพื่อน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิต การเผยแผ่หลักธรรมมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี ใช้วิธีการบรรยายธรรมในโอกาสส่วนสำคัญต่าง ๆ การจัดชั้นเรียนตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย การใช้สื่อ เอกสารการพิมพ์ การบันทึกเทปการบรรยายธรรม การบันทึกวิดีโอ และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตตลอดถึงการให้บริการห้องสมุด ส่วนภาคปฏิบัติ มีการจัดการสอนฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การรักษาศีล ๘ การจัดวิปัสสนากรรมฐานแก่ชาวต่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่ให้อิสระอย่างเต็มที่ในการเลือกศาสนาและพระพุทธศาสนาก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่ไม่จำกัดลัทธิที่ยังเปิดโอกาสเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องจิตวิญญาณของตะวันออกกับแนวคิดตะวันตก

๒.๓.๓. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดา

พระพุทธศาสนาได้เริ่มเข้าไปในประเทศแคนาดาโดยผ่านแรงงานชาวจีนและญี่ปุ่นที่ทำงานในด้านของทางรถไฟและเหมืองแร่ในช่วงประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ โดยในเบื้องต้นนั้นได้อาศัยการเผยแผ่ตามบ้านของผู้อยู่อาศัยยังไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์ทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน^{๑๔} ภายหลังได้มีการก่อตั้งวัดแห่งแรกในประเทศแคนาดาในปี ค.ศ. ในเมือง British Columbia โดยเป็นวัดตามแนวพระพุทธศาสนาแบบญี่ปุ่นนิกายโจโด (Jodo Shinshu) ซึ่งเป็นวัดตามแนวพระพุทธศาสนาหายาน วัดแห่งแรกตามแนวพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทในประเทศแคนาดาได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๘ ชื่อว่า The Toronto Mahavihara (วัดมหาวิหารโตรอนโต) และเป็นศูนย์กลางเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศแคนาดาซึ่งได้รับการสนับสนุนหลักจากรัฐบาลศรีลังกา และพุทธศาสนิกชนชาวศรีลังกาที่อาศัยอยู่ประเทศแคนาดาเป็นหลัก^{๑๕}

^{๑๒} พระปลัดอำพล สุธีโรและพระมหาณัด อุดจจารี, พระธรรมทูตในต่างประเทศ, กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

^{๑๓} วิทยาลัยพระธรรมทูต, ประวัติความเป็นมาวิทยาลัยพระธรรมทูต, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, http://odc.mcu.ac.th/?page_id=๗๑๒

^{๑๔} A.W. Barber. Buddhism in Canada. The Canadian Encyclopedia.

^{๑๕} The Canadian Encyclopedia, Religion & Philosophy: Buddhism. Retrieved from The Canadian Encyclopedia: http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/buddhism/#h๓_jump_๒

พ.ศ. ๒๕๔๒ พระเทพเจติยาจารย์ (วริยงค์ สิริธโร) ปัจจุบันคือพระธรรมมงคลญาณได้เดินทางเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสอนหลักสูตรครูสมาธิ (Meditation Instructor Course) โดยกำหนดหัวข้อการฝึกสมาธิพิจารณาจิตให้ถูกต้องตามลำดับและระดับของจิตให้ตรงความเป็นจริงตามหลักการทำสมาธิที่เป็นสากลสามารถพิสูจน์ได้^{๑๖} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศแคนาดาตามโครงการหลักสูตรครูสมาธิ (Meditation Instructor Course) ที่นำโดยหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโรนั้น นับว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จสูงและบรรลุเป้าหมายเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องเหมาะสมกับชาวตะวันตก การพัฒนารูปแบบ วิธีการ การจัดองค์กรและการบริหารองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

๒.๓.๔. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษของไทยปรากฏชัดเจนในช่วงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งได้มีการอุปถัมภ์ศาสนาอย่างเป็นทางการด้วยการตั้งวัดพุทธประทีป ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยมีประวัติการก่อตั้งในช่วงเดือน มิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๑ อันเนื่องมาจากพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ ป.ธ.๘) ผู้เป็นอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ได้รับการอาราธนาจากองค์การ MRA เพื่อเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลกโดยเมืองลอนดอนในประเทศอังกฤษเป็นหนึ่งในเป้าหมายของโครงการ โดยในขณะนั้นพระพิมลธรรมได้พบกับพระภิกษุชาวแคนาดาชื่อว่าพระอานันทโพธิ์ ผู้ได้อุปสมบทตามพระพุทธศาสนาเถรวาทจากประเทศพม่าและได้เคยไปศึกษากรรมฐานจากวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์มาก่อน พระอานันทโพธิ์เป็นผู้มีความเลื่อมใสในพระราชสิทธิมนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.๙) ผู้รับหน้าที่สอนวิปัสสนา ณ วัดมหาธาตุฯ และได้เสนอความคิดเห็นว่าควรจะอาราธนาให้พระราชสิทธิมนีได้มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอังกฤษ โดยการกิจนี้ได้อาศัยการร่วมมือของรัฐบาลไทยคณะสงฆ์ไทยและพุทธสมาคมประเทศอังกฤษในการก่อตั้งและประสานงานทั้งในด้านการก่อสร้างและงานด้านการเผยแผ่ครั้งนั้นได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพิธีเปิดในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ การสร้างพุทธประทีปในประเทศอังกฤษในครั้งนี้ได้ดึงดูดความสนใจของชาวตะวันตกจำนวนมากให้หันมาสนใจพระพุทธศาสนา^{๑๗} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมันและอังกฤษมีจำนวนผู้นับถือพระพุทธศาสนาในอันดับต้น ๆ เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรป^{๑๘}

ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๗ พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน) ได้เดินทางไปเผยแผ่ธรรมะที่ประเทศอังกฤษตามที่พุทธศาสนิกชนชาวอังกฤษได้กราบนิมนต์ท่านได้ไปอธิบายธรรมและตอบคำถามธรรมที่วัดธัมมปทีปวิหาร กรุงลอนดอน เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๗ มีชาว

^{๑๖} สถาบันพลังจิตตานุภาพ, หลักสูตรครูสมาธิ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <http://www.samathi.com/institute-detail.php?actid=๔>

^{๑๗} พระรักษ์พล กุลวฑฒโน, พระกรรมฐานกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ, กรุงเทพฯ: หจก. นารายณ์ อิมเมจ แอนด์ พริ้นท์, ๒๕๕๗.

^{๑๘} พระธรรมวิสุทธิกวี, คนไทยกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖.

อังกฤษให้ความสนใจจำนวนมากและอยากนิมนต์ท่านให้เดินทางไปแสดงธรรมอีก แต่เนื่องจากท่านชราภาพมากแล้วไม่สะดวกต่อการเดินทาง ต่อมาพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท) วัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานีได้เดินทางจาริกไปที่ประเทศอังกฤษ ๒ ครั้ง คือเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๐ ท่านได้เขียนไว้ในสมุดบันทึกตอนหนึ่งว่า “ได้ไปเที่ยวดูในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แล้วจึงคิดว่า มนุษยศาสตร์ทั้งหลาย มันยังเห็นได้ว่ามีแต่ศาสตร์ไม่มีคมทั้งนั้น ไม่สามารถจะตัดทุกข์ได้ มีแต่ก่อให้เกิดทุกข์ ศาสตร์ทั้งหลายเหล่านั้น เราเห็นว่าถ้าไม่มาขึ้นต่อพุทธศาสตร์แล้วมันจะไปไม่รอดทั้งนั้น” และในอีกตอนหนึ่งท่านได้บรรยายถึงอุปนิสัยและความสนใจในพระพุทธศาสนาของชาวอังกฤษไว้ว่าอาตมามีความเห็นว่ามีมหาชนในประเทศนี้เป็นปัญญาชน ถ้าหากเราให้ความเห็นที่ลึกซึ้งเข้าไปเขาจะเข้าใจง่ายและอาตมาได้อธิบายธรรมให้ฟัง เขาก็รับไปพิจารณาอาตมาเห็นว่านิสัยปัจจัยของชาวตะวันตกนี้น่าจะดำเนินทางพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นในเมืองไทยเราดูอยากหยุดกันเสียที^{๑๙} และได้กล่าวอุปมาเปรียบเทียบสังคมอังกฤษถึงความเหมาะสมของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวอังกฤษตามที่สนทนากับท่านไว้ว่าอาตมายินดีเมื่อเห็นชาวกรุงลอนดอนเหมือนเห็นพี่น้อง จะเปรียบให้ฟังว่าดินก็ดีพันธุ์ผลไม้ก็ดี แต่ไม่มีใครมาปลูกมาทำสวนอย่างนั้นแหละ ปฏิรูปเทศพอสมควร จิตใจคนก็ดี สถานที่ก็ดี ดินฟ้าอากาศก็ดี สมบูรณ์บริบูรณ์ทั้งหมด แต่ว่าไม่มีใครมาสั่งสอน ประกาศพระพุทธศาสนาให้เข้าใจมีความสุขมากกว่านี้ช่วงที่หลวงปู่ชานักอยู่ในประเทศอังกฤษ ท่านได้วางหลักปฏิบัติข้อวัตรของพระสงฆ์ตามแบบปฏิบัติของพระสงฆ์ในประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักของชาวอังกฤษหลายประการ เช่น การออกบิณฑบาตในกรุงลอนดอนซึ่งถือว่าเป็นของแปลกใหม่สำหรับชาวอังกฤษ รวมทั้งได้ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ อันเป็นความคลางแคลงใจของชาวคริสต์ ดังเช่น พระสุเมโธได้บันทึกตอนหนึ่งไว้ว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งเข้ามาถามว่า ว่าหลวงปู่จะทำให้คนอังกฤษเปลี่ยนเป็นศาสนาเป็นศาสนาพุทธใช่หรือไม่ หลวงปู่ชาได้ตอบไปว่าหาได้มาเพื่อเปลี่ยนศาสนา หากเดินทางมาตามนิมนต์ของชาวอังกฤษ โดยวัตถุประสงค์ของการมาคือเพื่อบอกความจริงที่เป็นประโยชน์แก่คนที่สนใจพระพุทธศาสนาไม่ประสงค์สร้างความขัดแย้ง หรือความยุ่งยากให้ศาสนาอื่น ๆ^{๒๐} ในการเดินทางจาริกประเทศอังกฤษครั้งที่ ๒ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ได้นิมนต์พระอาจารย์สุเมโธ (ปัจจุบันคือพระราชสุเมธาจารย์) ไปด้วยเมื่อหลวงปู่ชาเดินทางกลับประเทศไทย ท่านได้มอบหมายให้พระอาจารย์สุเมโธอยู่ต่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

นอกจากนั้น มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอื่น ๆ ในยุโรปและในกลุ่มสแกนดิเนเวียอีกหลายประเทศ เช่น ประเทศอิตาลีซึ่งได้มีการประกาศให้พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาประจำชาติหรือ State Religion และยังมีวัดสาขาสายหนองป่าพงที่ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน สกอตแลนด์ ประเทศเบลเยียม และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย เช่น มีวัดป่าชิปท์เวิร์ท ประเทศนอร์เวย์ประเทศสวีเดน เป็นต้น ที่ดูแลโดยพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนไทยในประเทศท้องถิ่นนั้น ๆ

^{๑๙} คณะศิษยานุศิษย์พระโพธิญาณเถร, อุปถัมภ์: แก้วก่องส่องธรรมนำชน เรื่องโลก เรื่องอุบล คือ พระโพธิญาณเถร, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

^{๒๐} คณะศิษย์วัดป่ารัตนวัน, ธรรมปรากฏชีวประวัติพระราชสุเมธาจารย์ (หลวงพ่อสุเมโธ), กรุงเทพฯ: แสงแดด, ๒๕๕๗.

พระสงฆ์รูปอื่น ๆ ที่เป็นที่รู้จักในประเทศไทยที่ได้เดินทางเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุโรปยังมีพระสุธรรมคณาจารย์ (หลวงปู่เหรียญ วรลาโภ) วัดอรัญบรรพต จังหวัดหนองคาย ได้เดินทางเผยแผ่ธรรมะที่ประเทศเยอรมันในปี ๒๕๒๙ หลวงปู่บุญฤทธิ์ปณฺธิโต สำนักสงฆ์สวนทิพย์ อำเภอบางกรัณท์ จังหวัดนนทบุรี ได้เดินทางเผยแผ่ธรรมะตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ประเทศไอร์แลนด์เหนือ สวิสเซอร์แลนด์ เยอรมัน สวีเดน เดนมาร์ก และเบลเยียม และได้จำพรรษาที่ประเทศออสเตรเลียเป็นระยะเวลาหลายปี

๒.๔ แนวคิดทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน^{๒๑} ได้แก่

๑. ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม

- ๑.๑ การคิดอย่างสร้างสรรค์
- ๑.๒ ทำงานกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์
- ๑.๓ การสร้างนวัตกรรม

๒. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

- ๒.๑ การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒.๒ การใช้การคิดอย่างเป็นระบบ
- ๒.๓ การพิจารณาและการตัดสินใจ

๓. การสื่อสารและการร่วมมือ

- ๓.๑ สื่อสารอย่างชัดเจน
- ๓.๒ การร่วมมือกับผู้อื่น

^{๒๑} ไสว พิกขาว, ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills), [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.scribd.com/document/๓๗๘๖๘๙๒๒๒/pdf>



ภาพที่ ๒.๑ ภาพแสดงทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ที่มา: (ไสว พิกขาว, ๒๕๖๔)

๒.๕ แนวคิดทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน^{๒๒} ดังนี้

๑. ความรู้ด้านสารสนเทศ

- ๑.๑ การเข้าถึงและการประเมินข้อมูลสารสนเทศ
- ๑.๒ การใช้และการจัดการสารสนเทศ

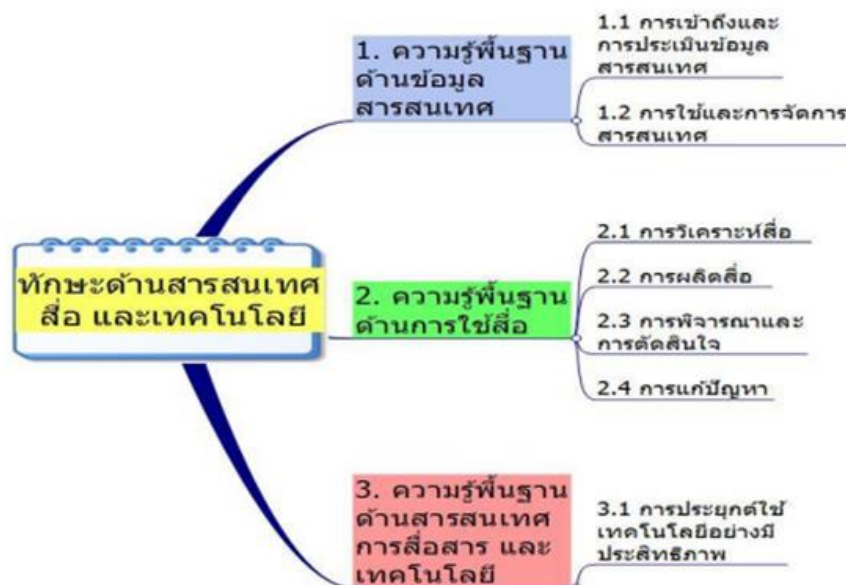
๒. ความรู้เกี่ยวกับสื่อ

- ๒.๑ การวิเคราะห์สื่อ
- ๒.๒ การผลิตสื่อ
- ๒.๓ การพิจารณาและตัดสินใจ
- ๒.๔ การแก้ปัญหา

๓. ความรู้ด้านเทคโนโลยี

- ๓.๑ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.



ภาพที่ ๒.๒ ภาพแสดงทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ที่มา: (ไสว พักขาว, ๒๕๖๔)

พระไพศาล วิสาโล^{๒๓} กล่าวไว้ว่า ผู้ที่เคร่งศาสนาส่วนใหญ่มักจะมีแนวโน้มต่อต้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นพวก Luddite ทั้งนี้เพราะผู้ที่สนใจศาสนามักเป็นพวกอนุรักษ์นิยมส่วนเทคโนโลยีมักก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่สวนทางกับประเพณีหรือค่านิยมของศาสนิกชน ดังนั้นเราจึงพบว่าในกลุ่มประเทศอิสลามพวกเคร่งศาสนาแบบสุดโต่งมักต่อต้านอินเทอร์เน็ตหรือจานดาวเทียม เพราะว่าเทคโนโลยีเหล่านี้เป็นสื่อกลางที่นำเอาค่านิยมตะวันตกไปเผยแพร่ในประเทศของคนรวมทั้งทำให้เกิดความหลงใหลในเรื่องเซ็กซ์ วัตถุนิยม ความรุนแรง ฯลฯ ชาวพุทธส่วนใหญ่ก็มีลักษณะอนุรักษ์นิยมเช่นกัน แต่ไม่เข้มข้นหรือสุดโต่งขนาดนั้นแน่นอนว่าในสมัยพุทธกาลยังไม่มีความคิดค้นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้โดยตรงแต่อย่างไรก็ตามสามารถนำคำสอนของพระองค์มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในโลกยุคดิจิทัลได้ หลักการแรกคือการพิจารณาถึงคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมยกตัวอย่างเรื่องการกินอาหารก็มีคุณค่าอยู่ทั้ง ๒ ด้าน คุณค่าแท้คือประโยชน์ด้านสุขภาพอนามัยที่ช่วยบำรุงร่างกายให้อยู่ได้ด้วยดี คุณค่าเทียม คือความเอร็ดอร่อย ความโก้เก๋ ดังนั้นการกินอาหารในร้านริมถนนกับการกินอาหารในภัตตาคารหรูหราในแง่คุณค่าแท้ก็ไม่ต่างกัน คือได้ประโยชน์ในทางสุขภาพใกล้เคียงกันมาก แต่เราทุกคนต่างก็อยากไปกินอาหารในภัตตาคารเพราะมันเอร็ดอร่อยกว่า นี่คือการให้ความสำคัญกับคุณค่าเทียมในเรื่องการกินอาหาร พระพุทธเจ้าสอนว่าให้เราเอาคุณค่าแท้เป็นหลัก คือ กินอาหารเพื่อบำรุงร่างกายให้มีเรี่ยวแรงในการทำงานและมีชีวิตไม่ใช่มุ่งกินเพื่อมุ่งเอาความเอร็ดอร่อยเป็นหลัก ถ้าใครติดคุณค่าเทียมก็จะเกิดโทษ เช่นเป็นโรคอ้วน ถ้ามองในเรื่องเทคโนโลยีทั่วไปอย่างเช่นรถยนต์คุณค่าแท้ของ

^{๒๓} พระไพศาล วิสาโล, วิพากษ์คอมพิวเตอร์ เทวรูปแห่งยุคสมัย, (ม.ป.ท.: สำนักพิมพ์ มูลนิธิโกมลคีมทอง, ม.ป.ป.), ๒๕๖๔.

รถยนต์คือใช้เป็นพาหนะเพื่อเดินทางเป็นการทุ่นแรงทุ่นเวลา คุณค่าเทียมคือการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ผู้ขับขีสมัยนี้เราเน้นคุณค่าเทียมมาก ดังนั้นเวลาดูโฆษณารถยนต์ให้สังเกตว่าเขาไม่ค่อยพูดว่ารถคันนี้ช่วยให้คุณไปถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัยและประหยัด แต่เน้นว่ารถคันนี้ขับแล้วโดดเด่นโก้โก้ไม่เหมือนใครสถานะทางสังคมสูงกว่าผู้อื่น ในสังคมปัจจุบันโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกายและปัญหาสังคมจำนวนมากล้วนเกิดขึ้นจากการที่ผู้คนหมกมุ่นยึดติดกับคุณค่าเทียมมากเกินไปจึงมีความเห็นว่าคนในยุคปัจจุบันไม่ต้องถึงขั้นปฏิเสธคุณค่าเทียมไปเสียทั้งหมดเพียงแต่อย่าให้ความสำคัญกับมันมากเกินไปจนมองข้ามคุณค่าแท้ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ก็เช่นกันเราควรเลือกซื้อและนำมาใช้งานเพื่อคุณค่าแท้ คือเพื่อทำงานเอกสารใช้ค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตช่วยให้งานสำเร็จเสร็จสิ้นได้รวดเร็วขึ้นไม่ควรเอาคุณค่าเทียมเป็นหลัก คือใช้เพื่อความสนุกสนาน บันเทิง ความตื่นเต้น หลายคนใช้คอมพิวเตอร์เป็นประโยชน์ประเภทหลังจนวนหยุดไม่ได้ถึงขั้นเสพติดเทคโนโลยี

๒.๖ แนวทางการสื่อสารในยุคดิจิทัล

พัฒนาการของเทคโนโลยีทำให้ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปมากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่ามนุษย์สามารถจัดพิมพ์หนังสือได้ เมื่อประมาณ ๕๐๐ ถึง ๘๐๐ ปีที่แล้ว เทคโนโลยีเริ่มเข้ามาช่วยในการพิมพ์ทำให้การสื่อสารด้วยข้อความและภาษาเพิ่มขึ้นมาก เทคโนโลยีพัฒนามาจนถึงการสื่อสารกันโดยส่งข้อความเป็นเสียงทางสายโทรศัพท์ได้ประมาณร้อยกว่าปีที่แล้ว และเมื่อประมาณห้าสิบปีที่แล้วก็มีการส่งภาพโทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ทำให้มีการใช้สารสนเทศในรูปแบบข่าวสารมากขึ้น ในปัจจุบันมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระจายข่าวสารมีการแพร่ภาพทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเพื่อรายงานเหตุการณ์สดเห็นได้ชัดว่าเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมาก การพัฒนาเทคโนโลยีรวดเร็วขึ้นเมื่อมีการพัฒนาอุปกรณ์ทางด้านคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบจะเห็นได้ว่าในช่วงสี่ห้าปีที่ผ่านมาจะมีผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งมีคอมพิวเตอร์เข้าไปเกี่ยวข้องให้เห็นอยู่ตลอดเวลาระบบสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ก้าวหน้ามากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศชีวิตความเป็นอยู่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การสื่อสารโทรคมนาคมกระจายทั่วถึงทำให้ข่าวสารแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมไร้พรมแดน เพราะเรื่องราวของประเทศหนึ่งสามารถกระจายแพร่ออกไปยังประเทศต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วหลังจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิญญูและโทรทัศน์ได้รับความนิยมจนกระทั่งมีสถานีวิทยุธรรมะและสถานีโทรทัศน์พระพุทธศาสนา เมื่อเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นเทคโนโลยีที่ร้อนแรงที่สุด สะดวกที่สุด เข้าถึงคนได้มากที่สุดตามการใช้งานอินเทอร์เน็ต ในประเทศไทยมีข้อมูลระบุว่าประเทศไทยถือเป็นประเทศแรก ๆ ในทวีปเอเชียที่มีการนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้อินเทอร์เน็ตเข้าสู่ประเทศไทยประมาณปีพ.ศ. ๒๕๓๐ จากการผลักดันของแห่งสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย AIT ทำให้มีการเริ่มต้นส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ติดต่อกันระหว่างมหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลียกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ต่อมาปลายปีพ.ศ. ๒๕๓๖ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้เปิด (World Wide Web) หรือ เวิลด์ ไวด์เว็บ โดยใช้ตัวย่อว่า www เป็นครั้งแรกในประเทศไทยคือ <http://www.nectec.or.th/> ซึ่งทำหน้าที่แนะนำประเทศไทยให้กับทั่วโลกเป็นภาษาอังกฤษภายใต้ชื่อ “Thailand the Big Picture” ในปัจจุบันได้เปลี่ยนหน้าที่มาให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ

คอมพิวเตอร์แห่งชาติ โดยมีการปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัยและเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยเป็นหลัก^{๒๔} จากนั้นเป็นต้นมาการใช้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet) ในประเทศไทยได้รับความนิยมอย่างสูงและมีความต้องการใช้งานเพิ่มสูงขึ้นทุกวันทั้งปริมาณผู้ใช้และปริมาณอัตราการรับส่งข้อมูลที่มีปริมาณมากขึ้นทุกวันจนกระทั่งมีรัฐวิสาหกิจได้นำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเชิงพาณิชย์

ในยุคแรก ๆ คณะสงฆ์ไทยยังไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่มีการนำเอาพระไตรปิฎกบันทึกลงแผ่นซีดีกลายเป็นพระไตรปิฎกฉบับซีดีรวมเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดทำพระไตรปิฎกฉบับซีดีรวมบันทึกลงในแผ่นซีดีมีบันทึกไว้ว่าในช่วงวันวิสาขบูชาปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ ศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยมหิดลได้พัฒนาพระไตรปิฎกฉบับดิจิทัลได้เริ่มนำเอาพระไตรปิฎกฉบับบาลีจำนวน ๔๕ เล่ม พิมพ์ลงแผ่นซีดีรวมและพัฒนาโปรแกรมสืบค้นพระไตรปิฎกจนกระทั่งปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงได้จัดทำพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยและยังได้รับการพัฒนามาตามลำดับประกอบด้วยพระไตรปิฎกฉบับแปลเป็นภาษาไทย ๔๕ เล่ม พระไตรปิฎกฉบับบาลีอักษรไทย ๔๕ เล่ม พระไตรปิฎกฉบับบาลีอักษรโรมัน ๔๕ เล่ม อรรถกถาและคัมภีร์อื่น ๆ พระไตรปิฎกฉบับบาลีอักษรไทย ๗๐ เล่ม อรรถกถาและคัมภีร์อื่น ๆ พระไตรปิฎกฉบับบาลีอักษรโรมัน ๗๐ เล่ม และพระไตรปิฎกภาษาเทวนาครีและสิงหล^{๒๕} ปัจจุบันมีการนำเอาพระไตรปิฎกเผยแผ่ทางอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากมีทั้งฉบับภาษาไทยภาษาบาลี และภาษาอังกฤษ เป็นต้น คนรุ่นใหม่สามารถศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้ทุกโอกาสที่ต้องการโดยผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ จากนั้นก็มีวัดและองค์กรทางศาสนาใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตหลายแห่งโดยผ่านทางเว็บไซต์ จากข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ระบุเว็บไซต์ของวัดต่าง ๆ ไว้คือ เว็บไซต์วัดในประเทศไทย มีจำนวน ๔๗ เว็บไซต์ เว็บไซต์วัดไทยในต่างประเทศ มีจำนวน ๓๒ เว็บไซต์ เว็บไซต์องค์กรทางศาสนา มีจำนวน ๒๑ เว็บไซต์ เว็บไซต์ความรู้ทางศาสนา มีจำนวน ๒๙ เว็บไซต์^{๒๖}

การสื่อสารบนหน้าจอคอมพิวเตอร์เริ่มมีบทบาทที่ชัดเจนขึ้นหลังปีค.ศ. ๒๐๐๐ โดยมีการใช้คอมพิวเตอร์ในระดับบุคคลมากกว่าก่อนหน้านี้ที่เป็นเพียงเครื่องสำหรับการทำงานของภาครัฐและเอกชนในด้านต่าง ๆ คอมพิวเตอร์กลายเป็นเครื่องมือที่แต่ละคนนำไปใช้เพื่อการค้นหาข้อมูลและติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายที่เชื่อมต่อกันทั่วโลกที่เรียกกันว่าเวิลด์ไวด์เว็บ (WWW: World Wide Web) ที่มักเรียกย่อ ๆ กันว่า “เว็บ” ซึ่งก็คือรูปแบบหนึ่งของระบบการเชื่อมโยงเครือข่ายข่าวสารใช้ในการค้นหาข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตจากแหล่งข้อมูลหนึ่งไปยังอีกแหล่งข้อมูลที่อยู่ห่างไกลให้มีความง่ายต่อการใช้งานมากที่สุด เวิลด์ไวด์เว็บจะแสดงผลอยู่ในรูปแบบของเอกสารที่เรียกว่าไฮเปอร์เท็กซ์ (Hyper Text) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่รวบรวมข่าวสารข้อมูลที่อยู่กระจัดกระจายในที่ต่าง ๆ ทั่วโลกให้สามารถนำมาใช้งานได้เสมือนอยู่ในที่เดียวกัน โดยใช้เว็บเบราว์เซอร์

^{๒๔} นพดล อินนา, ไอทีกับการเมืองไทย, กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๔๙.

^{๒๕} Budsir, Buddhist Sutras, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖,

<http://www.budsir.org/budsir-main.html>

^{๒๖} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, เว็บไซต์วัดต่าง ๆ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <http://www.onab.go.th/>

(web browser) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ช่วยในการดูหรืออ่านข้อมูลเหล่านั้น เว็บเบราว์เซอร์ที่นิยมใช้ เช่น Internet Explorer, Firefox, Google chrome เป็นต้น เพราะฉะนั้นระบบอินเทอร์เน็ตนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้ความรู้ที่แต่เดิมเป็นเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่บนหิ้งที่สูงส่งแต่ปัจจุบันความรู้นั้นสามารถค้นหาได้บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ การสื่อสารผ่านโครงข่ายอินเทอร์เน็ตที่เดิมมีเพียงภาครัฐและองค์กรเอกชนเป็นผู้ใช้เท่านั้นกลายมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใคร ๆ ก็มีสิทธิ์ถือครองและใคร ๆ ก็สามารถใช้ประโยชน์ได้เพียงแค่จ่ายเงินซื้อเครื่องและคลื่นสัญญาณเท่านั้น ไม่ต่างกับการซื้อหาและการใช้โทรศัพท์มือถือในห้วงทศวรรษ ๒๐๐๐ ที่มีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ถูกลงเพื่อการแข่งขันทางการตลาดซึ่งใคร ๆ ก็มีสิทธิ์ที่จะถือครองและใช้ได้อย่างอิสระเพียงแค่มีเงินจ่ายในจำนวนหนึ่ง ความนิยมในการถือสิทธิ์ครองเครื่องคอมพิวเตอร์พกพามาพร้อมกับวิถีชีวิตที่เทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาไปอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการมาถึงของยุคดิจิทัล ผู้คนในสังคมโลกเริ่มใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการทำงานและการสื่อสารต่าง ๆ มากขึ้นเห็นได้ชัดหลังปี ค.ศ. ๒๐๐๐ การรับ-ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือ “อีเมล” (e-mail) เป็นที่นิยมมากพร้อมกับการมาของโปรแกรมการสนทนาอัจฉริยะหรือ “แชท” (Chat) “เว็บไซต์” (website) ต่างๆ เริ่มเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับวิถีการสื่อสารบนโลกไซเบอร์ ผู้คนมากมายเลือกที่จะรับข่าวสารที่อยู่บนหน้าจอมากขึ้นทิวทัศน์กว่าทศวรรษก่อนหน้า การเชื่อมโยงเนื้อหาที่อยู่บนฐานคิดของการโยงคำสำคัญในไปสู่การค้นหาข้อมูลแบบ “ลิงค์” (Link) ซึ่งเปลี่ยนแปลงวิธีการอ่านตัวอักษรแต่เดิมที่อ่านจากซ้ายไปขวาและบนลงล่างแล้วพลิกหน้ากระดาษไปสู่ระบบของปุ่ม “คลิก” เพื่อนำไปสู่ข้อมูลบนหน้าเว็บ ขณะเดียวกันรายการทางโทรทัศน์เริ่มแบ่งปันข้อมูลลงเว็บไซต์และรวมไปถึงการลงข้อมูลของรายการโทรทัศน์แบบย้อนหลังเพื่อรองรับผู้ใช้งานระบบอินเทอร์เน็ตด้วย

ต่อมานับตั้งแต่กลางทศวรรษที่ ๒๐๐๐ เป็นต้นมา ได้เกิดเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งคือโปรแกรมหนึ่งในเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือ “โซเชี่ยลเน็ตเวิร์ค” (Social Network) อันเป็นการที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตคนหนึ่งเชื่อมโยงกับเพื่อนอีกนับสิบรวมไปถึงเพื่อนของเพื่อนอีกนับร้อยผ่านผู้ให้บริการด้านโซเชี่ยลเน็ตเวิร์คบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแต่ละคนสามารถสร้างตัวตนขึ้นมาให้ปรากฏบนสังคมออนไลน์ได้มากกว่ามิติของโลกทางกายภาพผู้ใช้สามารถที่จะใส่รูปถ่ายของตัวเองพร้อมกับตัวอักษรเพื่อบรรยายความหมาย รวมไปถึงสามารถถาม-ตอบมีปฏิสัมพันธ์ผ่านโปรแกรกดังกล่าว เฟซบุ๊กยังสามารถที่จะจัดสรรกลุ่มของผู้ที่สนใจในเรื่องต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันให้เกิดเป็นกลุ่มสังคมย่อยได้ขณะเดียวกันก็ยังมีโปรแกรมแชทที่สามารถส่งข้อความ ใส่รูปภาพ และถ่ายภาพวิดีโอโต้ตอบแบบปฏิสัมพันธ์ได้อีกด้วย นอกจากโซเชี่ยลเน็ตเวิร์คอย่างเฟซบุ๊กแล้ว ยังมีโปรแกรมอื่น ๆ อีก เช่น อินสตาแกรม (Instagram), ทวิตเตอร์ (twitter), บล็อก (Blog), ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเภทล้วนสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับการใช้งานด้วยวิธีที่แตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวเสียง หรือวิดีโอก็ตาม สิ่งเหล่านี้ นับเป็นสื่อสังคมหรือโซเชี่ยลมีเดีย (Social Media) ที่มีบทบาทนำสังคมร่วมสมัยให้เดินไปในทิศทางใหม่ที่โลกดิจิทัลกับโลกของความเป็นจริงมีระยะห่างที่น้อยลงมากขึ้นเรื่อย ๆ และเดินทางอย่างคู่ขนานไปอย่างเห็นได้ชัด

สื่อสังคมจึงหมายถึงสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้เป็นผู้สื่อสาร หรือเขียนเล่าเนื้อหาเรื่องราวประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่ออื่น ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตนผ่านทางเว็บไซต์โซเชียลเน็ตเวิร์คที่ให้บริการบนโลกออนไลน์ สื่อสังคมลดบทบาทของสื่อเดิมโดยผู้รับสารกับผู้ส่งสารเริ่มสลายความแตกต่างลงจนกลายเป็นผู้ทำการสื่อสารเหมือนกัน ผู้ส่งกับผู้รับสารเป็นคน ๆ เดียวกัน เปิดปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น ผู้ทำการสื่อสารสามารถที่จะสร้างตัวตนขึ้นใหม่ภายใต้การผลิตสื่อดิจิทัล (Digital Media) ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป เพื่อส่งเสริมความหมายของตัวเองต่างกับการสื่อสารของโทรทัศน์ที่ผู้ดูสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้แค่ส่งข้อความเข้ารายการทางโทรทัศน์ การโทรศัพท์หรือถ่ายทอดรายการสด หากแต่เมื่อต้องการดูย้อนหลังกลับต้องอาศัยโครงข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับเชื่อมต่อข้อมูลออนไลน์ในเว็บไซต์ นับตั้งแต่ทศวรรษ ๒๐๑๐ เป็นต้นมาการกำเนิดขึ้นของโทรศัพท์อัจฉริยะ (Smartphone) และแท็บเล็ต (Tablet) ช่วยให้การสื่อสารของสื่อสังคมมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว วิถีชีวิตของผู้ทำการสื่อสารเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดผู้คนเริ่มจ้องมองโลกบนหน้าจอที่เหลี่ยมของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้นจนอาจจะกล่าวได้ว่าโลกทั้งโลกนั้นได้ถูกย่อส่วนลงกลายเป็นพื้นที่เล็ก ๆ สี่เหลี่ยมที่มีเครือข่ายยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่มนุษย์จะสามารถค้นพบวิธีการสื่อสารของหน้าจอคอมพิวเตอร์ของผู้ทำการสื่อสารทำให้การสื่อสารเป็นเรื่องของปัจเจกชนคนชั้นกลางมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ การจ้องมองบนจอผ้าของภาพยนตร์แล้วหน้าจอคอมพิวเตอร์ที่เล็กกว่าหลายเท่ากลับส่งอิทธิพลต่อสังคมที่มากมายเหลือคณานับ นั้นย่อมพิสูจน์ว่าขนาดทางรูปธรรมของหน้าจอภายในกรอบสี่เหลี่ยมในโลกของภาพมิได้เป็นปัจจัยสำคัญหากแต่สำคัญที่โครงข่ายที่สามารถตอบโต้กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมของมนุษย์ในทศวรรษที่ ๒๑ นั้นเอง^{๒๗}

๒.๗ การสื่อสารทางสื่อออนไลน์

การเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ใช้ถึง ๕๐ ล้านคนทั่วโลก รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วย ทั้งในด้านที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าการทำวิจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสื่อสารสนทนาสั่งสอนธรรมะกับบุคคลต่าง ๆ เนื่องจากมีความสะดวกสบาย ประหยัด และรวดเร็ว ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์คมชัดลึกได้ทดลองเข้าไปในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก โดยค้นหาคำว่า พระ หลวงพี่ พระมหา และ phra เป็นต้น พบว่ามีพระสงฆ์ที่ใช้เฟซบุ๊กในการสื่อสารอยู่จำนวนมาก ขณะที่พระสงฆ์บางรูปได้ใช้ชื่อเล่นเพื่อไม่ให้ค้นพบได้ง่ายแต่กลับนำรูปถ่ายของตัวเองแสดงไว้ในเฟซบุ๊ก พระภิกษุส่วนมากใช้ในทางที่เหมาะสมต่อสมณสาธูปเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ยังมีพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งที่ใช้ระบบสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อีเมล เฟซบุ๊กแชท ฯลฯ ในทางที่ไม่เหมาะสม สร้างความไม่สบายใจแก่พุทธศาสนิกชนบางกลุ่มจนมีการร้องเรียนดังปรากฏเป็นข่าว เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเจริญทางเทคโนโลยีมีการสื่อสารสมัยใหม่ คือ สังคมออนไลน์ ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยเปลี่ยนแปลงไปทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดจนการประยุกต์ เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม มี

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

รูปแบบวิธีการและพฤติกรรมการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น การโพสต์รูปภาพ การอัปโหลดวิดีโอ การแบ่งปันและการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น พระนักเผยแผ่ธรรมแต่ละรูปมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันไป เพราะได้แสดงบทบาทในฐานะนักสื่อสารมวลชน มีการบูรณาการเนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ในสังคมออนไลน์ ซึ่งไม่ต่างกับสังคมทั่วไปปรากฏกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น ในเฟซบุ๊กจะพบในรูปแบบสื่อบทสนทนา ได้แก่ หนังสือพิมพ์ บทความ และภาพนิ่ง รูปแบบสื่อโสต ได้แก่ สื่อที่มีการนำเสนอ แต่เสียงเช่น ไฟล์เสียง audio mp3 wave เป็นต้น รูปแบบสื่อโสตทัศน์ ได้แก่ วิทียู ทูททัศน์ ภาพยนตร์ วิดีโอ ทั้งฟังและมองเห็น ตลอดจนจนถึงหลักพุทธธรรมของคนที่น่าสนใจ และต้องการศึกษาสารธรรมแบบกะทัดรัดรวดเร็วทันใจ ต้องเข้าไปศึกษาในเฟซบุ๊ก ถ้าต้องการศึกษาสารธรรมที่เป็นวิชาการเนื้อหาครบถ้วนมีแหล่งที่มาอ้างอิง ต้องเข้าไปศึกษาในเว็บไซต์ ถ้าต้องการดูคลิปวิดีโอทั้งภาพและเสียงต้องเข้าไปศึกษาในยูทูบ

พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อบทสนทนา มีความทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันโดยกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วยหลักทฤษฎีการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสารข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลา แต่ในบางสถานการณ์ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาด้วยปัญญาว่าบางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับเวลาอาจไม่เป็นที่ชอบใจของคนบางกลุ่ม บางคน แต่เมื่อเสนองานนั้นไปแล้วต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน ตลอดจนจนรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยประกอบไปด้วยรูปแบบสื่อบทสนทนาครบองค์ประกอบของรูปแบบ การสื่อสารพุทธธรรม คือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมด้วยการตรวจสอบจากความมั่นคง และความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ และทำการประเมินตรวจสอบการกดไลค์ (Like) และการแบ่งปันข้อมูล (Share) เป็นต้น^{๒๘}

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ได้แก่

- บล็อก (Bloggng)
- ทวิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter and Micro bloggng)
- เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking)
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing)

๒) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร (Text)
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง (Still Image)
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว (Animation)
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ (Video)

^{๒๘} พระจักรพงษ์ วิสุทธีโส, การใช้เทคโนโลยีกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิล์ม จำกัด, ๒๕๔๒.

- นำเสนอด้วยเสียง (Sound)

๓) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์
- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์
- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่างช่วงเวลากัน ได้แก่ กระดานสนทนา

๔) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมะปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา เดินจงกรม
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวดและคาถาต่าง ๆ
- ข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

๕) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ (Formal Language)
- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Language)

ในยุคปัจจุบันนี้พฤติกรรมการสื่อสารผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ต่าง ๆ เฟซบุ๊ก (Facebook) ถือว่าเป็นช่องทางการสื่อสารช่องทางหนึ่งที่พระสงฆ์ได้นำมาใช้ในการสื่อสาร แสดงการ (โพสต์หรือแชร์) รวมถึงการโพสต์และแชร์เป็นทั้งข้อความ (Message) รูปภาพ (Picture) วิดีโอ (Video) ไลฟ์สดแสดงธรรม (Live) รวมถึงแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ในช่องทางการสื่อสารที่ใช้มากที่สุดจากตัวอย่างต่างได้แก่

การเผยแพร่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแพร่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ^{๒๙} ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอ รวมถึงสื่อสมัยใหม่เป็นทั้ง ๓ มิติ และทำรายการธรรมะต่าง ๆ จนมีผู้คนได้เข้าถึงช่องทางการสื่อสารนี้มาก โดยดูจากยอดไลค์ (Like) เป็นจำนวนมาก รวมถึงมีการถามตอบในธรรมะเรื่องนั้นได้ดี เป็นต้น

^{๒๙} พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, การโพสต์รูปภาพและวิดีโอ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.facebook.com/Thanavuddhstory?fref=ts>

๒) พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี^{๓๐} ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอภาพกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ รายการธรรมะใช้ภาษาร่วมสมัยทำให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าที่ฟังแล้วนำไปปฏิบัติได้ ตั้งแต่สอนสมาธิแบบอนาปานสติรวมถึงธรรมะที่ใช้ในองค์กร เช่น ความสามัคคี ต่าง ๆ จนทำให้หน่วยงานต่างส่งพนักงานเข้าอบรมทั้งในวัดไร่เชิงเตวันต่าง ๆ เป็นต้น

๓) พระไพศาล วิสาโล^{๓๑} ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอ การโพสต์บรรยายธรรมเดือนสติ เช่น หลักมรณสติ การระลึกถึงคุณพ่อแม่และผู้มีอุปการะคุณ ภาษาที่นำบรรยายจะเป็นเชิงวิชาการทำให้เข้าถึงคนระดับวัยกลางคน และยังเป็นนักเขียนค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา ตามรอยพระพรหมคุณาภรณ์และท่านพุทธทาส โดยเฉพาะหนังสือพุทธธรรมจึงได้ถ่ายทอดผ่านสื่อช่องทางเฟซบุ๊ก เป็นต้น

๔) พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต)^{๓๒} ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอการโพสต์บรรยายธรรมในสื่อเรื่องของคติธรรม หลักศีลธรรมและจริยธรรม โดยการนำเสนอพุทธธรรมในเรื่องต่าง ๆ เช่น สังคมไทยกำลังถอยกลับ ความเพียรชนะโชคชะตา เป็นต้น

๕) อดีตพระมหาสมปอง ตาลปุตโต^{๓๓} ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอการโพสต์บรรยายธรรมและเป็นธรรมะที่ฟังสบาย สไตล์คนรุ่นใหม่ มีความสนุกสนาน สอดแทรกธรรมะและจะใช้รายการธรรมะเดลิเวอรี่เป็นช่องการสื่อสารให้คนสามารถเข้าถึงธรรมะฟังแล้วมีความสนุกสนานน่าติดตาม เป็นต้น

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร^{๓๔} ได้ศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ยุคดิจิทัลพุทธศาสนิกชนจะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลของคณะสงฆ์ไทยจึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และพุทธศาสนิกชนที่สนใจ เกี่ยวกับการใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในการ

^{๓๐} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, การโพสต์รูปภาพและวิดีโอ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.facebook.com/v.vajiramedh?fref=ts>,

^{๓๑} พระไพศาล วิสาโล, การโพสต์รูปภาพและวิดีโอ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.facebook.com/visalo?fref=ts>

^{๓๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), การโพสต์รูปภาพและวิดีโอ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.facebook.com/P.APayutto?fref=ts>

^{๓๓} พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, การโพสต์รูปภาพและวิดีโอ, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖, <https://www.facebook.com/pages/fanpage?fref=ts>

^{๓๔} พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร, การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology ๖(๔): ๔๒๓-๔๒๔.

เข้าถึงและการเผยแพร่พระพุทธศาสนารวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเครือข่าย การส่งข้อมูล ไร้พรมแดน ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดสำนักสงฆ์ที่มีความพร้อมเป็นศูนย์การศึกษาเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning รวมถึงจัดเป็น สถานที่ปฏิบัติธรรมด้วย และเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ยุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์, โดยใช้เป็นทำภาาหนึ่งสื่อวิดีโอสั้น หรือไลฟ์สดกิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชน ได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

สุวรรณี ไวก^{๓๕} มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัลงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการเป็นพลเมืองดิจิทัลในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ต้องเรียนรู้ เข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็น อย่างมีความรับผิดชอบ สร้างสรรค์และมีความเป็นเจ้าของด้านดิจิทัลครอบคลุมทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัล (DQ : Digital Intelligence Quotient) ๘ ประการ ได้แก่ ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ทักษะการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ทักษะการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ ทักษะการรักษาข้อมูลส่วนตัว ทักษะการจัดสรรเวลาหน้าจอ ทักษะการบริหารจัดการข้อมูลที่มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และทักษะการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และสิ่งสำคัญที่คอยกำกับให้การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีมีคุณภาพก่อประโยชน์ไม่ก่อโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่นนั้น คือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่บนหลักของเบญจศีล(ศีล ๕) เบญจธรรม(ธรรม ๕) ซึ่งการดำรงชีวิตให้อยู่ในศีลในธรรมนั้นย่อมทำให้ชีวิตมีความสุข ปลอดภัย เปรียบเสมือนการมียานพาหนะที่มีสมรรถนะดีเยี่ยม และได้ขับขึ้นไปบนเส้นทางที่มีพื้นถนนราบเรียบ มีแสงสว่างเพียงพอ ย่อมทำให้ไปถึงจุดหมายได้รวดเร็ว และปลอดภัยนั่นเอง

พระณัฐฤกษ สุทมน (อุดมผล)^{๓๖} ได้ศึกษาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) สืบค้นประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ๒) ศึกษาบทบาทและปัญหาในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย และ ๓) เสนอแนะวิธีการและแนวทางการแก้ปัญหาการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเถรวาทของพระสงฆ์ไทยในประเทศไทย การวิจัยนี้เป้นแบบเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกพระธรรมทูตไทยและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศาสนาจำนวนหนึ่งผลการวิจัยพบว่า ๑) พระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแพร่ที่ประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๔ หนังสือ “ประทีปแห่งทวีปเอเชีย” ซึ่งตีพิมพ์ในอังกฤษทำให้ผู้คนเริ่ม สนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น ต่อมาเมื่อมีการคนพบโบราณสถานและวัตถุที่ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่าพระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองอย่างมากในอดีต ทำให้เกิด

^{๓๕} สุวรรณี ไวก. ๒๕๖๔. มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล Journal of MCU Humanities Review ๗ (๒): ๓๔๐.

^{๓๖} พระณัฐฤกษ สุทมน (อุดมผล), การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย Journal of Chandrakasemsarn, ๒๕๖๐.

การศึกษาคนควาอย่างจริงจังในวงการด้านศาสนาและปรัชญาของเหล่านักปราชญ์ชาวตะวันตก และมีชาวอังกฤษเดินทางมาอุปสมบทที่ประเทศศรีลังกาและประเทศพม่า นอกจากนี้สมาคมบาลีปกรณ์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ ยังมีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและบาลีศึกษา เพราะภาษาบาลีเป็นภาษาในคัมภีร์ของนิกายเถรวาท สมาคมยังได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎก พจนานุกรมภาษาบาลี อรรถกถา คัมภีร์ต่าง ๆ และวารสารออกมาเผยแพร่จึงทำให้ผู้คนสนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดสมาคมชาวพุทธต่าง ๆ เช่น พุทธสมาคมแห่งกรุงลอนดอนและพุทธวิหาร เป็นต้น ๒) รัฐบาลไทยได้สร้างวัดพุทธปทีป ณ กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ให้เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อจำนวนพุทธศาสนิกชนสนใจदानการปฏิบัติตามแนวทางสายวัดป่ามากขึ้น จึงได้สร้างวัดป่าจิตตวิเวกเป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อมาเพื่อแก้ปัญหาด้านสถานที่คับแคบจึงได้มีการสร้างวัดอมราวดีและวัดสาขาอื่นๆ ขึ้น ๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศอังกฤษอาจทำได้หลายอย่าง เช่น ๓.๑) ควรทำข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงบางแห่งในอังกฤษเพื่อจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตและเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา ๓.๒) ควรจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ชาวอังกฤษและพระสงฆ์ไทยได้ศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง ๓.๓) ควรจัดสร้างสำนักวิปัสสนากรรมฐานเพิ่มเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามปฏิญญาลอนดอนและ ๓.๔) ควรมีการร่วมมือกับองค์กรพุทธศาสนานิกายต่าง ๆ ใหม่มากยิ่งขึ้นเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทและสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับคนในอังกฤษมากขึ้น เป็นต้น

พระทีณวัณณ์ สุขสง^{๓๓๗} ได้ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล และในประเทศไทย ศึกษาสภาพการณ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในโลกตะวันตก และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสรุปเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ ๑) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก ๒) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่น ๆ ๓) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา ๔) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สู่อุปนิสัยเพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้

^{๓๓๗} พระทีณวัณณ์ สุขสง. (๒๕๕๘). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Karen Mossberger, et.al.^{๓๘๘} ได้ศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองดิจิทัลและชุมชนดิจิทัล: เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อบุคคลและชุมชนอย่างไร ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา วิสัยทัศน์ของเมืองอัจฉริยะที่เต็มไปด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางดิจิทัลได้รับการติดตามไปทั่วโลก แต่ชาวเมืองทุกคนไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมหรือได้รับประโยชน์จากนวัตกรรมเหล่านี้ การเชื่อมต่อมีการกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันทั้งเมืองและย่านใกล้เคียง และความเหลื่อมล้ำเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายไม่เพียงสำหรับบุคคลเท่านั้น แต่สำหรับชุมชนดังที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโควิด-๑๙ มีความจำเป็นต้องตรวจสอบการใช้งานและผลลัพธ์สำหรับบรรดามหาเมืองและย่านใกล้เคียงในฐานะทุนมนุษย์ดิจิทัลในชุมชน การศึกษาสองชิ้นที่สรุปไว้ ณ ที่นี้แสดงให้เห็นว่า เช่นเดียวกับทุนมนุษย์อื่นๆ การใช้เทคโนโลยีสื่อถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน การรับบรรดามหาเมืองเวลาผ่านไปเกี่ยวข้องกับความเร็วรุ่งเรืองและการเติบโตใน ๕๐ เมืองใหญ่ที่สุด ข้อมูลขนาดใหญ่เกี่ยวกับความหนาแน่นของเว็บไซต์ชื่อโดเมนแสดงให้เห็นว่าการวัดการใช้เทคโนโลยีนี้เป็นตัวทำนายที่สำคัญของความมั่งคั่งและรายได้เฉลี่ยเช่นเดียวกัน โดยควบคุมปัจจัยอื่นๆ เราสรุปด้วยวาระการวิจัยเกี่ยวกับทุนมนุษย์ดิจิทัลและผลลัพธ์ของชุมชน

Jiang Wu, et.al.^{๓๘๙} การปฏิรูปการศึกษาพุทธศาสนาและมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอเมริกัน โดยการใช้ข้อมูลทางสถิติ การวิจัยเชิงวิชาการ แบบจำลองสถาบันจากการศึกษาระดับอุดมศึกษา และโดยเน้นที่บุคคลสำคัญจากสถาบันการศึกษาและโลกธุรกิจ เรายืนยันว่ารวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในการศึกษาทั่วไปของนักเรียนสามารถเสนอช่องทางที่มีประสิทธิภาพของการปฏิรูปเพื่อมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของอเมริกา บทความแสดงให้เห็นว่าทักษะด้านมนุษยศาสตร์เป็นอย่างไรกำลังเป็นที่ต้องการมากขึ้นในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่าทักษะที่พระพุทธศาสนาศึกษาและศาสนาในวงกว้างให้สอดคล้องกับความจำเป็นในทุกวันนี้โลกเทคโนโลยีระดับโลกและบูรณาการ ใช้มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดและแอริโซนา มาช่วยกรอบการอภิปราย กระดาษสรุปประวัติศาสตร์ของระบบการศึกษาทั่วไปของอเมริกา วิฤตต่ออย่างต่อเนื่องในมนุษยศาสตร์ พุทธศาสนาเข้ากับมนุษยศาสตร์อย่างไร ได้แก่ ศาสนาและเฉพาะเจาะจงแนวทางการนำเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

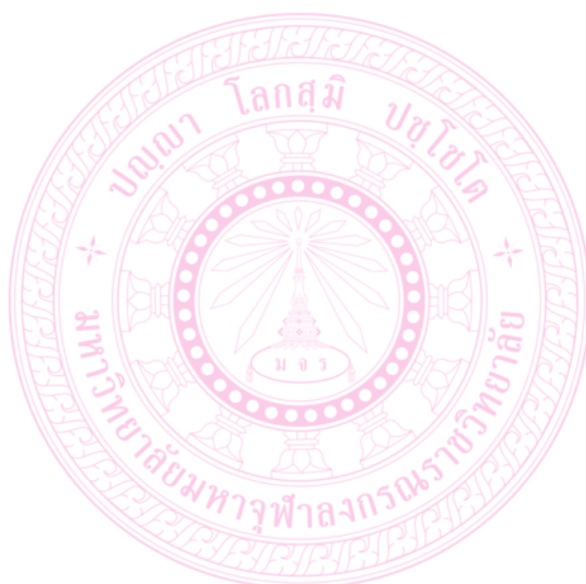
Miroj Shakya, et.al.^{๔๐} ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลในพุทธศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงทุกแง่มุมของชีวิตเราและเช่นกันการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั่วโลกอย่างรวดเร็ว คนทุกคนทั่วโลกกำลังค่อยๆ เปลี่ยนจากห้องเรียนแบบเดิมๆรูปแบบการศึกษา

^{๓๘๘} Karen Mossberger, Caroline J. Tolbert, Digital Citizenship and Digital Communities: How Technology Matters for Individuals and Communities. International Journal of E-Planning Research ๑๐(๓): ๑๙.

^{๓๘๙} Jiang Wu and Robert Edward Gordon Buddhism and Humanities Education Reform in American Universities Humanities ๒๐๒๒, ๑๑(๔): ๒-๑๖.

^{๔๐} Miroj Shakya, IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION. IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION. P.๒๐๗.

ตาม นักเรียนยังได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากภายนอกของห้องเรียนผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ ผ่านระบบ อัจฉริยะที่ทันสมัยเปิดใช้งานทีวี โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต iPads และอื่นๆ ทั้งหมดหลาย แพลตฟอร์ม อาจารย์และนักศึกษาสามารถสื่อสารกันได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยความ ช่วยเหลือของเทคโนโลยีดิจิทัลการถือกำเนิดของเทคโนโลยีดิจิทัลในพระพุทธศานานำมาซึ่ง การศึกษาสู่ดินแดนใหม่พร้อมโอกาสสำหรับนักปราชญ์ นักศึกษาและผู้ปฏิบัติ ในยุคดิจิทัลนี้ ชาวพุทธ จำเป็นต้องรวมเทคโนโลยีใหม่เข้ากับระบบการศึกษาเพื่อให้ก้าวหน้าด้วยวิธีการที่ทันสมัย การศึกษา ทางพุทธศาสนาจะไม่ได้ผลโดยไม่ต้องนำการปรับเปลี่ยนที่สำคัญบางอย่างเพื่อให้ความรู้คุ้นชินใหม่ที่มี ภูมิปัญญาและคุณค่าทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการชาวพุทธควรใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อส่งเสริมงาน วิชาการของตนอย่างรอบคอบ ที่นี้ในบทความนี้ อาจมีการพยายามอภิปรายว่าเทคโนโลยีเป็นอย่างไร ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของชาวพุทธในยุคดิจิทัลนี้ทั้งในด้านบวกและมารยาทเชิงลบ แหล่งข้อมูล ออนไลน์สำหรับชาวพุทธมีอะไรบ้างเพื่อใช้ในการค้นคว้าและปฏิบัติ



บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์” ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ๒) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศด้วยรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) และใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและตรงตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุดที่สามารถตอบคำถามวิจัยได้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาร่างเป็นประเด็นการสัมภาษณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพระธรรมทูตของมหาวิทยาลัย ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ ๒ การร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากทั้งภายในและต่างประเทศ และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ มาสังเคราะห์และร่างเป็นประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีการเก็บข้อมูล ๓ ครั้ง ดังนี้

๓.๑ ครั้งที่ ๑ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ที่ได้จากขั้นตอนที่ ๒ มาจัดทำเป็นกรอบการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รอบที่ ๑ โดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยมีแนวทางในการสัมภาษณ์ ดังนี้

๓.๑.๑ ก่อนนำเข้าสู่การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำเสนองานวิจัยเบื้องต้นพอสังเขป ประมาณ ๑๐ นาที เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทราบข้อมูลและกรอบการวิจัยเบื้องต้น

๓.๑.๒ ขออนุญาตบันทึกขณะสัมภาษณ์

๓.๑.๓ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์คือ ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ควรเป็นอย่างไร เพื่อการปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ในยุคที่มีความซับซ้อนทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางหรือแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ มีแนวโน้มจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด โดยเน้นแนวโน้มด้านบวก แนวโน้มด้านลบ และแนวโน้มที่เป็นไปได้ และใช้เทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative Summarization) จนจบการสัมภาษณ์

๓.๑.๔ เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ครบทุกด้าน ผู้วิจัยสรุปการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญฟัง เพื่อมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขและ/หรือเพิ่มเติมคำถามสัมภาษณ์

๓.๑.๕ นำผลการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงใหม่ แล้วส่งผลการสัมภาษณ์ที่เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อ่านและตรวจแก้ไข เพื่อความน่าเชื่อถือความตรง และความเที่ยงของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

๓.๒ ครั้งที่ ๒ การวิเคราะห์จัดทำแบบสอบถาม ในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จากการสำรวจ

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด และพัฒนาเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ แล้วส่งให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดลงความเห็น

๓.๓ ครั้งที่ ๓ ยืนยันความคิดเห็น รอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedback) จากการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ ๒ ที่เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม เพื่อสร้างแบบสอบถามใหม่ที่ใช้ข้อความเดิม โดยเพิ่มตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นตอบ และให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบใหม่ แล้วตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นเหมือนกัน หรือแตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ อย่างไร หากทบทวนความคิดเห็นของตนเองแล้วยังแตกต่างจากคนอื่นอยู่ก็ให้เหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมของตนที่ในข้อนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะนำความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในรอบนี้มาสรุปเป็นร่างการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๔ วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง การสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ผู้วิจัยนำร่างการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ในขั้นตอนที่ ๓ มาคัดเลือกข้อที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันตามเกณฑ์ค่าสถิติที่กำหนดไว้ มาสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำมาปฏิบัติจริง

ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอน

กระบวนการ

ผลที่ได้รับ

ขั้นตอนที่ ๑

การศึกษาเอกสาร
และสัมภาษณ์เชิงลึก

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับบริบทของการพัฒนาเทคนิคและ
นวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
๒. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารเกี่ยวกับ
การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์

บริบทการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรม
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรม
ทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่
ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๒

ร่างการพัฒนา
นวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของ
พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
ในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์

สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการพัฒนานวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน
ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์
และบทสัมภาษณ์ของผู้บริหาร

ประเด็นร่างการพัฒนา นวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๓

การพัฒนา
นวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของ
พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
ในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์

นำกรอบประเด็นการพัฒนา
นวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ
พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
ในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัล
ออนไลน์ไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญ

ร่างการพัฒนา นวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน
ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๔

พัฒนาเครือข่ายการเผยแพร่
พระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศ

วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง สรุป
นำเสนอ ร่างการพัฒนา นวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์

วิเคราะห์แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนา
นวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ
พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบ
การเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๒๐ รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มผู้บริหารระดับสูง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
๒. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

การกำหนดขนาดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยและพัฒนา ซึ่งต้องมีการใช้เทคนิคเดลฟายในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย Macmillan ได้ทำการศึกษาและเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยตามเทคนิคเดลฟายว่า ควรมีจำนวนเท่าไรจึงจะเหมาะสม พบว่าหากผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนตั้งแต่ ๑๗ คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก (Error) และจะเริ่มคงที่คือ ๐.๐๒ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ผลการศึกษาของ Thomas T. Macmillan เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญโดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งหมด ๒๐ คน ซึ่งนับว่ามีความเหมาะสมในการใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างตามการใช้เทคนิคเดลฟาย โดยมีรายละเอียดแสดงการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อนได้ตามตาราง

ตารางที่ ๓.๑ แสดงการลดลงของค่าความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ	ความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนลดลง
๑ - ๕	๑.๒๐ - ๐.๗๐	๐.๕
๕ - ๙	๐.๗๐ - ๐.๕๘	๐.๑๒
๙ - ๑๓	๐.๕๘ - ๐.๕๔	๐.๐๔
๑๓ - ๑๗	๐.๕๔ - ๐.๕๐	๐.๐๔
๑๗ - ๒๑	๐.๕๐ - ๐.๔๘	๐.๐๒
๒๑ - ๒๕	๐.๔๘ - ๐.๔๖	๐.๐๒
๒๕ - ๒๙	๐.๔๖ - ๐.๔๔	๐.๐๒

๓.๒.๒ ประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) พระธรรมทูต รุ่นที่ ๓๐/๒๕๖๗ จำนวน ๑๐๐ รูป โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๑ การพัฒนาเครื่องมือเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structured Interview) จำนวน ๒ ฉบับ

๑.๑ ฉบับที่ ๑ ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำนวน ๑๐ คน เพื่อรวบรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๑.๒ ฉบับที่ ๒ ใช้ในการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำนวน ๑๐ คนเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นการคาดการณ์แนวโน้มในช่วง ๑๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๕) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ว่าแต่ละด้านมีแนวโน้มจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

๒. แบบสอบถาม ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์จำนวน ๒๐ คน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Close Ended) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ครอบคลุมกรอบการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำนวน ๒ รอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและยืนยันถึงความเป็นไปได้และความสอดคล้องกันของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๓.๓.๑ วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้

มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างฉบับที่ ๑ ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

๑.๑ ผู้วิจัยศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับบริบทการสื่อสารขององค์กร และความสามารถทางการสื่อสารของผู้บริหาร แล้ววิเคราะห์สังเคราะห์มาเป็นกรอบและแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

๑.๒ นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

๒. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างฉบับที่ ๒ ใช้ในการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๒.๑ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน ๑๐ คน เกี่ยวกับบริบทการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๒.๒ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์จากข้อมูลที่ได้ตามข้อ ๒.๑ มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับร่างการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

๒.๓ นำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น ไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยจึงนำแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างดังกล่าว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของภาษา และความครอบคลุมตามประเด็นเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกประเด็นคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๖๐ ขึ้นไป

๒.๔ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ต่อไป

๓. แบบสอบถาม

๓.๑ ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน มาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ โดยการสังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์มาเป็นกรอบการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๓.๒ นำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ ภายหลังการปรับแก้ตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและวิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของภาษา และความครอบคลุมตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๖๐ ขึ้นไป

๓.๓ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๐ คน ต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๓.๔.๑ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้วิจัยนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๑ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงด้านการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำนวน ๑๐ คน และไปติดต่อด้วยตนเองเพื่อนัดหมายวันเวลา ในการดำเนินการสัมภาษณ์

๒. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๒ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ไปติดต่อด้วยตนเองเพื่อนัดหมายวัน เวลา ในการดำเนินการสัมภาษณ์

๓. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๓ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามรอบที่ ๑ ถึงผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๐ คน และได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปติดต่อด้วยตนเองชี้แจงการตอบแบบสอบถาม และนัดหมายวัน เวลา รับแบบสอบถาม

๔. การเก็บข้อมูลครั้งที่ ๔ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามรอบที่ ๒ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทบทวนคำตอบของตนเอง และนัดหมายวัน เวลา รับแบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๔.๒ ผู้วิจัยทำการศึกษาแบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญไว้ก่อนหน้า เมื่อถึงเวลานัดหมายผู้วิจัยก็จะไปตามเวลา เมื่อพบผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญก็จะ

ทำการสัมภาษณ์ทันที การนัดหมายจึงไม่มีผลต่อโอกาสในการสัมภาษณ์มากนัก หากผู้วิจัยไปพบครั้งแรกแล้วขอสอบถามหากได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนก็จะนัดหมายไว้เพื่อทำการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

๓.๔.๓ ตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และหาแนวทางการศึกษาให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากประเด็นต่างๆ ข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์หรือยังไม่ชัดเจนก็จะติดตามในส่วนนั้นๆ ซึ่งจะค้นหาเอกสารเพิ่มเติมด้วยในการเก็บข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและจัดทำรายงานผลการวิจัยตามที่ได้กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการใช้อธิบายผลการวิจัยหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถามปลายเปิด ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖.๑ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

๓.๖.๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดย

๑.๑ รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นำมาจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy)

๑.๒ ผู้วิจัยจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมารวบรวมจัดวางอย่างเป็นระเบียบให้พร้อมใช้งานอย่างสะดวก จากนั้นจัดระเบียบออกเป็นหน่วยย่อยตามความเหมาะสมอย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อเป็นข้อมูลในการตอบคำถามวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามโครงสร้างของประเด็นและเนื้อหาที่กำหนดไว้

๑.๓ ตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Credibility) ด้วยวิธีการตรวจสอบด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ตรงตามทฤษฎีที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร และให้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

๓.๖.๒.๑ การทดสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๒.๑ การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม

(๑) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความ

สอดคล้องรายข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC)

(๒) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาครอนบาค (Constant comparison : α)

๓.๖.๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓.๖.๓.๔ สรุปกระบวนการทำวิจัย

การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๑.เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	ขั้นตอนที่ ๑ ๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง หลักการศึกษา เทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	๑ วิเคราะห์องค์ประกอบ ๒) สังเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์หลักศึกษา ศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับศึกษาศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศฐานความรู้ผู้ทรงคุณวุฒิ	สร้างเครื่องมือ ๑) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์สังเคราะห์	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	องค์ประกอบ ๑) ข้อมูลพื้นฐานศึกษาศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
	ขั้นตอนที่ ๒ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาศึกษาศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	๑. สัมภาษณ์ ๒. สังเคราะห์การพัฒนาศึกษาศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	๑. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ๒. แบบสัมภาษณ์แบบกลุ่มเฉพาะ	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	สรุปข้อมูลเพื่อการพัฒนาศึกษาศึกษาเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีการ ดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การ วิเคราะห์ ข้อมูล	ผลลัพธ์
๒. พัฒนานวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์	ขั้นตอนที่ ๑ ๑. เพื่อพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์	๑. สัมภาษณ์ ๒. สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ ๓. สังเคราะห์การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์	๑. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	ร่างการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
	ขั้นตอนที่ ๒ ๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ	๑. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหา	ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบคุณภาพ	๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามกรอบแนวคิดในการวิจัย	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	ตรวจสอบร่างการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
	ขั้นตอนที่ ๓ ๑. การตรวจสอบรูปแบบเชิงคุณภาพ	๑. การตรวจสอบแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒. วิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา	ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจงเพื่อตรวจสอบคุณภาพ	-แบบประเมินการวิเคราะห์ความเหมาะสมการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์	การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis	รูปแบบการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

วัตถุประสงค์	ขั้นตอน	วิธีการดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลลัพธ์
๓. นำเสนอการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	- นำเสนอเพื่อยกระดับการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	๑. วิเคราะห์การเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ๒. ปรับปรุงและสรุปผล	๑. ผู้เข้าร่วมอบรม	-แบบประเมินการวิเคราะห์ความเหมาะสมการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	วิเคราะห์ทางสถิติ	ให้ความรู้ความเหมาะสมของการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
๔. วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ	- การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสม	- วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสม	ผู้เกี่ยวข้องและรับผิดชอบ	- วิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเหมาะสม	การวิเคราะห์เนื้อหา	ข้อมูลข้อเสนอแนะต่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความเป็นไปได้และความเหมาะสม การเผยแพร่พระพุทธรศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์” โดยดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยอนาคต (Future Research) โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาสภาพทั่วไป และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ๒) พัฒนานวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศด้วยรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ ๓) พัฒนาเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ โดยนำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

๔.๑ บริบททั่วไปของของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ในปัจจุบัน

ก) สภาพทั่วไป

โครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศได้จัดขึ้นร่วมกันทั้งสองนิภายในระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๐๙ – ๒๕๑๐ และได้หยุดลงด้วยเหตุปัจจัยจำเป็นบางประการแต่ความต้องการพระธรรมทูตไปต่างประเทศกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๓ แล้วมีการตั้งวัดเป็นบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ต่อมาวัดไทยเริ่มมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เช่น นิวยอร์ก วอชิงตันดีซี ชิคาโก ลอสแอนเจลิส^๑

เมื่อพระสงฆ์ไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างแดนมากขึ้น แต่ทว่าการจัดฝึกอบรมได้ชะงักลงไปแล้ว มหาเถรสมาคมภายใต้การสนับสนุนของกรมการศาสนา จึงให้มีการรื้อฟื้นโครงการนี้ขึ้นมาใหม่มอบให้สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) กรรมการมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์มหานิกาย และสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนตจาโร) กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย พระมหาเถรทั้งสองได้

^๑ วิทยาลัยพระธรรมทูต, รายงานคู่มือพระธรรมทูตสายต่างประเทศ, ๒๕๖๗.

มอบภาระงานนี้ แก่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยลำดับเป็นหน่วยงานดำเนินการ กรมการศาสนาสนับสนุนงบประมาณจำนวนแห่งละสองแสนกว่าบาทในการดำเนินการโครงการนี้ จึงเริ่มมีการฝึกอบรมเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งนับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๘ จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกันในการดำเนินงานคือ

๑. เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตให้มีความรู้ความสามารถจริยวัตรอันงดงาม และความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศยิ่งขึ้น

๒. เพื่อเตรียมพระธรรมทูต ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมส่งไปต่างประเทศ

๓. เพื่อสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีการประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป

เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ^๒

ตารางที่ ๔.๑ สรุปจำนวนพระธรรมทูตสายต่างประเทศที่ผ่านการอบรม ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๓๐

รุ่นที่	พ.ศ.	จำนวน
๑	๒๕๓๘	๔๙
๒	๒๕๓๙	๗๖
๓	๒๕๔๐	๗๒
๔	๒๕๔๑	๕๓
๕	๒๕๔๒	๕๗
๖	๒๕๔๓	๖๒
๗	๒๕๔๔	๗๓
๘	๒๕๔๕	๖๕

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

รุ่นที่	พ.ศ.	จำนวน
๙	๒๕๔๖	๖๙
๑๐	๒๕๔๗	๖๗
๑๑	๒๕๔๘	๗๕
๑๒	๒๕๔๙	๗๗
๑๓	๒๕๕๐	๘๑
๑๔	๒๕๕๑	๗๖
๑๕	๒๕๕๒	๘๔
๑๖	๒๕๕๓	๗๖
๑๗	๒๕๕๔	๘๕
๑๘	๒๕๕๕	๘๙
๑๙	๒๕๕๖	๙๕
๒๐	๒๕๕๗	๖๘
๒๑	๒๕๕๘	๙๘
๒๒	๒๕๕๙	๑๑๑
๒๓	๒๕๖๐	๑๑๒
๒๔	๒๕๖๑	๑๒๔
๒๕	๒๕๖๒	๑๑๓
๒๖	๒๕๖๓	๑๑๐
๒๗	๒๕๖๔	๑๓๐
๒๘	๒๕๖๕	๑๒๗
๒๙	๒๕๖๖	๑๐๗
๓๐	๒๕๖๗	๑๐๓
รวมจำนวนทั้งสิ้น		๒,๕๙๓

และจากข้อมูลพระธรรมทูตสายต่างประเทศในปัจจุบันรวมจากรุ่นที่ ๑ – ๓๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ รวมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ทั้งสิ้น ๒,๕๙๓ รูป

ข) การกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

งานของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎี

- การแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล
- การสอน ทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี
- การอบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการ เพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง
- งานด้านผลิตสื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ดี.ซี.) ธัมโมภาส (วัดธัมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรียันสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ทั้งภาคภาษาไทย และอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ
- งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดีโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีไทย
- งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดีโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
- งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแผ่ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต, การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรศัพท์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแผ่ด้วย



๑.๒ ภาคปฏิบัติ

- จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ผู้สนใจรายบุคคล และหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

- จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

- จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน”

- จัดให้มีการประเพณีธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

- จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทย และต่างประเทศ



๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัดไทยฯ ร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นแบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษบริการให้ยืม

- เทปธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์
- เทปวีดีโอ



๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง โดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดจนการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้คุ้มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดสอาดสวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป



๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันมาฆบูชา - วันวิสาขบูชา - วันอาสาฬหบูชา - วันเข้าพรรษา - วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติ

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ)

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ)

- งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี

- งานสงกรานต์

- งานสารทไทย

- งานทอดกฐิน

- งานลอยกระทง

- งานทำบุญปีใหม่

- ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

กิจวัตรประจำของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

เวลา ๐๕.๓๐ น. เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๐๖.๐๐ น. ทำวัตรเช้า

เวลา ๐๗.๐๐ น. ปิณฑบาต (เฉพาะวันอาทิตย์ในพรรษา)

เวลา ๐๗.๓๐ น. ฉันทภัตตาหารเช้า

เวลา ๐๘.๓๐ น. มีพระธรรมเทศนาทุกวันอาทิตย์ (ตลอดพรรษา)

เวลา ๑๑.๐๐ น. ฉันทภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระสงฆ์ประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมทุกกึ่งเดือน

เวลา ๑๘.๐๐ น. ทำวัตรเย็น-เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๑๙.๐๐-๒๒.๐๐ น. วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ รายการพระธรรมนำชีวิตมีนั่งสมาธิ เดิน
จงกรม-สนทนาธรรม



ค) คุณสมบัติของพระธรรมทูต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อัมพโร) เสด็จเป็นประธาน เปิดการประชุมสัมมนาพระธรรมทูต และทรงมีพระโอวาทเปิดการประชุม

ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุ ไม่เพียงมุ่งหวังลาภสักการะใดๆ แต่พึงมุ่งหมายเพื่อให้ธรรมะเรืองรองขึ้นอย่างกว้างขวาง ให้เป็นแสงสว่างทางปัญญา ช่วยอนุเคราะห์แก่อกุลชาวโลก การช่วยกันหมุนกงล้อแห่งธรรม หรือที่เรียกว่า “ธรรมจักร” ให้ขับเคลื่อนไปนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติ ๕ ประการ ได้แก่

๑.ธัมมัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ต้องเป็นผู้รู้ธรรม

๒.อัตถัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ ว่าธรรมะที่เผยแผ่ไปนั้นมีความหมายอย่างไร และการทำหน้าที่ของท่านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร

๓.มัตตัญญตา ต้องรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุในพระพุทธศาสนาย่อมรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่

๔.กาลัญญตา ต้องรู้จักกาลอันเหมาะสม รู้ระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการงาน บริหารเวลาให้ถูกต้อง รู้ว่าเวลาใดควรทำ หรือควรพูด

๕.ปริสสัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน รู้ரியที่จะประพุดต่อชุมชนนั้นๆ ว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกริยาอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น ถ้าพระธรรมทูตมีคุณสมบัติครบทั้ง ๕ ประการ จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ



ง) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ในปัจจุบัน

กรมศาสนาได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาในปัจจุบันว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างที่กำลังเกิดขึ้นและแยกไม่ออกกว่านั้นเป็นหลักของพระพุทธศาสนาหรือไม่ อาจต้องทบทวนดูสิ่งที่ปรากฏขึ้นถึงจะเชื่อว่าเป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือไม่ ในสังคมปัจจุบันจะนิยมเรื่องของเทคโนโลยี

สารสนเทศและสื่อสังคมออนไลน์ ในงานทางพระพุทธศาสนาที่พยายามที่จะพัฒนาใช้ให้เป็นประโยชน์ในยุคเทคโนโลยีแก่งัด ซึ่งเป็นเรื่องแน่นอนที่ศาสนาจะต้องเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยออกมาในรูปแบบต่างๆ คือถ้าสังคมเปลี่ยนพระพุทธศาสนาก็เปลี่ยน และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นอยู่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปมาก แต่การเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแบบพัฒนาเสมอไป ย่อมมีสิ่งที่แปลกปลอมแทรกแซงเข้ามาในสังคมมากขึ้น และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะทุกวันนี้สังคมและเศรษฐกิจก็กระทบต่อพระพุทธศาสนา เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำคนเดือดร้อนค่านิยมที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาก็เปลี่ยนไป

ปัจจุบันความเจริญทางวัตถุคืบหน้าไปไกลกว่าความเจริญทางจิตใจมาก คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เห็นแก่ตัวมากขึ้น ขาดความเอื้ออาทรและช่วยเหลือกัน ไม่เชื่อกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงเกิดปัญหาทุกหย่อมหญ้า แม้แต่ในรัฐบาลในวัดในมหาวิทยาลัยที่เป็นสถาบันชั้นสูงของประเทศ กระแสโลกาภิวัตน์ การสื่อสารไร้พรมแดน คนไทยจำนวนมากตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร การโฆษณา และโฆษณาชวนเชื่อทางวัตถุนิยม ขณะที่ข้อมูลข่าวสารทางจิตนิยมแทบจะไม่มี สภาพทั่วไปในโลกปัจจุบันนี้ข่าวสารข้อมูลมีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง และมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่กระจายไปในเวลาอันรวดเร็วครอบคลุมไปทั่วโลกทำให้โลกแคบลงเหมือนเป็นชุมชนเดียวกันเป็นหมู่บ้าน การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้างไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้นคณะสงฆ์ไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อจากวิทยากร และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะเดี๋ยวนี้หันไปทางไหนก็มีแต่ “ออนไลน์” กันหมดไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม บันเทิงและอื่น ๆ อีกมากมาย องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ธุรกิจเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชนต่างใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล เพราะสะดวกรวดเร็วเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างตามยุคสมัยที่คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต มือถือ สมาร์ทโฟน ราคาถูกลงแต่สมรรถนะสูงขึ้นพร้อม ๆ กับ ค่าบริการอินเทอร์เน็ตที่ไม่แพง และคนธรรมดาทั่ว ๆ ไปยังพอเข้าถึงได้ และแน่นอนว่าการเผยแผ่ “ธรรมะ” ก็ด้วยเช่นกัน ดังนั้นพระสงฆ์ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็น เครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะให้เป็นประโยชน์ต่อพุทธศาสนาให้มาก เพื่อให้พุทธศาสนิกชนทุกเพศทุกวัย ได้เข้าถึงธรรมะได้โดยง่าย ทุกที่ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ เพราะคนในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมากกว่าสิ่งอื่น แต่เทคโนโลยีก็เป็นแค่ส่วนหนึ่งในการเผยแผ่เท่านั้น ที่สำคัญควรแนะนำประชาชนได้ดำเนินชีวิตแบบวิถีชีวิตของชาวพุทธ ดังคำที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า “แม้ว่าโลกสมัยปัจจุบันจะเจริญด้วยเทคโนโลยีมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายพร้อมแทบทุกประการ แต่เทคโนโลยีนั้นก็เป็นเพียงเครื่องประกอบของชีวิตมีขอบเขตจำกัดเพียงเป็นปัจจัยเครื่องอาศัยมีคุณและมีโทษขึ้นกับผู้ใช้อย่างไร ส่วนปัญหาเกี่ยวกับคนที่จะมีชีวิตอยู่กับเทคโนโลยียังคงเป็นปัญหาที่ต่างหากออกไปไม่อยู่ในวิสัยของเทคโนโลยีเอง ปัญหานั้นคือ ปัญหาการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ผู้พร้อมที่จะมาสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยี” ซึ่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์

จะเป็นประโยชน์ประชาชนได้รับรู้ช่องทางในการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้มากขึ้น และ ยังช่วยให้เข้าถึงธรรมะได้ง่ายทุกที่ตลอดเวลา^๓

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศต่อไป

๔.๒ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

การศึกษาข้อมูลการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์” ผู้วิจัยได้ลำดับการนำเสนอ ดังนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการแปลความหมาย ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

X แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ ๒ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยอนาคต (Future Research) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูลเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระ ธรรมทูตเผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยสามารถสรุปข้อมูลและรายงานได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ดังนี้

การเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ใช้ถึง ๕๐ ล้านคนทั่วโลก รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วย ทั้งในด้านที่เป็นเครื่องมือในการศึกษา ค้นคว้าการทำวิจัยการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และการสื่อสารสนทนาสั่งสอนธรรมะกับบุคคลต่าง ๆ เนื่องจากมีความสะดวกสบาย ประหยัด และรวดเร็ว ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์คมชัดลึกได้ทดลองเข้าไปในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก โดยค้นหาคำว่า พระ หลวงพี่ พระมหา และ phra เป็นต้น พบว่ามีพระสงฆ์ที่ใช้ เฟซบุ๊กในการสื่อสารอยู่จำนวนมาก ขณะที่พระสงฆ์บางรูปได้ใช้ชื่อเล่นเพื่อไม่ให้ค้นพบได้ง่ายแต่กลับ นำรูปถ่ายของตัวเองแสดงไว้ในเฟซบุ๊ก พระภิกษุส่วนมากใช้ในทางที่เหมาะสมต่อสมณสาธูปเป็น

^๓ กรมศาสนา, การเผยแพร่ธรรมยุคใหม่ผ่านเทคโนโลยี, ๒๕๖๗.

ประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ยังมีพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งที่ใช้ระบบสื่อสารสังคมออนไลน์ เช่น อีเมล เฟซบุ๊กแชท ฯลฯ ในทางที่ไม่เหมาะสม สร้างความไม่สบายใจแก่พุทธศาสนิกชนบางกลุ่มจนมีการร้องเรียนดังปรากฏเป็นข่าว เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเจริญทางเทคโนโลยีมีการสื่อสารสมัยใหม่ คือ สังคมออนไลน์ ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยเปลี่ยนแปลงไปทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดจนการประยุกต์ เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม มีรูปแบบวิธีการและพฤติกรรมการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น การโพสต์รูปภาพ การอัปโหลดวิดีโอ การแบ่งปันและการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น พระนักเผยแผ่ธรรมะแต่ละรูปมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันไป เพราะได้แสดงบทบาทในฐานะนักสื่อสารมวลชน มีการบูรณาการเนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ในสังคมออนไลน์ ซึ่งไม่ต่างกับสังคมทั่วไปปรากฏกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น ในเฟซบุ๊กจะพบในรูปแบบสื่อทัศน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ บทความ และภาพนิ่ง รูปแบบสื่อโสต ได้แก่ สื่อที่มีการนำเสนอ แต่เสียงเช่น ไฟล์เสียง audio mp3 wave เป็นต้น รูปแบบสื่อโสตทัศน ได้แก่ วิทยู โททัศน์ ภาพยนตร์ วิดีโอ ทั้งฟังและมองเห็น ตลอดจนถึงหลักพุทธธรรมของคนที่สนใจ และต้องการศึกษาสารธรรมแบบกะทัดรัดรวดเร็วทันใจ ต้องเข้าไปศึกษาในเฟซบุ๊ก ถ้าต้องการศึกษาสารธรรมที่เป็นวิชาการเนื้อหาครบถ้วนมีแหล่งที่มาอ้างอิง ต้องเข้าไปศึกษาในเว็บไซต์ ถ้าต้องการดูคลิปวิดีโอทั้งภาพและเสียงต้องเข้าไปศึกษาในยูทูบ

พฤติกรรมสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบันโดยกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบด้วยหลักทฤษฎีการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสารข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลา แต่ในบางสถานการณ์ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาด้วยปัญญาว่าบางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับเวลาอาจไม่เป็นที่ชอบใจของคนบางกลุ่ม บางคน แต่เมื่อเสนองานนั้นไปแล้วต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน ตลอดจนจรรยาบรรณการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยประกอบไปด้วยรูปแบบสื่อทัศนควมมีองค์ประกอบของรูปแบบ การสื่อสารพุทธธรรม คือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมด้วยการตรวจสอบจากความมั่นคง และความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ และทำการประเมินตรวจสอบการกดไลค์ (Like) และการแบ่งปันข้อมูล (Share) เป็นต้น

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ได้แก่

- บล็อก (Blogging)
- ทวิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter and Micro blogging)
- เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking)
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing)

๒) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร (Text)
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง (Still Image)
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว (Animation)
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ (Video)
- นำเสนอด้วยเสียง (Sound)

๓) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์
- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์
- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่างช่วงเวลากัน ได้แก่กระดานสนทนา

๔) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมะปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา เดินจงกรม
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวดและคาถาต่าง ๆ
- ข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

๕) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ (Formal Language)
- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Language)

ในยุคปัจจุบันนี้พฤติกรรมการสื่อสารผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ต่าง ๆ เฟซบุ๊ก (Facebook) ถือว่าเป็นช่องทางการสื่อสารช่องทางหนึ่งที่พระสงฆ์ได้นำมาใช้ในการสื่อสารแสดงการ (โพสต์หรือแชร์) รวมถึงการโพสต์และแชร์เป็นทั้งข้อความ (Message) รูปภาพ (Picture) วิดีโอ (Video) ไลฟ์สดแสดงธรรม (Live) รวมถึงแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ในช่องทางการสื่อสารที่ใช้มากที่สุด รวมถึงการใช้tiktok เป็นต้น

การเผยแผ่ คือ การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้แพร่หลายออกไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงได้แก่การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ ๆ ดังนี้

๑) พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอ รวมถึงสื่อสมัยใหม่เป็นทั้ง ๓ มิติ และทำรายการธรรมะต่าง ๆ จนมีผู้คนได้เข้าถึงช่องทางการสื่อสารนี้มากโดยดูจากยอดไลค์ (Like) เป็นจำนวนมาก รวมถึงมีการถามตอบในธรรมะเรื่องนั้นได้ดี เป็นต้น

๒) พระมหาภูติชัย วชิรเมธี ๓๗ ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอภาพกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ รายการธรรมะใช้ภาษาร่วมสมัยทำให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าที่ฟังแล้วนำไปปฏิบัติได้ ตั้งแต่สอนสมาธิแบบอนาปานสติรวมถึงธรรมะที่ใช้ในองค์กร เช่น ความสามัคคี ต่าง ๆ จนทำให้หน่วยงานต่างส่งพนักงานเข้าอบรมทั้งในวัดไร่ขิงตะวันตกต่าง ๆ เป็นต้น

๓) พระไพศาล วิสาโล ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอ การโพสต์บรรยายธรรมเตือนสติ เช่น หลักมรณสติ การระลึกถึงคุณพ่อแม่และผู้มีอุปการะคุณ ภาษาที่นำบรรยายจะเป็นเชิงวิชาการทำให้เข้าถึงคนระดับวัยกลางคน และยังเป็นนักเขียนค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา ตามรอยพระพรหมคุณาภรณ์และท่านพุทธทาส โดยเฉพาะหนังสือพุทธธรรมจึงได้ถ่ายทอดผ่านสื่อช่องทางเฟซบุ๊ก เป็นต้น

๔) พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอการโพสต์บรรยายธรรมในสื่อเรื่องของคตธรรม หลักศีลธรรมและจริยธรรม โดยการนำเสนอพุทธธรรมในเรื่องต่าง ๆ เช่น สังคมไทยกำลังถอยกลับ ความเพียรชนะโชคชะตา เป็นต้น

๕) อดีตพระมหาสมปอง ตาลปุตโต ได้มีการโพสต์รูปภาพและวิดีโอการโพสต์บรรยายธรรมและเป็นธรรมที่ฟังสบาย สไตล์คนรุ่นใหม่ มีความสนุกสนาน สอดแทรกธรรมะ และจะใช้รายการธรรมะเดลิเวอรี่เป็นช่องการสื่อสารให้คนสามารถเข้าถึงธรรมะฟังแล้วมีความสุขสนุกสนานน่าติดตาม เป็นต้น

สรุปผลจากการร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างภาพการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์สามารถสร้างภาพการพัฒนาเทคนิคตามรูปภาพดังนี้



ภาพที่ ๔.๑ แสดงการสร้างภาพการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

- เครือข่ายสังคมออนไลน์
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์
- แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย

๒.๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ
- นำเสนอด้วยเสียง

๒.๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมาย

อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์

- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์

- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่างช่วงเวลากัน ได้แก่กระดานสนทนา

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ประกอบด้วย

๓.๑) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมเนียมปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวด
- ข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๓.๒) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ
- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ

สรุปผลจากการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ นำเทคนิคที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

๔.๓ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

การวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จากผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๗ จำนวน ๑๐๓ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์เชิงจำแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ เทคนิค ได้แก่ ๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ปราบกฏตั้งตารางและนำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ : ระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ระดับความเหมาะสมของเทคนิคและ นวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบ การเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ช่องทางการสื่อสารทางสื่อ ออนไลน์	๔.๕๐	๐.๒๘	มากที่สุด
๒. รูปแบบการนำเสนอและ รูปแบบการสื่อสาร	๔.๔๐	๐.๑๗	มาก
๓. เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการ สื่อสาร	๔.๓๙	๐.๒๐	มาก
รวม	๔.๔๑	๐.๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๑ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๓ โดยระดับความเหมาะสมช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ เมื่อพิจารณาด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสารอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ และเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ : ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

เทคนิคด้านช่องทางการสื่อสาร ทางสื่อออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. เครือข่ายสังคมออนไลน์	๔.๕๐	๐.๓๑	มากที่สุด
๒. การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์	๔.๔๕	๐.๒๒	มาก
๓. แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคม ออนไลน์	๔.๕๕	๐.๒๑	มากที่สุด
รวม	๔.๕๐	๐.๒๘	มากที่สุด

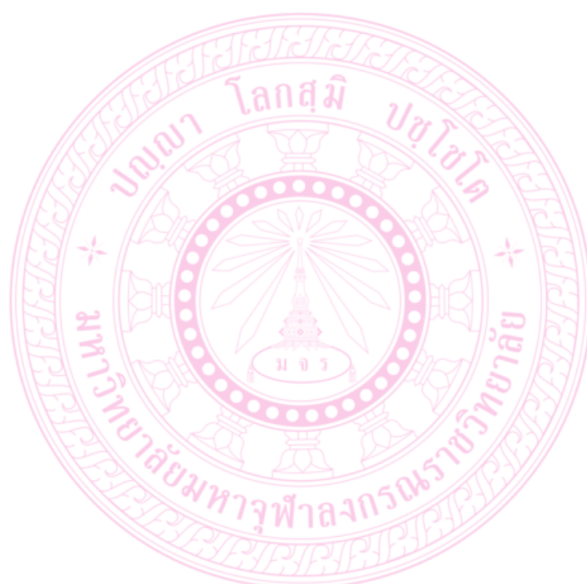
จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ เครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๓๑ และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ : ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

ด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยตัวอักษร	๔.๓๐	๐.๑๗	มาก
๒. รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพนิ่ง	๔.๔๐	๐.๑๕	มาก
๓. รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพเคลื่อนไหว	๔.๕๕	๐.๒๑	มากที่สุด
๔. รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพวิดีโอ	๔.๔๐	๐.๒๔	มาก
๕. รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยเสียง	๔.๔๐	๐.๒๑	มาก
๖. รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์แบบOne-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat	๔.๓๐	๐.๒๗	มาก
๗. รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์แบบ One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail	๔.๒๕	๐.๒๔	มาก
รวม	๔.๓๕	๐.๑๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าระดับความเหมาะสมด้านของเทคนิคด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าด้านรูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพเคลื่อนไหว อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ ด้านรูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยตัวอักษร อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ รูปแบบ

การนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพนิ่ง อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๕ ด้านรูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพวิดีโอ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ ด้านรูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยเสียง อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ แบบ One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๗ ด้านรูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ แบบ One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ ตามลำดับ



ตารางที่ ๔.๕ : ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ดังนี้

ระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและ พุทธประวัติ	๔.๓๐	๐.๒๘	มาก
๒. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารการสอน หลักธรรม	๔.๒๐	๐.๑๙	มาก
๓. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา	๔.๔๐	๐.๑๒	มาก
๔. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารวันสำคัญและ ศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา	๔.๓๕	๐.๑๗	มาก
๕. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารบทสวด	๔.๕๕	๐.๑๙	มากที่สุด
๖. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารข่าวสาร เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	๔.๓๕	๐.๒๔	มาก
๗. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่ เป็นทางการ	๔.๔๐	๐.๒๙	มาก
๘. ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่ ไม่เป็นทางการ	๔.๒๐	๐.๑๗	มาก
รวม	๔.๓๙	๐.๒๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าระดับความเหมาะสมของเทคนิคด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารเกี่ยวกับบทสวด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๘ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารการสอนหลักธรรม อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๒ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารวันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารข่าวสาร

เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่เป็นทางการ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๒๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ ตามลำดับ

๔.๔ การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง สรूप นำเสนอ และขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และการประเมินความเหมาะสมของเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า เทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ประกอบด้วยทักษะ ๓ ด้านได้แก่ ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดดังนี้

๑. สรूपแนวทางการกระบวนกรพัฒนาวเคราะห์แนวโน้มช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

ภายใต้บริบทในยุคของ “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Network) ที่อาศัยการเชื่อมต่อแบบไร้สายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า “สื่อใหม่” (New media) ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ผ่านอุปกรณ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์สื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน หรือคอมพิวเตอร์แบบพกพา (แท็บเล็ต) เป็นต้น เป็นอุปกรณ์การสื่อสารพกพาส่วนบุคคลที่สามารถนำติดตัวตัวผู้ใช้ไปได้ทุกที่หยิบใช้ได้ตลอดเวลา สะดวก รวดเร็ว ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน มีลูกเล่นสีสันสวยงาม ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้ได้ทุกมิติจากการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาตัวเอง จึงเป็นสาเหตุให้ความต้องการและพฤติกรรมการใช้บริโภคข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้งานเปลี่ยนแปลงไป และนับวันจะยิ่งทวีบทบาทความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่า “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลายภายในการพัฒนาตลอดเวลาของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับผู้คนในโลกอนาคต

เมื่อความสำคัญของสื่อออนไลน์มีมากขึ้น ในทางกลับกันสื่อออนไลน์ก็ยังคงเป็นตัวขัดขวางความนิยมของสื่อหลักได้ดีไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุโทรทัศน์หรือสิ่งพิมพ์ที่ต่างก็ตกอยู่ในสภาวะถดถอยหรือถูกปิดตัวไป เพราะไม่สามารถตอบสนองหรือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารได้อย่างฉับไวหรือรวดเร็วกว่าสื่อสังคมออนไลน์ทั้งนี้เพราะสื่อหลักมีขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน ข้อมูลเนื้อหาไม่เป็นปัจจุบันที่สำคัญไม่สามารถเผยแพร่ทันต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ณ ขณะนั้น ดังนั้นสื่อออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ทำให้หน่วยงานทั้ง

ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรต่าง ๆ รวมถึงบุคคลทั่วไป เลือกนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้นโดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ได้ชื่อว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารช่วยประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์/สร้างสัมพันธภาพที่ดีขององค์กร เพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจสร้างการมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้อย่างรวดเร็วช่วยประหยัดต้นทุน และเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับรายงานผลการรวบรวมสถิติและพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกชื่อ Digital in 2018^๔ ของ We Are Social ซึ่งเป็นบริษัทเอเจนซีในประเทศสิงคโปร์ พบว่า “คนไทย” ๕๑ ล้านคนใช้ Social Media และในจำนวน ๔๖ ล้านคน ใช้ผ่าน “Mobile Device” นอกจากนี้ยังใช้เวลาเข้าอินเทอร์เน็ตต่อวัน (รวมทุกอุปกรณ์) มากที่สุดในโลกโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๙ ชั่วโมง ๓๘ นาทีต่อวัน และถ้าวัดเฉพาะการใช้งานอินเทอร์เน็ตบนสมาร์ตโฟน “ประเทศไทย” ยังคงเป็นประเทศที่ใช้เวลาท่องอินเทอร์เน็ตต่อวันมากที่สุดในโลกเช่นกัน เฉลี่ยอยู่ที่ ๔ ชั่วโมง ๕๖ นาทีสำหรับเวลาในการเล่น Social Media เฉลี่ยอยู่ที่ ๓ ชั่วโมง ๑๐ นาทีต่อวัน และใช้เวลาไปกับการดูทีวี (Broadcast, Streaming, Video On Demand) ไม่ต่ำกว่า ๔ ชั่วโมง ๓ นาทีต่อวัน โดยเฟซบุ๊ก (Facebook) ยังคงเป็น Social Media ยอดนิยมอันดับ ๑ ของคนไทย อันดับ ๒ คือ YouTube อันดับ ๓ คือ “LINE” อันดับ ๔ คือ Facebook Messenger และอันดับ ๕ คือ Instagram ในส่วนของยอดผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก (Facebook) จำนวน ๕๑ ล้านคน แยกเป็นผู้หญิง ๔๙% และผู้ชาย ๕๑% ผู้ชายด้วยความนิยมของคนไทยที่ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากที่สุด จึงมีความเหมาะสมและควรส่งเสริมให้นำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ในงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อไป

แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์จะสามารถอ้างอิงได้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์สื่อมวลชน เนื่องด้วยในสถานการณ์ปัจจุบันสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และเว็บไซต์ข่าวสารต่าง ๆ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทั้งในด้านการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น หรือการเผยแพร่การทำงานขององค์กรข่าว ซึ่งมีทั้งการใช้ประโยชน์ในระดับองค์กร ตัวบุคคล และผสมผสานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสังคมออนไลน์ในสังคมไทยมีศักยภาพในการเผยแพร่ข้อมูลต่อได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยอาจขาดการกลั่นกรองจากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดข้อมูลที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน นำไปสู่ความเข้าใจผิดความแตกแยกในสังคมสื่อมวลชนจึงควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการตรวจสอบ คัดกรอง และให้คำอธิบายต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรมีแนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชนให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์

ดังนั้นจึงกำหนดให้มีแนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชนดังต่อไปนี้

^๔ สถิติการใช้ Internet และ Social Media: สถิติผู้ใช้ดิจิทัลทั่วโลก “ไทย” เสพติดเน็ตมากสุดในโลก - “กรุงเทพ” เมืองผู้ใช้ Facebook สูงสุด. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2018/02/global-and-thailand-digital-report-2018/>

หมวด ๑ บททั่วไป ข้อ ๑ แนวปฏิบัตินี้ เรียกว่า แนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๒ แนวปฏิบัตินี้ให้ใช้ปฏิบัติตั้งแต่วันที่ประกาศใช้

ข้อ ๓ เมื่อใช้แนวปฏิบัติแล้วให้ยกเลิกแนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ. ๒๕๕๓

หมวด ๒ บทนิยามข้อ ๔ ในแนวปฏิบัตินี้ “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Media) หมายถึงช่องทางการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใด ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ใช้สามารถสื่อสารเนื้อหา อาทิ twitter, Facebook, YouTube, weblog, LINE, Instagram และสื่อสังคมออนไลน์ใหม่ ๆ ที่จะมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นในอนาคต “องค์กรสื่อมวลชน” หมายถึง องค์กรสมาชิกสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ องค์กรสมาชิกสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย องค์กรสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ และองค์กรสื่ออื่น ๆ ที่ยอมรับแนวปฏิบัตินี้ “ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน” หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าว ผู้ปฏิบัติงานข่าววิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามธรรมนูญสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าวออนไลน์ซึ่งเป็นสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ตามข้อบังคับสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอื่นที่ยอมรับแนวปฏิบัตินี้

หมวด ๓ แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน ข้อ ๕ การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นพึงยึดมั่นในกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์อย่างเคร่งครัด

ข้อ ๖ การนำเสนอข่าวโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน พึงมีหลักในการอ้างอิงถึงองค์กรสื่อมวลชน ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อองค์กรสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

(๒) รายละเอียด สัญลักษณ์ หรือชื่อย่อ ที่แสดงถึงองค์กรสื่อมวลชน

(๓) มาตรการทางเทคนิคที่ยืนยันถึงสถานะและความมีตัวตนขององค์กรสื่อมวลชน รวมถึงการประกาศต่อสาธารณชนตามช่องทางที่องค์กรมีอยู่

ข้อ ๗ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พึงปฏิบัติตามข้อบังคับจริยธรรม หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติขององค์กรที่กำกับดูแลตามที่ระบุไว้ในหมวดสอง และเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งต้องไม่เป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในสังคม ไม่ยุยงให้เกิดความรุนแรง ความแตกแยก จนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและเสียหายรุนแรงขึ้นในชาติ

ข้อ ๘ องค์กรสื่อมวลชนต้องให้ความเคารพและยอมรับข้อมูล ข่าวสาร หรือภาพที่ผลิตโดยบุคคลอื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การคัดลอก เลียนแบบ ข้อความใด ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ พึงได้รับการอนุญาตจากเจ้าของข้อความนั้น ๆ ตามแต่กรณี รวมถึงมีกระบวนการเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

ข้อ ๙ กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือรายงานข่าว ในฐานะสื่อมวลชน ต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของข้อความและข่าวสารนั้นโดยรับรู้ถึงสิทธิ หรือลิขสิทธิ์ ขององค์กรหรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าว และพึงมีช่องทางให้เจ้าของข้อมูลแจ้งสิทธิ

ข้อ ๑๐ ในการบริหารจัดการ และใช้งานข้อมูลจากผู้ใช้สื่อที่เรียกว่า User-generated Content (UGC) อันได้แก่ ข้อมูลจากผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลจากผู้ทรงอิทธิพล (Influencer) บนโลกออนไลน์ อาทิ คลิปภาพและเสียง ภาพนิ่ง ข้อความ ประสิทธิภาพที่มีการ แบ่งปันอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์ ทุกช่องทาง ให้องค์กรสื่อมวลชนปฏิบัติ ดังนี้พึงจัดระบบ และ วิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ อย่างรู้เท่าทันข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาหลาย แหล่งที่มา และหาต้นทางของข้อมูลให้เจอก่อนนำเสนอข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ พึงระวังในการ ตรวจสอบข่าวลวง ข่าวปลอม (Fake News) และการตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มเคลื่อนไหวหรือข้อมูลที่ หวังประโยชน์บางอย่างจากสังคม พึงนำเสนอมุมมองจากทุกฝ่ายในคราวเดียวกัน เพื่อให้ลดความ เป็นอคติต่อการรับข้อมูล และเคารพสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง คำนึงถึงการไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน ด้วยการเลือกใช้คำ ภาษา และรูปแบบการนำเสนอที่ไม่เป็น การเหมารวม เช่น การใช้คำเรียกที่ตดสน หรือเหมารวมเป็นกลุ่ม การใช้คำที่กระตุ้นความรู้สึกเกลียดชังขัดแย้ง (Hate Speech) ต้องละเว้นการใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีความรุนแรงและอนาจาร หากจำเป็นต้อง นำเสนอเพื่อประโยชน์สาธารณะ ควรเลือกใช้รูปภาพ ภาพนิ่ง หรือภาพเสมือนจริง แทนการนำเสนอ ด้วยคลิปเพื่อลดความรุนแรง ต้องไม่วนซ้ำภาพที่ตอกย้ำความรุนแรงในการนำเสนอ ในกรณี UGC ที่ เป็นการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีเนื้อหาที่มีความรุนแรง องค์กรสื่อมวลชนต้องใช้ วิจารณญาณคาดการณ์เหตุการณ์ว่าถ้ามีแนวโน้มในการพัฒนาไปในทางที่รุนแรงยิ่งขึ้น ต้องงดเว้นการ แชรหรือลบลิงค์ หรือนำเสนอการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมไปใช้ในการรายงาน ข่าวเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดความไม่เหมาะสมต่อการใช้ภาษา การใช้ภาษาที่ล้อแหลม สื่อความหมายใน เชิงลบ ก้าวร้าว ดูหมิ่น คำไม่สุภาพ พึงนำเสนอโดยการดูเสียง หรือใช้เป็นเพียงภาพ insert ประกอบการบรรยาย และอธิบายเนื้อหาของการรายงานข่าวโดยไม่ปล่อยเสียงจากเหตุการณ์จริง

ข้อ ๑๑ พึงหลีกเลี่ยงการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ (Real Time Streaming) และการรายงานสดด้วยข้อความแบบทันทีและต่อเนื่อง (Real Time) ในกรณีที่ขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เหตุการณ์ที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงความรุนแรง การฆาตกรรมและการทำอัตวินิบาตกรรม รวมถึงเนื้อหาในเชิงลบที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน ความ รุนแรงในครอบครัว เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ข้อมูลส่วนบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความ แตกต่างและความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การแสดงออกที่ก่อให้เกิดความ เกลียดชัง ยุยงให้ผู้อื่นเกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน การเผยแพร่ข้อความและเนื้อหาที่เป็น การโฆษณาชวนเชื่อและหลอกลวงประชาชน ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้ง ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ และพึง ระวังเหตุการณ์ที่ขัดต่อกฎหมาย หรือภาพเหตุการณ์ที่ขัดต่อจริยธรรมของสื่อมวลชน

ข้อ ๑๒ การบริหารจัดการชุมชนออนไลน์ หมายถึงการบริหารจัดการพื้นที่บนสื่อ สังคม เช่น เฟซบุ๊กเพจ และ บัญชีโซเชียลมีเดียทางการขององค์กรสื่อ โดยเน้นการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ สื่อสังคมออนไลน์ ให้องค์กรสื่อมวลชนปฏิบัติ ดังนี้พึงสร้างข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนความเห็น และ ประกาศแนวปฏิบัติ (Community Guideline) ที่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมและรูปแบบเนื้อหาในการ

แสดงความคิดเห็นที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนออนไลน์นั้น ๆ และผู้ดูแลเพจพึงระวังปฏิบัติตามตักเตือนให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติเพื่อสร้างมาตรฐานการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการรับข้อมูลข่าวสารพึงระวังการแสดงความเห็น การกำหนดประเด็นข่าวสาร และการเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอทั้งข้อความ ภาพ และคลิป ที่กระตุ้นการแลกเปลี่ยนความเห็นที่นำไปสู่ความขัดแย้งเข้าใจผิด หรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยผู้ดูแลเพจต้องคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่เป็นธรรมกับทุกฝ่ายเพื่อลดอคติและส่งเสริมการยอมรับความเห็นต่างในสังคมอย่างมีเหตุผลพึงระวังเรื่องการตรวจสอบข้อมูลการนำเสนอ หากมีการนำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาดต้องมีการแก้ไขข้อมูล และประกาศให้ทราบในวงกว้างถึงข้อมูลที่มีการแก้ไข เพื่อลดการกระจายข้อมูลที่ผิด

หมวด ๔ แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

ข้อ ๑๓ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติใน

หมวดที่ ๓ และแนวปฏิบัติขององค์กรที่สังกัด และพึงระวังในการแสดงความเห็น การย่อความหรือตัดแปลงข้อความที่ทำให้บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือขัดแย้ง

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่เวลาเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร พึงตระหนักถึงมิติของเวลาในการนำเสนอข่าวนั้น ๆ ด้วยการเสนอข้อมูลตามลำดับเวลาและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นข้อมูลล่าสุด และมีการนำเสนอที่รวมข้อมูลไว้ตามลำดับเหตุการณ์เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดในการติดตามเหตุการณ์ และตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้

ข้อ ๑๕ การส่งต่อแชร์ข้อมูล (แชร์) จากแหล่งต่าง ๆ บนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าวต้องระวังว่า การส่งต่อข้อมูลนั้นเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง และ/หรือ การแสดงจุดยืนทางความคิด ดังนั้น ต้องเลือกส่งต่อข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมากกว่าความคิดเห็น แต่หากมีความจำเป็นที่ต้องส่งต่อข้อมูลความคิดเห็นของบุคคลหรือกลุ่ม ต้องไม่เพิ่มความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดเพื่อลดการมีอคติ เลือกข้าง และเพื่อความสมดุลของข้อมูล

ข้อ ๑๖ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องตระหนักว่าพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่พื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่มีการรายงานจะถูกบันทึกไว้และอาจมีผลทางกฎหมายได้

ข้อ ๑๗ ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเด็กและสตรี ภาพอุจาด ลามก อนาจาร หวาดเสียว และรุนแรง

ข้อ ๑๘ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน พึงระมัดระวังกระบวนการหาข่าวหรือภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ ควรมีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน รอบด้าน และอ้างอิงแหล่งที่มาเมื่อนำเสนอ เว้นแต่สามารถตรวจสอบและอ้างอิงจากแหล่งข่าวได้โดยตรง

ข้อ ๑๙ หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเกิดความผิดพลาดจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือองค์กรอื่น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องดำเนินการแก้ไขข้อความที่มีปัญหาโดยทันที พร้อมทั้ง

แสดงถ้อยคำขอโทษต่อบุคคลหรือองค์กรที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ต้องให้ผู้ได้รับความเสียหายมี โอกาสชี้แจงข้อมูลข่าวสารในด้านของตนด้วย^๕

๒. สรุปแนวทางการกระบวนการพัฒนารูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

กระบวนการพัฒนารูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย

๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร ในการสร้างสรรค์การนำเสนอ นอกจากจะต้องคำนึงถึงเรื่องของเนื้อหาที่กระชับเข้าใจง่าย และรูปแบบกราฟิกที่น่าสนใจแล้ว การเลือกใช้ฟอนต์ให้เหมาะกับงานนำเสนอก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกันเพราะรูปแบบฟอนต์บ่งบอกได้ถึงแนวคิดในงานนำเสนอ กำหนดทิศทางของงานให้เป็นไปในแนวเดียวกันทำให้ดูมีสไตล์และมีการดีไซน์ที่ดี รวมถึงทำให้ผู้ที่อ่านเข้าใจ Concept ได้ง่ายขึ้น การเลือกใช้ฟอนต์ที่สื่อความหมายที่แตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบงานนำเสนอให้โดนใจ การเลือกใช้ฟอนต์ Serif หรือ Sans Serif ฟอนต์นี้จะมีขีดเล็กๆ หรือที่เรียกว่าเชิงที่ปลายตัวอักษรฟอนต์ประเภทนี้เป็นฟอนต์ดั้งเดิม นิยมใช้สำหรับพิมพ์เนื้อความเพราะมีส่วนช่วยให้อ่านได้ง่ายขึ้นเมื่อกวาดสายตาไปตามเนื้อหา การใช้ฟอนต์นี้จะทำให้งานดูคลาสสิกมากขึ้น และนิยมใช้กับงานที่เป็นทางการ ส่วนฟอนต์ Sans Serif จะตรงข้ามกับฟอนต์ Serif คือไม่มีเชิงเป็นตัวอักษรเรียบๆ เหมาะกับการใช้ในส่วนของหัวข้อฟอนต์สไตล์นี้จะทำให้งานดูทันสมัยขึ้น เพราะความเรียบง่ายของรูปแบบฟอนต์นั่นเอง

- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง Canva คือ เครื่องมือออกแบบที่ช่วยสร้างสไลด์โชว์ที่สวยงามได้ในไม่กี่วินาที โดยเปิดโปรแกรมตัดต่อเลือกแม่แบบสไลด์โชว์และใส่รูปภาพหรือวิดีโอ จากนั้นเลือกขนาดเทร็กและดาวน์โหลดวิดีโอเปลี่ยนรูปภาพให้กลายเป็นสไลด์โชว์สร้างสไลด์โชว์ภาพนิ่งหรือทำสไลด์โชว์ภาพประกอบเพลงที่จะสร้างความประทับใจให้ผู้ติดตาม ด้วยโปรแกรมใส่รูปใส่เพลง Canva ค้นพบแม่แบบทุกประเภทกิจกรรม

- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว การนำเสนอภาพเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วสามารถยกระดับงานนำเสนอดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้อย่างรวดเร็ว ภาพเคลื่อนไหว PowerPoint ยังสามารถเสริมประเด็นหลักและช่วยให้เห็นภาพส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาหากใช้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์มีแอนิเมชัน PowerPoint ให้ใช้หลายประเภท และสามารถทำให้ข้อความ รูปร่าง รูปภาพ หรือแม้แต่ตารางเคลื่อนไหวได้ เลือกแอนิเมชันที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับบริบทของเนื้อหา ภาพเคลื่อนไหวเหล่านี้มีไว้เพื่อปรับปรุงการนำเสนอ

- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ นำเสนองาน และส่งเสริมบรรยากาศการสนทนาที่รอบรู้ด้วยการตัดต่อวิดีโอนำเสนอจากแอฟพลิเคชั่นนำเสนอของ Canva ที่ตอบสนองหัวข้อที่หลากหลาย ปรับแต่งแม่แบบจากคอลเลกชัน หรือเริ่มตั้งแต่ต้นใช้รูปภาพ วิดีโอ เพลง แอนิเมชัน

^๕สภากาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน

พอนต์ และสีเพื่อให้เป็นภาพและเสียงน่าสนใจ บันทึกการพูดประเด็นมีทั้งเสียงและวิดีโอเพื่อบรรยายความคิด นำเสนอให้กับผู้ชมของคุณแบบอะซิงโครนัสผ่านลิงค์หรือ MP4 ที่ดาวน์โหลดได้

- นำเสนอด้วยเสียง เครื่องมือการสร้างเสียงด้วย AI สร้างเสียงพากย์ที่สมจริงเพื่อยกระดับวิดีโอด้วยเครื่องมือการแปลงข้อความเป็นคำพูดด้วย AI ง่ายๆ

๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat

- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์

๓. สรุปแนวทางการกระบวนการพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

การพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีหลายขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) กำหนดวัตถุประสงค์: วัตถุประสงค์ของเนื้อหาคืออะไร ต้องการให้ผู้ฟัง/ผู้อ่านทำอะไรหลังจากได้รับข้อมูล การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย: ใครคือกลุ่มเป้าหมาย มีความสนใจหรือความต้องการอะไร ภาษาและเนื้อหาควรตรงกับความเข้าใจของพวกเขาหรือไม่ การกำหนดเนื้อหา: เนื้อหาที่ต้องการจะสื่อสารมีอะไรบ้าง อาจจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ข่าวสาร หรือความรู้ที่สำคัญ

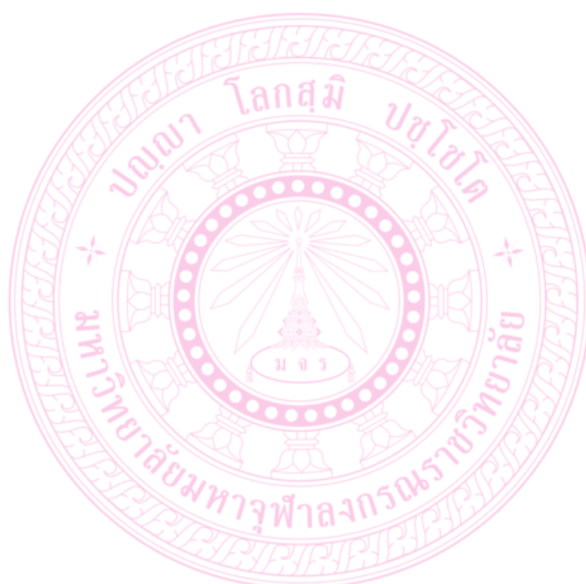
๒. การสร้างเนื้อหา (Content Creation) การวิจัยข้อมูล: รวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ การเขียนเนื้อหา: เขียนเนื้อหาให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การเลือกภาษาและสไตล์: ใช้ภาษาที่เป็นมิตรและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เช่น ภาษาเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับบริบท

๓. การปรับปรุงและตรวจสอบ (Editing and Proofreading) การตรวจสอบความถูกต้อง: ตรวจสอบเนื้อหาทางด้านข้อมูลและภาษาให้ถูกต้องไม่มีข้อผิดพลาด การตรวจสอบความเข้าใจ: ตรวจสอบว่าเนื้อหาเป็นที่เข้าใจได้ง่ายหรือไม่ และตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การปรับแต่ง: แก้ไขเนื้อหาให้กระชับและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔. การเผยแพร่ (Publishing) การเลือกช่องทางการสื่อสาร: เลือกช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ เช่น เว็บไซต์โซเชียลมีเดีย หรือสื่ออื่น ๆ การวางแผนการเผยแพร่: วางแผนเวลาและวิธีการเผยแพร่เนื้อหาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

๕. การประเมินผล (Evaluation) การติดตามผล: ตรวจสอบการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น จำนวนการเข้าชมความคิดเห็น หรือการแบ่งปัน การวิเคราะห์ผลลัพธ์: วิเคราะห์ผลการสื่อสารว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และมีผลกระทบอย่างไร การปรับปรุง: ใช้ข้อมูลที่ได้รับในการปรับปรุงเนื้อหาและกระบวนการสื่อสารให้ดีขึ้นในครั้งถัดไป การพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสามารถทำให้การสื่อสารนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ แบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒. รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓. เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยครอบคลุมการทำงานของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และมีความเหมาะสมประกอบด้วยทักษะความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชุมชน ประเทศ และโลก



๔.๕ ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

๔.๕.๑ ข้อเสนอแนะ

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์มีหลายช่องทางที่สามารถเลือกใช้ตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเข้าถึง และมีข้อดีข้อเสียจึงควรศึกษาวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม เช่น อีเมล (Email) มีข้อดีใช้งานง่าย เหมาะสำหรับการสื่อสารที่เป็นทางการ เช่น การส่งข้อมูลข่าวสาร รายงาน หรือเอกสารสำคัญ แต่ข้อเสียอาจถูกมองข้ามหรือถูกลบโดยผู้รับ ถ้าไม่มีเนื้อหาที่ดึงดูด โขเชียลมีเดีย (Social Media) มีข้อดีเข้าถึงกลุ่มผู้ชมจำนวนมากในเวลาเดียวกันสามารถใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร อัปเดตหรือโปรโมทผลิตภัณฑ์และบริการ ข้อเสียต้องใช้เวลาบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และอาจต้องจัดการกับความคิดเห็นหรือฟีดแบ็กที่ไม่คาดคิด แชท (Chat Apps) ข้อดีการสื่อสารที่รวดเร็วและไม่เป็นทางการ เช่น การใช้ WhatsApp, Line, หรือ Messenger สำหรับการติดต่อสอบถามหรือสนทนา ข้อเสียอาจไม่เหมาะสำหรับการสื่อสารที่ต้องการความเป็นทางการหรือการจัดเก็บข้อมูล เว็บไซต์ (Website) ข้อดีเป็นช่องทางที่สามารถจัดเก็บข้อมูลที่ละเอียดและมีโครงสร้าง เช่น บทความ ข่าวสาร หรือข้อมูลการติดต่อ ข้อเสียต้องมีการอัปเดตเนื้อหาและดูแลรักษาเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอ วิดีโอคอล (Video Call) ข้อดีช่วยให้การสื่อสารมีความเป็นส่วนตัวและสามารถเห็นปฏิกริยาและภาษากายได้ เช่น การประชุมทางไกลหรือสัมภาษณ์ ข้อเสียอาจต้องการอุปกรณ์ที่ดีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียร บล็อก (Blog) ข้อดีเป็นวิธีที่ดีในการแชร์ความรู้ ข้อมูล หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง ต่าง ๆ สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือ ข้อเสียต้องใช้เวลารสร้างเนื้อหาและต้องมีการโปรโมทเพื่อดึงดูดผู้เยี่ยมชม การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของคุณจะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

การเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอและการสื่อสารควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในต้องการสื่อสาร และความต้องการให้ผู้รับทำอะไรหลังจากได้รับข้อมูล และกลุ่มเป้าหมายมีความต้องการความชอบของผู้รับขึ้นอยู่กับอายุ ความรู้พื้นฐาน และการเข้าถึงเทคโนโลยี เนื้อหาที่มีความซับซ้อนของข้อมูลและวิธีที่ดีที่สุดในการสื่อสารให้เข้าใจง่ายการประยุกต์ใช้แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารของคุณมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

การเลือกเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีความสำคัญในการทำให้ข้อมูลเข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจของผู้รับ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับเนื้อหาต้องมีความชัดเจนและตรงประเด็นทำให้ผู้รับเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็ว ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับภาษาคือใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การใช้รูปแบบที่เหมาะสมตรวจสอบและแก้ไข การปรับใช้ข้อเสนอแนะแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารของคุณมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

๔.๕.๒ การนำไปใช้ประโยชน์และองค์ความรู้จากการวิจัย

การนำไปใช้ประโยชน์

๑) ได้แนวทางในการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๒) ได้เอกสารงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓) นำไปเผยแพร่ในวารสารระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

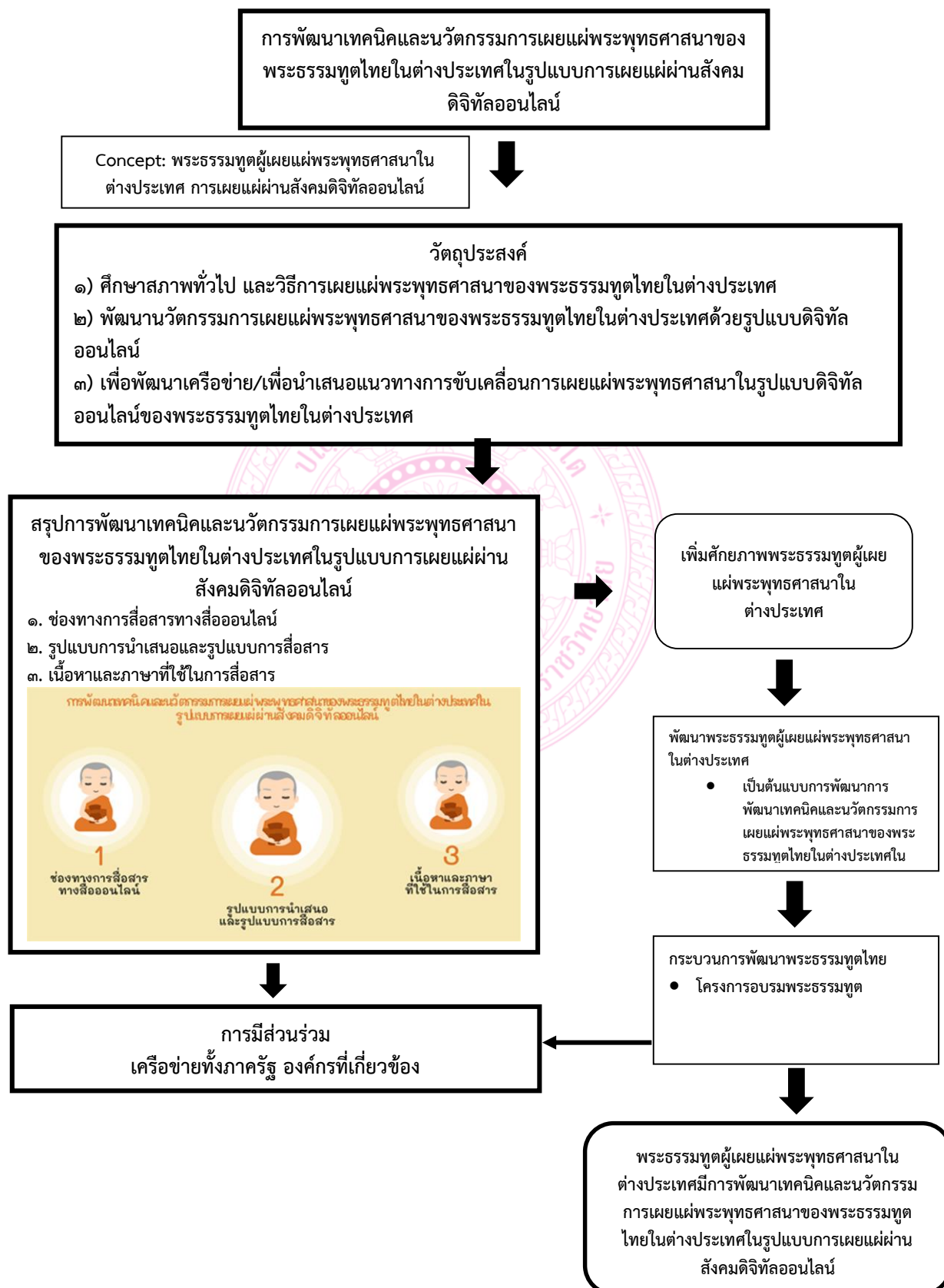
๔) นำไปบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕) นำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

๔.๕.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ๑) เทคนิคการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลผ่านการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น การใช้แพลตฟอร์มอย่าง Facebook, Instagram, Twitter, และ YouTube เพื่อเผยแพร่คำสอนและกิจกรรมของพระธรรมทูต โดยใช้เทคนิคการสร้างเนื้อหาที่มีความหลากหลาย เช่น วิดีโอสั้น บทความ หรือภาพถ่าย และการมีส่วนร่วมของชุมชน ๒) นวัตกรรมในการเผยแพร่การใช้ระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management Systems) การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลทางศาสนาในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงและค้นหาได้ง่าย นวัตกรรมการสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ที่มีเอกสาร คำสอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๓) แนวทางในการพัฒนาและปรับใช้ การศึกษาและเข้าใจกลุ่มเป้าหมายการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและความชอบของกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่างกัน การจัดการข้อเท็จจริงและการหลีกเลี่ยงข้อลวง การนำความรู้จากการวิจัยเหล่านี้ไปใช้จะช่วยให้พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้คนในยุคดิจิทัลได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย



บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

- (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
- (๒) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศด้วยรูปแบบดิจิทัลออนไลน์
- (๓) เพื่อพัฒนาเครือข่าย/เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ศึกษาสภาพการณ์บริบททั่วไปของของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

๑) สภาพทั่วไป

โครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศได้จัดขึ้นร่วมกันทั้งสองนิกาย ใน ระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๐๙ – ๒๕๑๐ และได้หยุดลงด้วยเหตุปัจจัยจำเป็นบางประการแต่ความต้องการพระธรรมทูตไปต่างประเทศกลับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกางานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๓ แล้วมีการตั้งวัดเป็นบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๑๔ ต่อมาวัดไทยเริ่มมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เช่น นิวยอร์ก วอชิงตันดีซี ชิคาโก ลอสแอนเจลิส เมื่อพระสงฆ์ไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างแดนมากขึ้น แต่ทว่าการจัดฝึกอบรมได้ชะงักลงไปแล้ว มหาเถรสมาคมภายใต้การสนับสนุนของกรมการศาสนา จึงให้มีการรื้อฟื้นโครงการนี้ขึ้นมาใหม่มอบให้สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) กรรมการมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์มหานิกาย และสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนตจาโร) กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย พระมหาเถระทั้งสองได้มอบภาระงานนี้ แก่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยลำดับเป็นหน่วยงานดำเนินการ กรมการศาสนาสนับสนุนงบประมาณจำนวนแห่งละสองแสนกว่าบาทในการดำเนินการโครงการนี้ จึงเริ่มมีการฝึกอบรมเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งนับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๓๘ จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกันในการดำเนินงานคือ

๑. เพื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตให้มีความรู้ความสามารถจริยาวัตรอันงดงาม และความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศยิ่งขึ้น

๒. เพื่อเตรียมพระธรรมทูต ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมส่งไปต่างประเทศ

๓. เพื่อสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๓๐ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๒,๕๙๓ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ

๒) ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎี

- การแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล
- การสอน ทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรม ประเพณี

ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง

- งานด้านผลิตสื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัด ประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ตี.ซี.) ธัมมโฆส (วัดธัมมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรัทธิตนสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ทั้งภาคภาษาไทย และอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ

- งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดิโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาวัฒนธรรม ประเพณีไทย

- งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดิโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์ และเผยแผ่

- งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแผ่ เช่น การใช้ อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทาง

อินเทอร์เน็ต, การใช้ประโยชน์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหา ธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการ เผยแพร่ด้วย

๑.๒ ภาคปฏิบัติ

- จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ ผู้สนใจรายบุคคลและหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

- จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาว ต่างประเทศ

- จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน”

- จัดให้มีการประเพณีธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

- จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทยและต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และ ชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัด ไทยร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการ เรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่น แบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุก ปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรม สนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การ ปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการ จัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรม ประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทย และภาษาอังกฤษบริการให้ยืม

- เทปธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์

- เทปวีดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง โดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูต ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดถึงการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ คุ่มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดส อ้านสวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- วันมาฆบูชา
- วันวิสาขบูชา
- วันอาสาฬหบูชา
- วันเข้าพรรษา
- วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติ

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อ
แห่งชาติ)

- งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
(วันแม่แห่งชาติ)

- งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี

- งานสงกรานต์
- งานสารทไทย
- งานทอดกฐิน
- งานลอยกระทง
- งานทำบุญปีใหม่

- ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

กิจวัตรประจำของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

เวลา ๐๕.๓๐ น. เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๐๖.๐๐ น. ทำวัตรเช้า

เวลา ๐๗.๐๐ น. ปิณฑบาต (เฉพาะวันอาทิตย์ในพรรษา)

เวลา ๐๗.๓๐ น. ฉันทน์ภัตตาหารเช้า

เวลา ๐๘.๓๐ น. มีพระธรรมเทศนาทุกวันอาทิตย์ (ตลอดพรรษา)

เวลา ๑๑.๐๐ น. ฉันทน์ภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. ปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระสงฆ์ประชุมทำอุโบสถสังฆกรรมทุกกึ่งเดือน

เวลา ๑๘.๐๐ น. ทำวัตรเย็น-เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๑๙.๐๐-๒๒.๐๐ น. วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ รายการพระธรรมนำ

ชีวิตมีนึ่งสมาธิ เดินจงกรม-สนทนาธรรม

๓) คุณสมบัติของพระธรรมทูต

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อัมพโร) เสด็จเป็นประธาน เปิดการประชุมสัมมนาพระธรรมทูต และทรงมีพระโอวาทเปิดการประชุมว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่โดยตรงของพระภิกษุ ไม่เพียงมุ่งหวังลาภสักการะใดๆ แต่พึงมุ่งหมายเพื่อให้ธรรมะเรืองรองขึ้นอย่างกว้างขวาง ให้เป็นแสงสว่างทางปัญญา ช่วยอนุเคราะห์แก่อุปถัมภ์ชาวโลก การช่วยกันหมุนกงล้อแห่งธรรม หรือที่เรียกว่า “ธรรมจักร” ให้ขับเคลื่อนไปนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติ ๕ ประการ ได้แก่

๑.ธัมมัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ต้องเป็นผู้รู้ธรรม

๒.อรรถัญญตา ต้องเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงคฺ ว่า ธรรมะที่เผยแผ่ไปนั้นมีความหมายอย่างไร และการทำหน้าที่ของท่านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร

๓.มัตตัญญตา ต้องรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุในพระพุทธศาสนา ย่อมรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่

๔.กาลัญญตา ต้องรู้จักกาลอันเหมาะสม รู้ระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการ ประกอบกิจการงาน บริหารเวลาให้ถูกต้อง รู้ว่าเวลาใดควรทำ หรือควรพูด

๕.ปริสัณญตา ต้องเป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน รู้กิจที่ประพจน์ต่อ ชุมชนนั้นๆว่าชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิจอย่างนี้จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น ถ้าพระธรรมทูตมี คุณสมบัติครบทั้ง ๕ ประการ จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

เริ่มต้นจากฐานะของพระธรรมทูตก่อนว่าเป็นอะไร ทำหน้าที่อะไร และต้องมีคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เช่นนั้น สำหรับพระธรรมทูตนั้นต้องมีคุณสมบัติต่าง ๆ คือ มีภูมิปัญญาที่มั่นใจและรู้ว่าการอะไร

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา เรียกว่าพุทธธรรม ข้อนี้สำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าเมื่อเป็นพระธรรมทูตจะไปเผยแผ่ธรรมก็ต้องมีความมั่นใจในธรรมที่ตนจะนำไปเผยแผ่ จะต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนามีอะไรดีที่จะให้แก่โลก โดยเฉพาะแก่แผ่นดินที่จะไปทำงานซึ่งส่วนมากจะไปยังประเทศตะวันตก เช่น ประเทศอเมริกา เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงต้องมั่นใจว่าพระพุทธศาสนามีอะไรที่จะให้แก่ประเทศอเมริกา และต้องมีดีแน่ ๆ ถ้ามองเห็นว่ามีดีที่จะให้แล้ว จะสามารถเป็นผู้ให้สิ่งนี้เป็นฐานรองรับที่ทำให้เกิดความมั่นใจ เมื่อมั่นใจในความจริง ความดีงาม และคุณค่าของพระพุทธศาสนาหรือพุทธธรรมแล้ว ความรู้อีกด้านหนึ่งนอกเหนือจากความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรม ก็คือความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมที่จะไป ซึ่งโยงไปหาสภาพของโลกทั้งหมดในปัจจุบัน โดยเฉพาะถ้าไปประเทศที่เจริญมากอย่างอเมริกาจะเชื่อมโยงกันได้ง่าย เพราะว่าสภาพปัญหาของโลกปัจจุบันนี้ ถือว่าประเทศอเมริกาเป็นผู้นำ หรือเป็นตัวแทนของความ เป็นไปในโลกนี้ สภาพของสังคมอเมริกันจึงแสดงถึงสภาพของโลกปัจจุบันที่เป็นอยู่ หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นหรือจะถูกผลกระทบ ต้องมีความรู้เข้าใจว่าเวลานี้โลกมีปัญหาอะไร มีความต้องการอะไรที่พระพุทธศาสนาจะไปสนองได้จะเชื่อมโยงกัน การที่เห็นคุณค่าของพระศาสนาว่าพระพุทธศาสนามีอะไรจะให้ย่อมเชื่อมโยงไปสู่คำถามต่อไปว่าจะให้อะไรอย่างไร ซึ่งต้องสัมพันธ์กับความต้องการว่าเวลานี้โลกกำลังต้องการอะไร การที่ต้องการก็เพราะประสบปัญหา มีความขาดแคลนอะไรอยู่ ยิ่งประเทศผู้นำอย่างอเมริกาต้องเข้าใจชัดว่าเป็นผู้นำของโลก มีปัญหาอะไร ขาดอะไร ต้องการอะไร จะนำเอาสิ่งที่ขาดแคลนนั่น ซึ่งมีอยู่ในพุทธธรรมไปให้

ความเข้าใจสภาพสังคมอเมริกามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้รวมไปถึงอารยธรรมตะวันตกทั้งหมดด้วย ทั้งปัจจุบันตามสภาพที่ปรากฏอยู่และสืบลงไปถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้เป็นมาอย่างนั้น ต้องเข้าถึงเหตุปัจจัยไม่ใช่อยู่แค่สภาพที่เป็นปัญหา การรู้แค่ความต้องการปัจจุบันยังไม่พอ ต้องเข้าถึงเหตุปัจจัยว่าเพราะอะไรจึงทำให้มาประสบปัญหาอย่างที่เป็นอยู่ เมื่อมองดูทางตะวันตก ชาวต่างชาติอย่างอเมริกัน เมื่อจะส่งคนมาทำงานในประเทศไทย จะศึกษาสังคมของไทยอย่างจริงจัง มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการตั้งคณะวิชาหรือโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับงานที่จะส่งคนไปทำในต่างประเทศ

ในยุคที่ดินแดนแถบที่เรียกว่า อาเซียนอาคนย์ หรืออาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ กำลังมีปัญหา มาก เช่น ยุคสงครามเวียดนาม สงครามในลาว และในเขมร ตอนนั้นจะเห็นชัดว่ามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศอเมริกา ตั้งภาควิชา ตลอดจนโครงการ Southeast Asian Studies เพราะว่าฐานทางวิชาการต้องมารองรับการเมือง การศึกษาไม่ได้แยกจากเรื่องการบ้านการเมือง เมื่อความต้องการทางการเมืองมีขึ้นจะต้องส่งคนมาทำงานในประเทศเหล่านี้ และจะต้องปฏิบัติงานโดย

สัมพันธ์กับประเทศทางเอเชียอาคเนย์ให้ได้ผลดี ก็ต้องวางฐานทางวิชาการให้คนของเขาได้ศึกษาค้นคว้าให้มีความชำนาญรู้เรื่องประเทศเหล่านั้นจริงจัง และคนของเขานอกจากเรียนก็ยังทำวิจัยอีกด้วย

ข้อที่ ๒ นอกเหนือจากด้านภูมิปัญญาแล้ว เรื่องความประพฤติก็เป็นสิ่งที่สำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ถ้าไม่มีความมั่นใจในตัวเองตั้งแต่ต้นจะรู้สึกว่ามันไหวได้ง่าย ทั้งสภาพแวดล้อมและความสะดวกสบายต่าง ๆ ความรู้สึกคล้าย ๆ ว่าไปอยู่ในประเทศที่เจริญ มีระเบียบวินัยแบบแผนความประพฤติของพระอย่างนี้ไม่สอดคล้องกับประเทศที่เจริญแล้ว อันนี้ก็เป็นจุดอ่อนสำคัญอย่างหนึ่ง

ในทางที่ถูกต้องต้องมีความมั่นใจในวินัยของพระสงฆ์ ซึ่งมีความผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ต้องยืนหยัดในการที่จะประพฤติตามหลักพระวินัย ตัวอย่างเช่น ชาวยิว (Jews) เป็นชาติที่มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ครอบงำสังคมอเมริกันมากในทางเศรษฐกิจ ดังเช่นโรงพยาบาลเอกชนทุกโรงในนิวยอร์กเป็นของชาวยิว และชาวยิวก็มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างมาก เพราะฉะนั้นชาวยิวรบกับชาวอาหรับ ชาวยิวแค่ ๓ ล้านคนสามารถทำสงครามกับชาวอาหรับได้มากมาย ชาวยิวเอาชนะได้ยกตัวอย่าง เมื่อชาวยิวทำสงครามกับประเทศอียิปต์ประเทศเดียว ๘๐ ล้านคน หลายปีมาแล้ว เรียกกันว่าสงคราม ๗ วัน ตอนนั้น นัสเซอร์ (Gamal Abdel Nasser) แห่งอียิปต์ (Egypt) เป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ อียิปต์นับถือพอนัสเซอร์มีกำลังเข้มแข็งก็คิดว่าจะต้องแก้แค้น ต้องทำลายประเทศอิสราเอล (Israel) ลงให้ได้เพราะพร้อมที่สุดแล้ว อาจจะไม่ระยะไคสมัยใดที่พร้อมเท่านั้นสำหรับยุคสมัยใหม่ ก็ตกลงว่าจะทำสงครามบุกชาวยิว ถล่มคราวนี้ให้ถล่มจมหาย แต่พออียิปต์จะเอาเครื่องบินขึ้นไปรบ ยังไม่ทันเอาเครื่องบินขึ้น ชาวยิวก็ถึงตัวถล่มสนามบินอียิปต์ทั้งหมด อียิปต์ยอมแพ้ อียิปต์ตอนนั้นมีพลเมืองประมาณ ๘๐ ล้าน ชาวยิวมี ๓ ล้านคน สงครามคราวอื่นก็มีมาเรื่อยๆ แต่ชาวยิวที่แสนเล็กละสามารถที่จะรอดตัวอยู่ได้ท่ามกลางภัยอันตรายที่คุกคามตลอดเวลา

การสร้างคามเข้มแข็งภายใน เช่น คนยิวจะมีการฝึกฝนอย่างดี ไม่ว่าหญิงหรือชายทุกคน เมื่อมีเหตุจำเป็นเกิดขึ้นจะทำทุกอย่างได้ทันที ถือว่าคนยิวทุกคน ขึ้นรถขับรถได้ ลงเรือขับเรือได้ ขึ้นเครื่องบินขับเครื่องบินได้ ทำอะไรได้ทุกอย่างพร้อมหมด เพราะฉะนั้น ๑ ต่อ ๑๐ นี้ไม่กลัว แต่อันนี้เป็นส่วนของเรื่องภายใน อีกส่วนหนึ่งที่น่าสังเกตภายนอกก็คือ คนยิวรักชาติของตัวเองมากไม่ว่าจะไปอยู่ในดินแดนไหนก็ตาม มีความยึดมั่นในชนชาติของตนเองรวมทั้งศาสนาด้วย ฉะนั้นถ้ามองด้วยสายตาของคนภายนอกจะเห็นว่ายึดถือในข้อปฏิบัติตลอดจนถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมอย่างเคร่งครัด จนดูเหมือนเป็นเรื่องของความเหลวไหลลงมงายแต่ไม่หวั่นใจ มีความมั่นใจ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ หลักระเบียบของวัฒนธรรมของอย่างมั่นคง สามารถสร้างเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีขึ้นมาเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าควรมีความมั่นใจในตัวเอง

คนไทยหรือชาวพุทธไม่ค่อยมีความมั่นใจในตัวเอง เรื่องของรูปแบบ เช่น วัฒนธรรม ที่แสดงออกภายนอก คนไทยไปอยู่ในต่างประเทศแล้วรักษาไม่ค่อยอยู่ คนไทยชาวพุทธในแง่หนึ่งก็เป็นคนที่มีลักษณะประสานกลมกลืนปรับตัวได้เก่ง แต่อีกด้านหนึ่งขาดความมั่นใจในตัวเอง ต่างจากหลายประเทศอื่นที่มั่นคงมากในเรื่องของวัฒนธรรมและรูปแบบภายนอกต่างๆ ดังชาวยิวนี้เป็นตัวอย่าง การแต่งตั้งก็ทำตามที่เป็นสัญลักษณ์ไม่หวั่นใจว่าใครจะมองอย่างไร รักษาของได้

คนไทยมีความมั่นใจในศีล คือ ในระเบียบวินัยของตนอย่าไปหวั่นไหวง่าย ๆ ถ้ารู้สึกว่ส่วนไหนในระเบียบแบบแผนข้อปฏิบัติจะไม่สอดคล้องกับสังคมของต่างประเทศอาจทำให้ขัดขวางการปฏิบัติงาน ก็ต้องมองด้วยปัญญาจริง ๆ ไม่ใช่มองด้วยความหวั่นใจ หรือหวั่นไหวไปตามความรู้สึก ต้องพิจารณาว่าเรื่องปรับตัว หรือจะอย่างไรดี และอย่าเริ่มด้วยบุคคลต้องปรึกษากับหมู่คณะให้ไปด้วยกัน นี่เป็นหลักของการทำงานในสังคมที่เจริญแล้ว

ถ้ารู้สึกตัวขึ้นมาว่าข้อปฏิบัติอย่างนี้จะขัดขวางเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน แล้วจะหวั่นไหว อันนั้นอาจจะเป็นการคิดในแง่ส่วนตัวของตนเอง ถ้าคิดในแง่ตัวเองอย่างเดียวก็ไม่ถูกต้อง นอกจากจะแสดงถึงความไม่มั่นคงแล้วยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่คณะด้วย จึงต้องปรึกษาหารือกัน เวลานี้ในประเทศอเมริกา มีการตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา (The Council of Thai Bhikkhus in the U.S.A.) ขึ้นมา เมื่อมีปัญหาต่างกล่าว วัดทั้งหลายก็ต้องปรึกษากัน ให้ไปด้วยกัน

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมอย่างอเมริกันนั้นเป็นสังคมที่เจริญทางวัตถุ แต่มีปัญหาทางจิตใจอย่างสูงมีความต้องการในเรื่องสมาธิ เป็นต้น จนเกิดนิมิตเรื่องสมาธิ ชาวต่างประเทศเก่งทางด้านวัตถุ แต่ทางด้านจิตใจยังล้าหลัง บางอย่างก็ตกต่ำมาก ทางด้านจิตใจจึงมีความสำคัญ ต้องมีความมั่นคงทางจิตใจ มีคุณธรรม มีอะไรดีที่ให้เขาเห็นทางด้านจิตใจ ศีลสมาธิ ข้อปฏิบัติด้านศีล เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นทักษะที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัลต่อไป

๕.๑.๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ตอนที่ ๒ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ คณะผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๓ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ พลเมืองดิจิทัล

ขั้นตอนที่ ๔ การสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ขั้นตอนที่ ๑ การร่างประเด็นเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ดังนี้

การเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ใช้ถึง ๕๐ ล้านคนทั่วโลก รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วย ทั้งในด้านที่เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าการทำวิจัยการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และการสื่อสารสนทนาสั่งสอนธรรมะกับบุคคลต่าง ๆ เนื่องจากมีความสะดวกสบาย ประหยัด และรวดเร็ว ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์คมชัดลึกได้ทดลองเข้าไปในเว็บไซต์เฟซบุ๊ก โดยค้นหาคำว่า พระ หลวงพี่ พระมหา และ phra เป็นต้น พบว่ามีพระสงฆ์ที่ใช้เฟซบุ๊กในการสื่อสารอยู่จำนวนมาก ขณะที่พระสงฆ์บางรูปได้ใช้ชื่อเล่นเพื่อไม่ให้ค้นพบได้ง่ายแต่กลับนำรูปถ่ายของตัวเองแสดงไว้ในเฟซบุ๊ก พระภิกษุส่วนมากใช้ในทางที่เหมาะสมต่อสมณสาธูปเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ยังมีพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งที่ใช้ระบบสื่อสารสังคมออนไลน์ เช่น อีเมล เฟซบุ๊กแชท ฯลฯ ในทางที่ไม่เหมาะสม สร้างความไม่สบายใจแก่พุทธศาสนิกชนบางกลุ่มจนมีการร้องเรียนดังปรากฏเป็นข่าว เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเจริญทางเทคโนโลยีมีการสื่อสารสมัยใหม่ คือ สังคมออนไลน์ ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากทำให้การเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยเปลี่ยนแปลงไปทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดจนการประยุกต์ เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ในยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่พุทธธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม มีรูปแบบวิธีการและพฤติกรรมการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น การโพสต์รูปภาพ การอัปโหลดวิดีโอ การแบ่งปันและการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น พระนักเผยแผ่ธรรมะแต่ละรูปมีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันไป เพราะได้แสดงบทบาทในฐานะนักสื่อสารมวลชน มีการบูรณาการเนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ในสังคมออนไลน์ ซึ่งไม่ต่างกับสังคมทั่วไปปรากฏกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น ในเฟซบุ๊กจะพบในรูปแบบสื่อบทสนทนา ได้แก่ หนังสือพิมพ์ บทความ และภาพนิ่ง รูปแบบสื่อสตรีม ได้แก่ สื่อที่มีการนำเสนอ แต่เสียงเช่น ไฟล์เสียง audio mp3 wave เป็นต้น รูปแบบสื่อสตรีมทัศน์ ได้แก่ วิทียู ทูททัศน์ ภาพยนตร์ วิดีโอ ทั้งฟังและมองเห็น ตลอดจนถึงหลักพุทธธรรมของคนที่สนใจ และต้องการศึกษาสารธรรมแบบกะทัดรัดรวดเร็วทันใจ ต้องเข้าไปศึกษาในเฟซบุ๊ก ถ้าต้องการศึกษาสารธรรมที่เป็นวิชาการเนื้อหาครบถ้วนมีแหล่งที่มาอ้างอิง ต้องเข้าไปศึกษาในเว็บไซต์ ถ้าต้องการดูคลิปวิดีโอทั้งภาพและเสียงต้องเข้าไปศึกษาในยูทูบ

พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัปโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัยทันสมัยต่อเหตุการณ์

ปัจจุบันโดยกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วยหลักทฤษฎีการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสารข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน ไม่แต่งแต้มใส่สี เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลา แต่ในบางสถานการณ์ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาด้วยปัญญ่ว่าบางเรื่องอาจไม่เหมาะสมกับเวลาอาจไม่เป็นที่พอใจของคนบางกลุ่ม บางคน แต่เมื่อเสนอเรื่องนั้นไปแล้วต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน ตลอดจนรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยประกอบไปด้วยรูปแบบสื่อทัศนกรรมองค์ประกอบของรูปแบบ การสื่อสารพุทธธรรม คือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมด้วยการตรวจสอบจากความจริง และความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ และการประเมินตรวจสอบการกดไลค์ (Like) และการแบ่งปันข้อมูล (Share) เป็นต้น

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ได้แก่

- บล็อก (Blogging)
- ทวิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter and Micro blogging)
- เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking)
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing)

๒) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร (Text)
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง (Still Image)
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว (Animation)
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ (Video)
- นำเสนอด้วยเสียง (Sound)

๓) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมาย

อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์

- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์

- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่างช่วงเวลากัน ได้แก่กระดานสนทนา

๔) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมะปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา เติมน้ำใจ
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวดและคาถาต่าง ๆ

- ข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

๕) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ (Formal Language)

- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Language)

ในยุคปัจจุบันนี้พฤติกรรมการสื่อสารผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ต่าง ๆ เฟซบุ๊ก (Facebook) ถือว่าเป็นช่องทางการสื่อสารช่องทางหนึ่งที่พระสงฆ์ได้นำมาใช้ในการสื่อสารแสดงการ (โพสต์หรือแชร์) รวมถึงการโพสต์และแชร์เป็นทั้งข้อความ (Message) รูปภาพ (Picture) วิดีโอ (Video) ไลฟ์สดแสดงธรรม (Live) รวมถึงแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ในช่องทางการสื่อสารที่ใช้มากที่สุด รวมถึงการใช้tiktok เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้



จากการพัฒนาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ เทคนิค ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

จากการการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระ
ธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓
องค์ประกอบ

ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนา
กำลังคนในสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

- เครือข่ายสังคมออนไลน์
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์
- แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย

๒.๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ
- นำเสนอด้วยเสียง

๒.๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมาย

อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์

- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์

- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่
ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่าง
ช่วงเวลากัน ได้แก่กระดานสนทนา

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ประกอบด้วย

๓.๑) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมเนียมปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวด
- ข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๓.๒) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ
- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ

สรุปผลจากการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ นำเทคนิคที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์จากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๗ จำนวน ๑๐๓ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ ทักษะ ได้แก่ ๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ดังนี้

ระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ พบว่าระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$, S.D. = ๐.๒๓) โดยระดับช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, S.D. = ๐.๒๘) เมื่อพิจารณาด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = ๔.๑๗) และเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ($\bar{X} = ๔.๓๙$, S.D. = ๐.๒๐) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละเทคนิคพบว่าระดับความเหมาะสมเทคนิคในด้านช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, S.D. = ๐.๒๘) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๕$, S.D. = ๐.๒๑) เครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, S.D. = ๐.๓๑) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, S.D. = ๐.๒๒) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพเคลื่อนไหวอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๑ รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพนิ่งอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่า

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๕ รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพวิดีโอ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๔ รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยเสียง อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าระดับความเหมาะสมเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ๕. เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารบทสวด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๑๙ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่เป็นทางการ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๙ ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ ๔ การสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และการประเมินเทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า เทคนิคการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ประกอบด้วยทักษะ ๓ ด้านได้แก่ ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งจะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดดังนี้

๑. สรุปแนวทางการกระบวนการพัฒนาช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

ภายใต้บริบทในยุคของ “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Network) ที่อาศัยการเชื่อมต่อแบบไร้สายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า “สื่อใหม่” (New media) ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ผ่านอุปกรณ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์สื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน หรือคอมพิวเตอร์แบบพกพา (แท็บเล็ต) เป็นต้น เป็นอุปกรณ์การสื่อสารพกพาส่วนบุคคลที่สามารถนำติดตัวผู้ใช้ไปได้ทุกที่หยิบใช้ได้ตลอดเวลา สะดวก รวดเร็ว ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน มีลูกเล่นสีสันสวยงาม ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้ได้ทุกมิติจากการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาตัวเอง จึงเป็นสาเหตุให้ความต้องการและพฤติกรรมการใช้บริโภคข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้งานเปลี่ยนแปลงไป และนับวันจะยิ่งทวีบทบาทความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่า “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลายภายในการพัฒนาตลอดเวลาของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับผู้คนในโลกอนาคต

เมื่อความสำคัญของสื่อออนไลน์มีมากขึ้น ในทางกลับกันสื่อออนไลน์ก็ยังคงเป็นตัวขัดขวางความนิยมของสื่อหลักได้ดีไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุโทรทัศน์หรือสิ่งพิมพ์ที่ต่างก็ตกอยู่ในสภาวะถดถอยหรือถูกปิดตัวไป เพราะไม่สามารถตอบสนองหรือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารได้อย่างฉับไวหรือรวดเร็วกว่าสื่อสังคมออนไลน์ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อหลักมีขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน ข้อมูลเนื้อหาไม่เป็นปัจจุบันที่สำคัญไม่สามารถเผยแพร่ทันต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ณ ขณะนั้น ดังนั้นสื่อออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรต่าง ๆ รวมถึงบุคคลทั่วไป เลื่อนนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้นโดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ได้ชื่อว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารช่วยประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์/สร้างสัมพันธภาพที่ดีขององค์กร เพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจสร้างการมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้อย่างรวดเร็วช่วยประหยัดต้นทุน และเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับรายงานผลการรวบรวมสถิติและพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกชื่อ Digital in 2018 ของ We Are Social ซึ่งเป็นบริษัทเอเจนซีในประเทศสิงคโปร์ พบว่า “คนไทย” ๕๑ ล้านคนใช้ Social Media และในจำนวน ๔๖ ล้านคน ใช้ผ่าน “Mobile Device” นอกจากนี้ยังใช้เวลาเข้าอินเทอร์เน็ตต่อวัน (รวมทุกอุปกรณ์) มากที่สุดในโลกโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๙ ชั่วโมง ๓๘ นาทีต่อวัน และถ้าวัดเฉพาะการใช้งานอินเทอร์เน็ตบนสมาร์ทโฟน “ประเทศไทย” ยังคงเป็นประเทศที่ใช้เวลาท่องอินเทอร์เน็ตต่อวันมากที่สุดในโลกเช่นกัน เฉลี่ยอยู่ที่ ๔ ชั่วโมง ๕๖ นาทีสำหรับเวลาในการเล่น Social Media เฉลี่ยอยู่ที่ ๓ ชั่วโมง ๑๐ นาทีต่อวัน และใช้เวลาไปกับการดูทีวี (Broadcast, Streaming, Video On Demand) ไม่ต่ำกว่า ๔ ชั่วโมง ๓ นาทีต่อวัน โดยเฟซบุ๊ก (Facebook) ยังคงเป็น Social Media ยอดนิยมอันดับ ๑ ของคนไทย อันดับ ๒ คือ YouTube อันดับ ๓ คือ “LINE” อันดับ ๔ คือ Facebook Messenger และอันดับ ๕ คือ Instagram ในส่วนของยอดผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก (Facebook) จำนวน ๕๑ ล้านคน แยกเป็นผู้หญิง ๔๙% และผู้ชาย ๕๑% ผู้ชายด้วยความนิยมของคนไทยที่ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากที่สุด จึงมีความเหมาะสมและควรส่งเสริมให้นำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ในงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อไป

แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์จะสามารถอ้างอิงได้จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์สื่อมวลชน เนื่องด้วยในสถานการณ์ปัจจุบันสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และเว็บไซต์ข่าวสารต่าง ๆ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทั้งในด้านการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น หรือการเผยแพร่การทำงานขององค์กรข่าว ซึ่งมีทั้งการใช้ประโยชน์ในระดับองค์กร ตัวบุคคล และผสมผสานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสังคมออนไลน์ในสังคมไทยมีศักยภาพในการเผยแพร่ข้อมูลต่อได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยอาจขาดการกลั่นกรองจากผู้ใช้งานสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดข้อมูลที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน นำไปสู่ความเข้าใจผิดความแตกแยกในสังคมสื่อมวลชนจึงควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการตรวจสอบ คัดกรอง และให้คำอธิบายต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรมีแนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชนให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์

ดังนั้นจึงกำหนดให้มีแนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชนดังต่อไปนี้

หมวด ๑ บททั่วไป ข้อ ๑ แนวปฏิบัตินี้ เรียกว่า แนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๒ แนวปฏิบัตินี้ให้ใช้ปฏิบัติตั้งแต่วันที่ประกาศใช้

ข้อ ๓ เมื่อใช้แนวปฏิบัติแล้วให้ยกเลิกแนวปฏิบัติสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ. ๒๕๕๓

หมวด ๒ บทนิยามข้อ ๔ ในแนวปฏิบัตินี้ “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Media) หมายถึงช่องทางการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใด ๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ใช้สามารถสื่อสารเนื้อหา อาทิ twitter, Facebook, YouTube, weblog, LINE, Instagram และสื่อสังคมออนไลน์ใหม่ ๆ ที่จะมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นในอนาคต “องค์กรสื่อมวลชน” หมายถึง องค์กรสมาชิกสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ องค์กรสมาชิกสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย องค์กรสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ และองค์กรสื่ออื่น ๆ ที่ยอมรับแนวปฏิบัตินี้ “ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน” หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าว ผู้ปฏิบัติงานข่าววิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามธรรมนูญสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าวออนไลน์ซึ่งเป็นสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ตามข้อบังคับสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนอื่นที่ยอมรับแนวปฏิบัตินี้

หมวด ๓ แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน ข้อ ๕ การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นพึงยึดมั่นในกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชนของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์อย่างเคร่งครัด

ข้อ ๖ การนำเสนอข่าวโดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน พึงมีหลักในการอ้างอิงถึงองค์กรสื่อมวลชน ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อองค์กรสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

(๒) รายละเอียด สัญลักษณ์ หรือชื่อย่อ ที่แสดงถึงองค์กรสื่อมวลชน

(๓) มาตรการทางเทคนิคที่ยืนยันถึงสถานะและความมีตัวตนขององค์กรสื่อมวลชน รวมถึงการประกาศต่อสาธารณชนตามช่องทางที่องค์กรมีอยู่

ข้อ ๗ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรสื่อมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พึงปฏิบัติตามข้อบังคับจริยธรรม หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติขององค์กรที่กำกับดูแลตามที่ระบุไว้ในหมวดสอง และเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งต้องไม่เป็นการสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในสังคม ไม่ยุยงให้เกิดความรุนแรง ความแตกแยก จนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและเสียหายรุนแรงขึ้นในชาติ

ข้อ ๘ องค์กรสื่อมวลชนต้องให้ความเคารพและยอมรับข้อมูล ข่าวสาร หรือภาพที่ผลิตโดยบุคคลอื่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การคัดลอก เลียนแบบ ข้อความใด ๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ พึงได้รับการอนุญาตจากเจ้าของข้อความนั้น ๆ ตามแต่กรณี รวมถึงมีกระบวนการเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

ข้อ ๙ กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือรายงานข่าว ในฐานะสื่อมวลชน ต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของข้อความและข่าวสารนั้นโดยรับรู้ถึงสิทธิ หรือลิขสิทธิ์ ขององค์กรหรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดังกล่าว และพึงมีช่องทางให้เจ้าของข้อมูลแจ้งสิทธิ

ข้อ ๑๐ ในการบริหารจัดการ และใช้งานข้อมูลจากผู้ใช้สื่อที่เรียกว่า User-generated Content (UGC) อันได้แก่ ข้อมูลจากผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลจากผู้ทรงอิทธิพล (Influencer) บนโลกออนไลน์ อาทิ คลิปภาพและเสียง ภาพนิ่ง ข้อความ ประสิทธิภาพที่มีการ แบ่งปันอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์ ทุกช่องทาง ให้องค์กรสื่อมวลชนปฏิบัติ ดังนี้พึงจัดระบบ และ วิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ อย่างรู้เท่าทันข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาหลาย แหล่งที่มา และหาต้นทางของข้อมูลให้เจาก่อนนำเสนอข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ พึงระวังในการ ตรวจสอบข่าวลวง ข่าวปลอม (Fake News) และการตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มเคลื่อนไหวหรือข้อมูลที่ หวังประโยชน์บางอย่างจากสังคม พึงนำเสนอมุมมองจากทุกฝ่ายในคราวเดียวกัน เพื่อให้ลดความ เป็นอคติต่อการรับข้อมูล และเคารพสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง คำนึงถึงการไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน ด้วยการเลือกใช้คำ ภาษา และรูปแบบการนำเสนอที่ไม่เป็น การเหมารวม เช่น การใช้คำเรียกที่ตดสน หรือเหมารวมเป็นกลุ่ม การใช้คำที่กระตุ้นความรู้สึกเกลียดชังขัดแย้ง (Hate Speech) ต้องละเว้นการใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีความรุนแรงและอนาจาร หากจำเป็นต้อง นำเสนอเพื่อประโยชน์สาธารณะ ควรเลือกใช้รูปภาพ ภาพนิ่ง หรือภาพเสมือนจริง แทนการนำเสนอ ด้วยคลิปเพื่อลดความรุนแรง ต้องไม่วนซ้ำภาพที่ตอกย้ำความรุนแรงในการนำเสนอ ในกรณี UGC ที่ เป็นการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีเนื้อหาที่มีความรุนแรง องค์กรสื่อมวลชนต้องใช้ วิจารณญาณคาดการณ์เหตุการณ์ว่าถ้ามีแนวโน้มในการพัฒนาไปในทางที่รุนแรงยิ่งขึ้น ต้องงดเว้นการ แชรหรือลบลิงค์ หรือนำเสนอการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมไปใช้ในการรายงาน ข่าวเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดความไม่เหมาะสมต่อการใช้ภาษา การใช้ภาษาที่ล้อแหลม สื่อความหมายใน เชิงลบ ก้าวร้าว ดูหมิ่น คำไม่สุภาพ พึงนำเสนอโดยการดูเสียง หรือใช้เป็นเพียงภาพ insert ประกอบการบรรยาย และอธิบายเนื้อหาของรายงานข่าวโดยไม่ปล่อยเสียงจากเหตุการณ์จริง

ข้อ ๑๑ พึงหลีกเลี่ยงการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์ (Real Time Streaming) และการรายงานสดด้วยข้อความแบบทันทีและต่อเนื่อง (Real Time) ในกรณีที่ขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เหตุการณ์ที่มีพฤติกรรมแสดงออกถึงความรุนแรง การฆาตกรรมและการทำอัตวินิบาตกรรม รวมถึงเนื้อหาในเชิงลบที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน ความ รุนแรงในครอบครัว เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ข้อมูลส่วนบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความ แตกต่างและความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การแสดงออกที่ก่อให้เกิดความ เกลียดชัง ยุยงให้ผู้อื่นเกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน การเผยแพร่ข้อความและเนื้อหาที่เป็น การโฆษณาชวนเชื่อและหลอกลวงประชาชน ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้ง ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ และพึง ระวังเหตุการณ์ที่ขัดต่อกฎหมาย หรือภาพเหตุการณ์ที่ขัดต่อจริยธรรมของสื่อมวลชน

ข้อ ๑๒ การบริหารจัดการชุมชนออนไลน์ หมายถึงการบริหารจัดการพื้นที่บนสื่อ สังคม เช่น เฟซบุ๊กเพจ และ บัญชีโซเชียลมีเดียทางการขององค์กรสื่อ โดยเน้นการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ สื่อสังคมออนไลน์ ให้องค์กรสื่อมวลชนปฏิบัติ ดังนี้พึงสร้างข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนความเห็น และ ประกาศแนวปฏิบัติ (Community Guideline) ที่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมและรูปแบบเนื้อหาในการ

แสดงความคิดเห็นที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนออนไลน์นั้น ๆ และผู้ดูแลเพจพึงระวัง ปฏิบัติตาม ตักเตือนให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติเพื่อสร้างมาตรฐานการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการรับข้อมูล ข่าวสารพึงระวังการแสดงความเห็น การกำหนดประเด็นข่าวสาร และการเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอ ทั้งข้อความ ภาพ และคลิป ที่กระตุ้นการแลกเปลี่ยนความเห็นที่นำไปสู่ความขัดแย้ง เข้าใจผิด หรือ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยผู้ดูแลเพจต้องคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่เป็นธรรมกับทุกฝ่ายเพื่อลดอคติและ ส่งเสริมการยอมรับความเห็นต่างในสังคมอย่างมีเหตุผลพึงระวังเรื่องการตรวจสอบข้อมูลการนำเสนอ หากมีการนำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาด ต้องมีการแก้ไขข้อมูล และประกาศให้ทราบในวงกว้างถึงข้อมูลที่มีการแก้ไข เพื่อลดการกระจายข้อมูลที่ผิด

หมวด ๔ แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

ข้อ ๑๓ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติใน

หมวดที่ ๓ และแนวปฏิบัติขององค์กรที่สังกัด และพึงระวังในการแสดงความเห็น การย่อความหรือ ตัดแปลงข้อความที่ทำให้บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือขัดแย้ง

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่เวลาเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร พึง ตระหนักถึงมิติของเวลาในการนำเสนอข่าวนั้น ๆ ด้วยการเสนอข้อมูลตามลำดับเวลาและปรับปรุง ข้อมูลให้เป็นข้อมูลล่าสุด และมีการนำเสนอที่รวมข้อมูลไว้ตามลำดับเหตุการณ์เพื่อป้องกันความเข้าใจ ผิดในการติดตามเหตุการณ์ และตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้

ข้อ ๑๕ การส่งต่อแชร์ข้อมูล (แชร์) จากแหล่งต่าง ๆ บนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ประกอบวิชาชีพข่าวต้องระวังว่า การส่งต่อข้อมูลนั้นเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง และ/หรือ การแสดง จุดยืนทางความคิด ดังนั้น ต้องเลือกส่งต่อข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วมากกว่าความคิดเห็น แต่หากมีความ จำเป็นที่ต้องส่งต่อข้อมูลความคิดเห็นของบุคคลหรือกลุ่ม ต้องไม่เพิ่มความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิด เพื่อลดการมีอคติ เลือกข้าง และเพื่อความสมดุลของข้อมูล

ข้อ ๑๖ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องตระหนักว่าพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่พื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่มีการรายงานจะถูกบันทึกไว้และอาจมีผลทาง กฎหมายได้

ข้อ ๑๗ ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ และการแสดงความคิดเห็น ผู้ ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเด็กและ สตรี ภาพพจน์ ลามก อนาจาร หวาดเสียว และรุนแรง

ข้อ ๑๘ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน พึงระมัดระวังกระบวนการหาข่าวหรือภาพ จากสื่อสังคมออนไลน์ ควรมีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน รอบด้าน และอ้างอิงแหล่งที่มาเมื่อนำเสนอ เว้นแต่สามารถตรวจสอบและอ้างอิงจากแหล่งข่าวได้โดยตรง

ข้อ ๑๙ หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนเกิดความผิดพลาด จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือ องค์กรอื่น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องดำเนินการแก้ไขข้อความที่มีปัญหาโดยทันที พร้อมทั้ง แสดงถ้อยคำขอโทษต่อบุคคลหรือองค์กรที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ต้องให้ผู้ได้รับความเสียหายมี โอกาสชี้แจงข้อมูลข่าวสารในด้านของตนด้วย

๒. สรุปแนวทางการกระบวนการพัฒนารูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

กระบวนการพัฒนารูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย

๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร ในการสร้างสรรค์การนำเสนอ นอกจากจะต้องคำนึงถึงเรื่องของเนื้อหาที่กระชับเข้าใจง่าย และรูปแบบกราฟิกที่น่าสนใจแล้ว การเลือกใช้ฟอนต์ให้เหมาะกับงานนำเสนอก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกันเพราะรูปแบบฟอนต์บ่งบอกได้ถึงแนวคิดในงานนำเสนอ กำหนดทิศทางของงานให้เป็นไปในแนวเดียวกันทำให้ดูมีสไตล์และมีการดีไซน์ที่ดี รวมถึงทำให้ผู้ที่อ่านเข้าใจ Concept ได้ง่ายขึ้น การเลือกใช้ฟอนต์ที่สื่อความหมายที่แตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบงานนำเสนอให้โดนใจ การเลือกใช้ฟอนต์ Serif หรือ Sans Serif ฟอนต์นี้จะมีขีดเล็กๆ หรือที่เรียกว่าเชิงที่ปลายตัวอักษรฟอนต์ประเภทนี้เป็นฟอนต์ดั้งเดิม นิยมใช้สำหรับพิมพ์เนื้อความเพราะมีส่วนช่วยให้อ่านได้ง่ายขึ้นเมื่อกวาดสายตาไปตามเนื้อหา การใช้ฟอนต์นี้จะทำให้งานดูคลาสสิกมากขึ้น และนิยมใช้กับงานที่เป็นทางการ ส่วนฟอนต์ Sans Serif จะตรงข้ามกับฟอนต์ Serif คือไม่มีเชิงเป็นตัวอักษรเรียบๆ เหมาะกับการใช้ในส่วนของหัวข้อฟอนต์สไตล์นี้จะทำให้งานดูทันสมัยขึ้น เพราะความเรียบง่ายของรูปแบบฟอนต์นั่นเอง

- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง Canva คือ เครื่องมือออกแบบที่ช่วยสร้างสไลด์โชว์ที่สวยงามได้ในไม่กี่วินาที โดยเปิดโปรแกรมตัดต่อเลือกแม่แบบสไลด์โชว์และใส่รูปภาพหรือวิดีโอ จากนั้นเลือกชาวด์แทร็กและดาวนโหลดวิดีโอเปลี่ยนรูปภาพให้กลายเป็นสไลด์โชว์สร้างสไลด์โชว์ภาพนิ่งหรือทำสไลด์โชว์ภาพประกอบเพลงที่จะสร้างความประทับใจให้ผู้ติดตาม ด้วยโปรแกรมใส่รูปใส่เพลง Canva ค้นพบแม่แบบทุกประเภทกิจกรรม

- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว การนำเสนอภาพเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วสามารถยกระดับงานนำเสนอดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้อย่างรวดเร็ว ภาพเคลื่อนไหว PowerPoint ยังสามารถเสริมประเด็นหลักและช่วยให้เห็นภาพส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาหากใช้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์มีแอนิเมชัน PowerPoint ให้ใช้หลายประเภท และสามารถทำให้ข้อความ รูปร่าง รูปภาพ หรือแม้แต่ตารางเคลื่อนไหวได้ เลือกแอนิเมชันที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับบริบทของเนื้อหา ภาพเคลื่อนไหวเหล่านี้มีไว้เพื่อปรับปรุงการนำเสนอ

- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ นำเสนองาน และส่งเสริมบรรยากาศการสนทนาที่รอบรู้ด้วยการตัดต่อวิดีโอนำเสนอจากแอสตคลิบนำเสนองานของ Canva ที่ตอบสนองหัวข้อที่หลากหลาย ปรับแต่งแม่แบบจากคอลเลกชัน หรือเริ่มตั้งแต่ต้นใช้รูปภาพ วิดีโอ เพลง แอนิเมชัน ฟอนต์ และสีเพื่อให้เป็นภาพและเสียงที่น่าสนใจ บันทึกการพูดประเด็นมีทั้งเสียงและวิดีโอเพื่อบรรยายความคิด นำเสนอให้กับผู้ชมของคุณแบบอะซิงโครนัสผ่านลิงค์หรือ MP4 ที่ดาวนโหลดได้

- นำเสนอด้วยเสียง เครื่องมือการสร้างเสียงด้วย AI สร้างเสียงพากย์ที่สมจริงเพื่อยกระดับวิดีโอด้วยเครื่องมือการแปลงข้อความเป็นคำพูดด้วย AI ง่ายๆ

๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์

๓. สรุปแนวทางการกระบวนการพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

การพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีหลายขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) กำหนดวัตถุประสงค์: วัตถุประสงค์ของเนื้อหาคืออะไร ต้องการให้ผู้ฟัง/ผู้อ่านทำอะไรหลังจากได้รับข้อมูล การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย: ใครคือกลุ่มเป้าหมาย มีความสนใจหรือความต้องการอะไร ภาษาและเนื้อหาควรตรงกับความเข้าใจของพวกเขาหรือไม่ การกำหนดเนื้อหา: เนื้อหาที่ต้องการจะสื่อสารมีอะไรบ้าง อาจจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ข่าวสาร หรือความรู้ที่สำคัญ

๒. การสร้างเนื้อหา (Content Creation) การวิจัยข้อมูล: รวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ การเขียนเนื้อหา: เขียนเนื้อหาให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การเลือกภาษาและสไตล์: ใช้ภาษาที่เป็นมิตรและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เช่น ภาษาเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับบริบท

๓. การปรับปรุงและตรวจสอบ (Editing and Proofreading) การตรวจสอบความถูกต้อง: ตรวจสอบเนื้อหาทางด้านข้อมูลและภาษาให้ถูกต้องไม่มีข้อผิดพลาด การตรวจสอบความเข้าใจ: ตรวจสอบว่าเนื้อหาเป็นที่เข้าใจได้ง่ายหรือไม่ และตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การปรับแต่ง: แก้ไขเนื้อหาให้กระชับและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔. การเผยแพร่ (Publishing) การเลือกช่องทางการสื่อสาร: เลือกช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ เช่น เว็บไซต์โซเชียลมีเดีย หรือสื่ออื่น ๆ การวางแผนการเผยแพร่: วางแผนเวลาและวิธีการเผยแพร่เนื้อหาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

๕. การประเมินผล (Evaluation) การติดตามผล: ตรวจสอบการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น จำนวนการเข้าชมความคิดเห็น หรือการแบ่งปัน การวิเคราะห์ผลลัพธ์: วิเคราะห์ผลการสื่อสารว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และมีผลกระทบอย่างไร การปรับปรุง: ใช้ข้อมูลที่ได้รับในการปรับปรุงเนื้อหาและกระบวนการสื่อสารให้ดีขึ้นในครั้งถัดไป การพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสามารถทำให้การสื่อสารนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ แบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒. รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓. เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยครอบคลุมการทำงานของพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และมีความเหมาะสมประกอบด้วยทักษะความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูงเพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จาก

อินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชุมชน ประเทศ และโลก

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ผู้วิจัยทำการศึกษาจากสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่าพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีความรู้ความสามารถจริยาวัตรอันงดงาม ในการสนองงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ซึ่งในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและเทคโนโลยี จึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาทักษะรอบด้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศ^๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาศักยภาพคน (Capacity Building) จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก กระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายประเทศไทย ๔.๐ อุดมศึกษาจึงต้องผลิตบัณฑิตและพัฒนาากำลังคนให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีคุณค่า โดยบัณฑิตและกำลังคนดังกล่าวต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีองค์ความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่สอดคล้องกับเป้าหมายและสามารถตอบโจทย์ที่ท้าทายของประเทศ ซึ่งการผลิตบัณฑิตและพัฒนา กำลังคนคนต้องสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ประชากรทุกกลุ่มตั้งแต่ผู้พิการตลอดจนผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเท่าเทียมด้วยเหตุนี้อุดมศึกษาจึงต้องปรับและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อกำหนดและพัฒนาหลักสูตรสำหรับผลิตบัณฑิต (Degree) และพัฒนากำลังคนแรงงาน (Non-Degree) ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาประเทศรวมถึงพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์และเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

แนวทางที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนผู้สูงวัยสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอที่จะช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวที่ดีขึ้นในอนาคตตามกลยุทธ์การพัฒนา ได้แก่

กลยุทธ์ ๑ กำหนดแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (Provide Lifelong Learning Plan) (๑.๓) รัฐพึงจัดให้มีแผนการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตโดยสถาบันอุดมศึกษาต้องจัด

^๑ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา (๒๕๖๔) “แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐” หน้า ๗๑-๘๒.

การศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตให้สอดคล้องกับแผน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และบริการทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาได้โดยไม่มีขีดจำกัดความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนไม่ได้จำกัดเฉพาะในช่วงเวลาที่เป็นนักศึกษา แต่จะเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในสถานภาพใด สถาบันอุดมศึกษาต้องให้บริการตลอดช่วงชีวิต

กลยุทธ์ ๒ สร้างโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Access & Equity in Higher Education) (๑.๓) สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติโดยรองรับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการความแตกต่างเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติภาษา เพศ อายุสถานะของบุคคล ศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสเรียนจนสำเร็จปริญญาตรีทั้งนี้รัฐควรจัดเงินอุดหนุนการดำเนินงานทั้งในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาและผู้เรียน โดยในส่วนของผู้เรียนอาจจัดเงินทุนการศึกษา เงินทุนให้กู้ยืม ทุนผูกพันเมื่อสำเร็จการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ หรือการสนับสนุนให้ทำงานระหว่างเรียน

แนวทางที่ ๒ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและสมรรถนะของกำลังคน (Quality & Manpower Competencies Enhancement)

เพื่อพัฒนากำลังคน ทั้งในระบบการศึกษาและผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานหรืออยู่ในกลุ่มนอกรั้วเรียน (Non-Aged Group) ให้มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีทักษะดำรงชีวิตสำหรับโลกในศตวรรษที่ ๒๑ ได้รับการศึกษาและการพัฒนาที่มีคุณภาพสูง ตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานที่หลากหลาย เป็นกำลังคนที่มีคุณลักษณะ ๑) สมรรถนะเชิงวิชาการ ๒) สมรรถนะการประกอบอาชีพที่มีทักษะการปฏิบัติงานรองรับงานในปัจจุบันและอนาคต และ ๓) สมรรถนะการเป็นพลโลก สมรรถนะเหล่านี้จะช่วยให้กำลังคนสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว ตลอดจนสังคม รวมถึงการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ ๗ วางแผนการผลิตบัณฑิตกำลังคน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องตามศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษา และตอบสนองความต้องการเพื่อการพัฒนาประเทศ (๑.๑) (๑.๒) รัฐกำหนดกรอบนโยบายการผลิตและพัฒนากำลังคนที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศในกลุ่มสาขาตามอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve & New Curve) เพื่อรองรับการพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ โดยมีกลไกการติดตาม และตรวจสอบความต้องการกำลังคน สมรรถนะที่จำเป็นต่อการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของอาชีพ ตลอดจนการประเมินศักยภาพของบัณฑิตในการประกอบอาชีพ รวมถึงพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ ในลักษณะ Sandbox นำไปสู่การพัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนากำลังคนรูปแบบใหม่ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องผลิตและพัฒนากำลังคนตามกรอบนโยบายของรัฐ โดยผู้เรียนต้องมีคุณภาพ มีความเป็นเลิศทางวิชาชีพเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมีทักษะรองรับศตวรรษที่ ๒๑

สอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการ

พัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ สารวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ปัจจุบันการเรียนรู้สารวิชา ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของผู้เรียนโดยมีครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้

๕.๒.๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ผลการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ ทักษะซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑. ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

๒. รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

๓. เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอการอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า ภายใต้บริบทในยุคของ “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Network) ที่อาศัยการเชื่อมต่อแบบไร้สายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า “สื่อใหม่” (New media) ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ผ่านอุปกรณ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์สื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์โทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน หรือคอมพิวเตอร์แบบพกพา (แท็บเล็ต) เป็นต้น เป็นอุปกรณ์การสื่อสารพกพาส่วนบุคคลที่สามารถนำติดตัวผู้ใช้ไปได้ทุกที่หยิบใช้ได้ตลอดเวลา สะดวก รวดเร็ว ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน มีลูกเล่นสีสันสวยงาม ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้ได้ทุกมิติจากการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา จึงเป็นสาเหตุให้ความต้องการและพฤติกรรมผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้งานเปลี่ยนแปลงไป และนับวันจะยิ่งทวีบทบาทความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่า “สื่อสังคมออนไลน์” (Social Media) เป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับในปัจจุบัน โดยมีการใช้กันอย่างแพร่หลายภายในการพัฒนาตลอดเวลาของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ซึ่งมีแนวโน้มจะกลายเป็นสื่อหลักสำหรับผู้คนในโลกอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร^๓ ได้ศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ยุคดิจิทัล

^๒ ไสว พิกขา, ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills), [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕, <https://www.scribd.com/document/378689222/pdf>

^๓ พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร. การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology ๖(๔): ๔๒๓-๔๒๔.

พุทธศาสนิกชนจะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลของคณะสงฆ์ไทยจึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และพุทธศาสนิกชนที่สนใจเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงและการเผยแผ่พระพุทธศาสนารวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเครือข่ายการส่งข้อมูลไร้พรมแดนส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดสำนักสงฆ์ที่มีความพร้อมเป็นศูนย์การศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning รวมถึงจัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมด้วย และเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัลในช่องทางสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น ในเฟซบุ๊ก, ไลน์, ยูทูบ, และเว็บไซต์ โดยใช้เป็นท่าภาพนิ่ง สื่อวิดีโอสั้น หรือไลฟ์สดกิจกรรมที่วัด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานวันอาสาฬหบูชา งานสวดมนต์ข้ามปี เป็นต้น อีกทั้งควรสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความข้อธรรมให้เข้าใจง่าย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัลเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสารสนเทศได้เป็นข้อคิดคติธรรม ละเว้นจากการทำความชั่วทำความดีทำจิตใจให้บริสุทธิ์และประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

เมื่อความสำคัญของสื่อออนไลน์มีมากขึ้น ในทางกลับกันสื่อนอนไลน์ก็ยังเป็นตัวขัดขวางความนิยมของสื่อหลักได้ดีไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุโทรทัศน์หรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่ต่างก็ตกอยู่ในสภาวะถดถอยหรือถูกปิดตัวไป เพราะไม่สามารถตอบสนองหรือเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารได้อย่างฉับไวหรือรวดเร็วกว่าสื่อสังคมออนไลน์ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อหลักมีขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน ข้อมูลเนื้อหาไม่เป็นปัจจุบันที่สำคัญไม่สามารถเผยแพร่ทันต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ณ ขณะนั้น ดังนั้นสื่อออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรต่าง ๆ รวมถึงบุคคลทั่วไปเลือกนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ได้ชื่อว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารช่วยประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์/สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีขององค์กร เพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจสร้างการมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้อย่างรวดเร็วช่วยประหยัดต้นทุน และเข้าถึงคนได้เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับรายงานผลการรวบรวมสถิติและพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกชื่อ Digital in 2018^๔ ของ We Are Social ซึ่งเป็นบริษัทเอเจนซีในประเทศสิงคโปร์ พบว่า “คนไทย” ๕๑ ล้านคนใช้ Social Media และในจำนวน ๔๖ ล้านคนใช้ผ่าน “Mobile Device” นอกจากนี้ยังใช้เวลาเข้าอินเทอร์เน็ตต่อวัน (รวมทุกอุปกรณ์) มากที่สุดในโลกโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๙ ชั่วโมง ๓๘ นาทีต่อวัน และถ้าวัดเฉพาะการใช้งานอินเทอร์เน็ตบนสมาร์ตโฟน “ประเทศไทย” ยังคงเป็นประเทศที่ใช้เวลาท่องอินเทอร์เน็ตต่อวันมากที่สุดในโลกเช่นกัน เฉลี่ยอยู่ที่ ๔ ชั่วโมง ๕๖ นาทีสำหรับเวลาในการเล่น Social Media เฉลี่ยอยู่ที่ ๓ ชั่วโมง ๑๐ นาทีต่อวัน และใช้เวลาไปกับการดูทีวี (Broadcast, Streaming, Video On Demand) ไม่ต่ำกว่า ๔ ชั่วโมง ๓ นาทีต่อวัน โดยเฟซบุ๊ก

^๔ สถิติการใช้ Internet และ Social Media: สถิติผู้ใช้ดิจิทัลทั่วโลก “ไทย” เสพติดเน็ตมากสุดในโลก - “กรุงเทพ” เมืองผู้ใช้ Facebook สูงสุด. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2018/02/global-and-thailand-digital-report-2018/>

(Facebook) ยังคงเป็น Social Media ยอดนิยมอันดับ ๑ ของคนไทย อันดับ ๒ คือ YouTube อันดับ ๓ คือ “LINE” อันดับ ๔ คือ Facebook Messenger และอันดับ ๕ คือ Instagram ในส่วนของยอดผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก (Facebook) จำนวน ๕๑ ล้านคน แยกเป็นผู้หญิง ๔๙% และผู้ชาย ๕๑% ผู้ชายด้วยความนิยมของคนไทยที่ใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) มากที่สุด จึงมีความเหมาะสมและควรส่งเสริมให้นำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ในงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อไป

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

กระบวนการพัฒนารูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย ๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมีลัทธิมีเตีย ได้แก่ นำเสนอด้วยตัวอักษรในการสร้างสรรค์ การนำเสนอ นอกจากจะต้องคำนึงถึงเรื่องของเนื้อหาที่กระชับเข้าใจง่าย และรูปแบบกราฟิกที่น่าสนใจแล้วการเลือกใช้ฟอนต์ให้เหมาะกับงานนำเสนอก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกันเพราะรูปแบบฟอนต์บ่งบอกได้ถึงแนวคิดในงานนำเสนอ กำหนดทิศทางของงานให้เป็นไปในแนวเดียวกันทำให้ดูมีสไตล์และมีการดีไซน์ที่ดี รวมถึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจ Concept ได้ง่ายขึ้น การเลือกใช้ฟอนต์ที่สื่อความหมายที่แตกต่างกันเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบงานนำเสนอให้โดนใจ การเลือกใช้ฟอนต์ Serif หรือ Sans Serif ฟอนต์นี้จะมีขีดเล็กๆ หรือที่เรียกว่าเชิงที่ปลายตัวอักษรฟอนต์ประเภทนี้เป็นฟอนต์ดั้งเดิมนิยมใช้สำหรับพิมพ์เนื้อความเพราะมีส่วนช่วยให้อ่านได้ง่ายขึ้นเมื่อกวาดสายตาไปตามเนื้อหา การใช้ฟอนต์นี้จะทำให้งานดูคลาสสิกมากขึ้น และนิยมใช้กับงานที่เป็นทางการ ส่วนฟอนต์ Sans Serif จะตรงข้ามกับฟอนต์ Serif คือไม่มีเชิงเป็นตัวอักษรเรียบๆ เหมาะกับการใช้ในส่วนของหัวข้อฟอนต์สไตร์นี้จะทำให้งานดูทันสมัยขึ้น เพราะความเรียบง่ายของรูปแบบฟอนต์นั่นเอง นำเสนอด้วยภาพนิ่ง Canva คือ เครื่องมือออกแบบที่ช่วยสร้างสไลด์โชว์ที่สวยงามได้ในไม่กี่วินาที โดยเปิดโปรแกรมตัดต่อเลือกแม่แบบสไลด์โชว์และใส่รูปภาพหรือวิดีโอ จากนั้นเลือกชาวด์แทร็กและดาวนโหลดวิดีโอเปลี่ยนรูปภาพให้กลายเป็นสไลด์โชว์สร้างสไลด์โชว์ภาพนิ่งหรือทำสไลด์โชว์ภาพประกอบเพลงที่จะสร้างความประทับใจให้ผู้ติดตาม ด้วยโปรแกรมใส่รูปใส่เพลง Canva ค้นพบแม่แบบทุกประเภทกิจกรรมนำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว การนำเสนอภาพเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว สามารถยกระดับงานนำเสนอดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้อย่างรวดเร็ว ภาพเคลื่อนไหว PowerPoint ยังสามารถเสริมประเด็นหลักและช่วยให้เห็นภาพส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาหากใช้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์มีแอนิเมชัน PowerPoint ให้ใช้หลายประเภท และสามารถทำให้ข้อความ รูปร่าง รูปภาพ หรือแม้แต่ตารางเคลื่อนไหวได้ เลือกแอนิเมชันที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับบริบทของเนื้อหา ภาพเคลื่อนไหวเหล่านี้มีไว้เพื่อปรับปรุงการนำเสนอ นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ นำเสนองาน และส่งเสริมบรรยากาศการสนทนาที่รอบรู้ด้วยการตัดต่อวิดีโอ นำเสนอจากแอฟพลิเคชั่นนำเสนอของ Canva ที่ตอบสนองหัวข้อที่หลากหลาย ปรับแต่งแม่แบบจากคอลเลคชัน หรือเริ่มตั้งแต่ต้นใช้รูปภาพ วิดีโอ เพลง แอนิเมชัน ฟอนต์ และสีเพื่อให้เป็นภาพและเสียงที่น่าสนใจ บันทึกการพูดประเด็นมีทั้งเสียงและวิดีโอเพื่อบรรยายความคิด นำเสนอให้กับผู้ชมของคุณแบบอะซิงโครนัสผ่านลิงค์หรือ MP4 ที่ดาวนโหลดได้ นำเสนอด้วยเสียง เครื่องมือการสร้างเสียงด้วย AI สร้างเสียงพากย์ที่สมจริงเพื่อยกระดับวิดีโอด้วยเครื่องมือการแปลงข้อความ เป็นคำพูดด้วย AI ง่ายๆ ๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ One-to-one แบบพร้อมกันได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat One-to-one แบบไม่พร้อมกันได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ

จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Miroj Shakya, et.al.^๕ ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลในพุทธศึกษาเทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงทุกแง่มุมของชีวิตเราและเช่นกันการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั่วโลกอย่างรวดเร็ว คนทุกคนทั่วโลกกำลังค่อยๆ เปลี่ยนจากห้องเรียนแบบเดิมๆรูปแบบการศึกษาตาม นักเรียนยังได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากภายนอกของห้องเรียนผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ ผ่านระบบอัจฉริยะที่ทันสมัยเปิดใช้งานทีวี โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต iPads และอื่นๆ ทั้งหมดหลายแพลตฟอร์ม อาจารย์และนักศึกษาสามารถสื่อสารกันได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยความช่วยเหลือของเทคโนโลยีดิจิทัลการถือกำเนิดของเทคโนโลยีดิจิทัลในพระพุทธศาสนานำมาซึ่งการศึกษาสู่ดินแดนใหม่พร้อมโอกาสสำหรับนักปราชญ์ นักศึกษาและผู้ปฏิบัติ ในยุคดิจิทัลนี้ ชาวพุทธจำเป็นต้องรวมเทคโนโลยีใหม่เข้ากับระบบการศึกษาเพื่อให้ก้าวหน้าด้วยวิธีการที่ทันสมัย การศึกษาทางพุทธศาสนาจะไม่ได้ผลโดยไม่ต้องนำการปรับเปลี่ยนที่สำคัญบางอย่างเพื่อให้ความรู้คนรุ่นใหม่ที่มีภูมิปัญญาและคุณค่าทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการชาวพุทธควรใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อส่งเสริมงานวิชาการของตนอย่างรอบคอบ ที่นี้ในบทความนี้ อาจมีการพยายามอภิปรายว่าเทคโนโลยีเป็นอย่างไรส่งผลกระทบต่อการศึกษาของชาวพุทธในยุคดิจิทัลนี้ทั้งในด้านบวกและมารยาทเชิงลบ แหล่งข้อมูลออนไลน์สำหรับชาวพุทธมีอะไรบ้างเพื่อใช้ในการค้นคว้าและปฏิบัติ

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

การพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีหลายขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ ๑) การวางแผน (Planning) กำหนดวัตถุประสงค์: วัตถุประสงค์ของเนื้อหาคืออะไร ต้องการให้ผู้ฟัง/ผู้อ่านทำอะไรหลังจากได้รับข้อมูล การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย: ใครคือกลุ่มเป้าหมาย มีความสนใจหรือความต้องการอะไร ภาษาและเนื้อหาควรตรงกับความเข้าใจของพวกเขาหรือไม่ การกำหนดเนื้อหา: เนื้อหาที่ต้องการจะสื่อสารมีอะไรบ้าง อาจจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ข่าวสาร หรือความรู้ที่สำคัญ ๒) การสร้างเนื้อหา (Content Creation) การวิจัยข้อมูล: รวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและถูกต้องจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ การเขียนเนื้อหา: เขียนเนื้อหาให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย การเลือกภาษาและสไตล์: ใช้ภาษาที่เป็นมิตรและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เช่น ภาษาเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับบริบท ๓) การปรับปรุงและตรวจสอบ (Editing and Proofreading) การตรวจสอบความถูกต้อง: ตรวจสอบเนื้อหาทางด้านข้อมูลและภาษาให้ถูกต้องไม่มีข้อผิดพลาด การตรวจสอบความเข้าใจ: ตรวจสอบว่าเนื้อหาเป็นที่เข้าใจได้ง่ายหรือไม่ และตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การปรับแต่ง: แก้ไขเนื้อหาให้กระชับและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ๔) การเผยแพร่ (Publishing) การเลือกช่องทางในการสื่อสาร: เลือกช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ เช่น เว็บไซต์โซเชียลมีเดีย หรือสื่ออื่น ๆ การวางแผนการเผยแพร่: วางแผนเวลาและวิธีการเผยแพร่เนื้อหาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ๕) การประเมินผล (Evaluation) การติดตามผล: ตรวจสอบการตอบรับจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น จำนวนการเข้าชมความคิดเห็น หรือการแบ่งปัน การวิเคราะห์ผลลัพธ์: วิเคราะห์ผลการสื่อสารว่าตรงตาม

^๕ Miroj Shakya, IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION. IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION. P.๒๐๗.

วัตถุประสงค์หรือไม่ และมีผลกระทบอย่างไร การปรับปรุง: ใช้ข้อมูลที่ได้รับในการปรับปรุงเนื้อหา และกระบวนการสื่อสารให้ดีขึ้นในครั้งถัดไป การพัฒนาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสามารถทำให้การสื่อสารนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระทินวัฒน์ สุขสง^๖ ได้ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลและในประเทศไทย ศึกษาสภาพการณ์ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในโลกตะวันตก และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสรุปเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ ๑) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก ๒) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่น ๆ ๓) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมในเหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา ๔) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นสู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ แบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒. รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓. เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยครอบคลุมการทำงานของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และมีความเหมาะสมประกอบด้วยทักษะความรู้ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและการคิดขั้นสูง เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ รู้จักป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ ความรับผิดชอบ และจริยธรรมที่สำคัญในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมสังคม-วัฒนธรรม ทั้งเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชุมชน ประเทศ และโลก

^๖ พระทินวัฒน์ สุขสง. (๒๕๕๘). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์มีหลายช่องทางที่สามารถเลือกใช้ตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเข้าถึงและมีข้อดีข้อเสียจึงควรศึกษาวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม เช่น อีเมล (Email) มีข้อดีใช้งานง่าย เหมาะสำหรับการสื่อสารที่เป็นทางการ เช่น การส่งข้อมูลข่าวสาร รายงาน หรือเอกสารสำคัญ แต่ข้อเสียอาจถูกมองข้ามหรือถูกลบโดยผู้รับถ้าไม่มีเนื้อหาที่ดึงดูด โซเชียลมีเดีย (Social Media) มีข้อดีเข้าถึงกลุ่มผู้ชมจำนวนมากในเวลาเดียวกัน สามารถใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร อัปเดตหรือโปรโมทผลิตภัณฑ์และบริการ ข้อเสียต้องใช้เวลาบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และอาจต้องจัดการกับความคิดเห็นหรือฟีดแบ็กที่ไม่คาดคิด แชท (Chat Apps) ข้อดีการสื่อสารที่รวดเร็วและไม่เป็นทางการ เช่น การใช้ WhatsApp, Line, หรือ Messenger สำหรับการติดต่อสอบถามหรือสนทนา ข้อเสียอาจไม่เหมาะสำหรับการสื่อสารที่ต้องการความเป็นทางการหรือการจัดเก็บข้อมูล เว็บไซต์ (Website) ข้อดีเป็นช่องทางที่สามารถจัดเก็บข้อมูลที่ละเอียดและมีโครงสร้าง เช่น บทความ ข่าวสาร หรือข้อมูลการติดต่อ ข้อเสียต้องมีการอัปเดตเนื้อหาและดูแลรักษาเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอ วิดีโอคอล (Video Call) ข้อดีช่วยให้การสื่อสารมีความเป็นส่วนตัวและสามารถเห็นปฏิกริยาและภาษากายได้ เช่น การประชุมทางไกลหรือสัมภาษณ์ ข้อเสียอาจต้องการอุปกรณ์ที่ดีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียร บล็อก (Blog) ข้อดีเป็นวิธีที่ดีในการแชร์ความรู้ ข้อมูล หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือ ข้อเสียต้องใช้เวลาสร้างเนื้อหาและต้องมีการโปรโมทเพื่อดึงดูดผู้เยี่ยมชม การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของคุณจะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

การเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอและการสื่อสารควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร และความต้องการให้ผู้รับทำอะไรหลังจากได้รับข้อมูล และกลุ่มเป้าหมายมีความต้องการความชอบของผู้รับขึ้นอยู่กับอายุ ความรู้พื้นฐาน และการเข้าถึงเทคโนโลยี เนื้อหาที่มีความซับซ้อนของข้อมูลและวิธีที่ดีที่สุดในการสื่อสารให้เข้าใจง่ายการประยุกต์ใช้แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารของคุณมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

การเลือกเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีความสำคัญในการทำให้ข้อมูลเข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจของผู้รับ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับเนื้อหาต้องมีความชัดเจนและตรงประเด็นทำให้ผู้รับเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็ว ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับภาษาคือใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การใช้รูปแบบที่เหมาะสมตรวจสอบและแก้ไข การปรับใช้ข้อเสนอแนะแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารของคุณมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

บรรณานุกรม

ข้อมูลวิทยานิพนธ์

๑. หนังสือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, **แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศพ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐. ๒๕๖๔**.

๒. รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์

พระทินวัฒน์ สุขสง, **แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก**, วิทยานิพนธ์. (คณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

พระณัฐกรฤกษ์ สุทธิมน (อุดมผล), **การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย** *Journal of Chandrakasemsarn*, ๒๕๖๐.

พระมหาประกาศิต อาจารย์ปาลี, **พุทธบัญญัติเกี่ยวกับนักบวชนอกศาสนา**, *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร.*, ปี๒, ๒๕๕๖.

พระครูวินัยธรปัญญา ปัญญาโร, **การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล**, *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, ๒๕๖๔.

สุวรรณี ไหว้, **มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล**, *Journal of MCU Humanities Review*, ๒๕๖๔.

อัครา ประเสริฐสิน, **การพัฒนารูปแบบการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา**, รายงานการวิจัย. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.

๓. ภาษาอังกฤษ

Homsombat, P., Phisaiphun, K., Jantharach, N., Ruangsarn, N., Sawaengwong, P., Sriburin, E., & Marasi, S., **Learning management emphasizing desirable characteristics of students in Buddhist University**. *Linguistics and Culture Review*, ๒๐๒๑, ๕(๑).

Karen Mossberger, Caroline J. Tolbert, **Digital Citizenship and Digital Communities: How Technology Matters for Individuals and Communities**, *International Journal of E-Planning Research* ๒๐๒๑, ๑๐(๓).

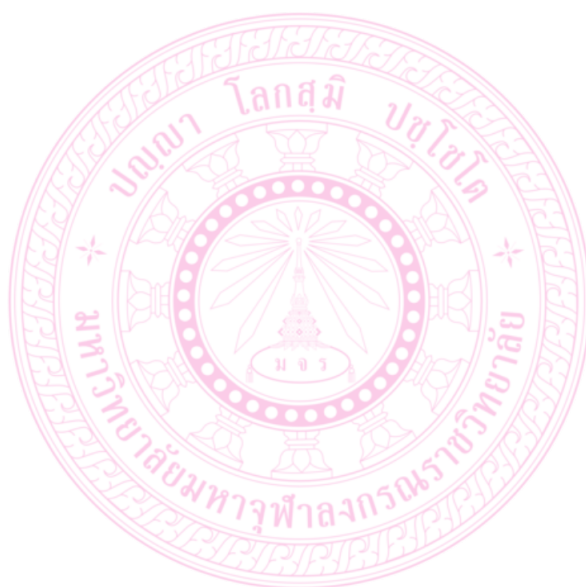
Jiang Wu and Robert Edward Gordon, **Buddhism and Humanities Education Reform in American Universities**, *Humanities* ๒๐๒๒, ๑๑(๒).

Miroj Shakya, **IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY ON BUDDHIST EDUCATION. BUDDHISM AND THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION**, ๒๐๑๘.

๔. เว็บไซต์

ไสว พักขาว, ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ (๒๑st Century Skills), [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕, <https://www.scribd.com/document/378689222/pdf>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ เผยแพร่กับเผยแพร่
นำไปใช้ต่างกันอย่างใด, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๕,
<http://legacy.orst.go.th/?knowledges81>





ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความวิจัย



การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศใน
รูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

Developing techniques and innovations in propagating Buddhism by Thai
Dhammaduta in foreign countries in the form of propagating through online
digital society

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ ๑) ศึกษาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ๒) พัฒนาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ๓) เพื่อพัฒนาเครือข่าย/เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงอนาคต ผลการวิจัยพบว่าจากการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ เทคนิค ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเมื่อการศึกษาคืบหน้าไปได้และความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : เทคนิคและนวัตกรรม, พระธรรมทูต, สังคมดิจิทัลออนไลน์

Abstract

Research Study on the Development of Techniques and Innovations for the Dissemination of Buddhism by Thai Monks Abroad through Online Digital Media. The objectives of this research are: To study the techniques used by Thai monks in disseminating Buddhism abroad. To develop these techniques for the dissemination of Buddhism by Thai monks abroad through online digital media. To establish a network to present strategies for promoting the dissemination of Buddhism in digital online formats by Thai monks abroad. The research is conducted in a future-oriented research framework. The findings indicate that the development of techniques and innovations for the dissemination of Buddhism by Thai monks abroad through online digital media encompasses three key techniques, covering all aspects relevant to monks promoting Buddhism abroad via digital platforms: Online communication channels. Presentation formats and communication styles. Content and language used in communication. Overall, the study of the feasibility and appropriateness of these techniques and innovations for the dissemination of Buddhism by Thai monks abroad through online digital media indicates that they are generally rated at a high level.

Keyword: Techniques and Innovations, Dhammaduta, Online Digital Media

๑. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาถือว่าเคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุค ทุกสมัย มีการผสมผสานกับลัทธิอื่นหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อยุคสมัย และปรับให้เข้ากับบริบทของสังคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยมีหลายวิธีการ เช่น การเทศนา การปาฐกถา การอภิปราย การไต่ถาม การสนทนา การเขียนบทความ และวิธีการเผยแผ่อื่นๆ ซึ่งสำคัญยิ่งต่อความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนา เมื่อเริ่มมีเทคโนโลยีเข้ามานอกจากจะใช้วิธีการดั้งเดิมแต่โบราณ นับตั้งแต่การเข้ามาของวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ที่พระสงฆ์ได้ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังมี การนำเอาเทคโนโลยีมา เช่น มาบันทึก การบรรยายธรรม การสวดมนต์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนมาเป็น ซีดี และเอ็มพี ๓ เพราะบันทึกไฟล์เสียงได้มากขึ้น พ.ศ. ๒๕๕๐ อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และมีแนวโน้มที่จะขยายโตมากขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างเว็บไซต์ขององค์การทางพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก

ในปัจจุบันมีแนวโน้มในการปรับตัวและพัฒนาด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการให้บริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการปฏิบัติงาน การบริการจัดการข้อมูล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีเป้าหมายประเทศไทยมีบริการภาครัฐที่สะดวก โปร่งใส ทันสมัย และตอบโจทย์ด้วยการเป็นรัฐที่ให้บริการที่สะดวกเข้าถึงง่าย และลดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการ เป็นรัฐที่ช่วยเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจ เป็นรัฐที่ให้สังคมริเริ่ม และเกื้อหนุนด้วยการเปิดเผยข้อมูล กระบวนการ และบริการ รวมทั้งเป็นภาครัฐที่ปรับตัวทันเวลา การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมเนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่าทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางการใช้ดิจิทัลให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) ดังนั้น การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์

และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่า ประชากรอายุ ๖ ปี ขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๓ ล้านคน มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ ๒๓.๘ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๘.๒ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๒๑.๗ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๔.๙ และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ๔๘.๑ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๗๗.๒ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการใช้อินเทอร์เน็ต(จำนวนชั่วโมงการใช้ ต่อสัปดาห์) เพิ่มขึ้นในทุกช่วงระยะเวลาการใช้งานเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี ๒๕๕๗ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการใช้สมาร์ตโฟนสูงกว่าร้อยละ ๘๐ โดยมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ ๕.๗ ชั่วโมง ต่อวัน และกิจกรรมที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อันดับ ๑ คือการใช้ในการ ติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ในขณะที่กิจกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านคอมพิวเตอร์ คือ ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอันดับ ๒ ร้อยละ ๖๒.๒ และ ใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคม ออนไลน์ (Social Network) เป็นอันดับ ๓ ร้อยละ ๔๕.๓ ในขณะที่สถิติต่างๆ ข้างต้น ได้เพิ่มสูงขึ้น สถิติ ทางด้านภัยออนไลน์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน ซึ่งจากสถิติภัยคุกคามที่แจ้งเข้ามายังศูนย์ประสานการ รักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ "ไทยเซิร์ต" ปี ๒๕๕๘ มีภัยคุกคามไซเบอร์ที่แจ้งเข้ามาทั้งสิ้น ๔,๓๗๑ ราย สูงกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว โดยเมื่อปี ๒๕๕๕ มีสถิติภัยคุกคาม เพียง ๗๙๒ ราย ปี ๒๕๕๖ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๗๔๕ ราย และในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๐๐๗ ราย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยไวรัส สปายแวร์ โทรจัน รองลงมาเป็นการฉ้อโกง/หลอกลวง และการเจาะระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตระหนักถึงปัญหาข้างต้น และความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชน ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึง ผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน การอาชีพ และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีภารกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่าอุบาสกและอุบาสิกา ในการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุด ในการประกาศพรหมจรรย์ขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสกอุบาสิกาซึ่งได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในไทยจึงมีการพัฒนาและนำเอาสื่อใหม่มาใช้ไม่ว่าจะเป็น face book Line YouTube Instagram หรือ Twister ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเพราะเข้าถึงประชาชนและ

พุทธศาสนิกชนได้ง่ายและกว้างขวาง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ที่สามารถเข้าไปศึกษาพระธรรมได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีของสื่อใหม่ ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมและไม่บิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว คณะนักวิจัยตระหนักและเห็นความสำคัญ และสนใจในการออกแบบพุทธนวัตกรรมสร้างสรรค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบสมัยใหม่ พระธรรมทูตไทยเผยแผ่ศาสนาดังไกลทั่วโลก เพื่อตอบโจทย์สังคมยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับนวัตกรรมด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

๒.๒ เพื่อพัฒนาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๒.๓ เพื่อพัฒนาเครือข่าย/เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พื้นที่ศึกษา วิทยาลัยพระธรรมทูต ความต้องการในการการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้ และช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและประเด็นสำคัญตามที่ต้องการวิจัย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นพื้นที่ในการทดลองการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงอนาคตโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) และใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและตรงตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุดที่สามารถตอบคำถามวิจัยได้

๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้วิจัยนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูล หรือเชิญผู้ให้ข้อมูลเพื่อมาร่วมพูดคุยกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรายงานผลการวิจัยตามที่ได้กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการใช้อธิบาย ผลการวิจัยหาค่าสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคำถาม ปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๕. ผลการวิจัย

ศึกษาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

๑) สภาพทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูต สายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการ อบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีประกาศ การจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการ วิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรม จำนวน ๙๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป เมื่อรวมสถิติการฝึกอบรม พระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้ เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ

๒) ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎีการแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงาน อวมงคลการสอนทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีการ อบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการเพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง งานด้านผลิต สื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ตี.ซี.) ธัมมโฆส (วัดธัมมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรีรัตนสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ทั้งภาคภาษาไทยและ อังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระ สวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดิโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีไทย งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดิโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต, การใช้ประโยชน์อีเล็คทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิต รายการวิทยุ, โทรศัพท์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแผ่ด้วย

๑.๒ ภาคปฏิบัติ จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ผู้สนใจรายบุคคลและหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน” จัดให้มีการประพาสธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทยและต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัดไทยฯ ร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นแบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการจัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษบริการให้ยืมเทพธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์, เทปวีดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลังโดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดจนการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้คุ้มค่าเหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สะอาดสอาด สวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ) งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ) งานวันปียมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี งานสงกรานต์ งานสารทไทย งานทอดกฐิน งานลอยกระทง งานทำบุญปีใหม่ ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

๓) คุณสมบัติของพระธรรมทูต คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา

ข้อที่ ๒ ความประพฤติก็เป็นสิ่งที่สำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤติ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ต้องมีความมั่นใจในตัวเองไม่หวั่นไหวได้ง่าย ทั้งสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมต่างประเทศที่มีการเจริญทางวัตถุ จึงต้องมีจิตใจที่มั่นคงอย่างสูงและมีสมาธิ เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ต่อไป

ตอนที่ ๒ ศึกษาพัฒนาการร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การพัฒนาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้



จากพัฒนาการพัฒนารูปแบบเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ เทคนิค ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

- เครือข่ายสังคมออนไลน์
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์
- แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย

๒.๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ
- นำเสนอด้วยเสียง

๒.๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์
- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์
- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่างช่วงเวลากัน

ได้แก่กระดานสนทนา

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ประกอบด้วย

๓.๑) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมะปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวด
- ข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๓.๒) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ
- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ

สรุปผลจากการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ นำเทคนิคที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์จากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตในปี ๒๕๖๗ จำนวน ๑๐๓ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ เทคนิค ได้แก่ ๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$, S.D. = ๐.๒๓) โดยระดับช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, S.D. = ๐.๒๘) เมื่อพิจารณาด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = ๐.๑๗) และเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = ๔.๓๙$, S.D. = ๐.๒๐) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละเทคนิคพบว่าระดับความเหมาะสมเทคนิคในด้านช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.28) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.21) เครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.31) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.22) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.35 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพเคลื่อนไหวอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.21 รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพนิ่งอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.15 รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพวิดีโอ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.24 รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยเสียง อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าระดับความเหมาะสมเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.35 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารบทสวดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.15 เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.15 ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่เป็นทางการ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.25 ตามลำดับ

๖. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์มีหลายช่องทางที่สามารถเลือกใช้ตามวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเข้าถึง และมีข้อดีข้อเสียจึงควรศึกษาวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม เช่น อีเมล (Email) มีข้อดีใช้งานง่าย เหมาะสำหรับการสื่อสารที่เป็นทางการ เช่น การส่งข้อมูลข่าวสาร รายงาน หรือเอกสารสำคัญ แต่ข้อเสียอาจถูกมองข้ามหรือถูกลบโดยผู้รับถ้าไม่มีเนื้อหาที่ดึงดูด โซเชียลมีเดีย (Social Media) มีข้อดีเข้าถึงกลุ่มผู้ชมจำนวนมากในเวลาเดียวกัน สามารถใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร อัปเดตหรือโปรโมทผลิตภัณฑ์และบริการ ข้อเสียต้องใช้เวลาบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และอาจต้องจัดการกับความคิดเห็นหรือฟีดแบ็กที่ไม่คาดคิด แชท (Chat Apps) ข้อดีการสื่อสารที่รวดเร็วและไม่เป็นทางการ เช่น การใช้ WhatsApp, Line, หรือ Messenger สำหรับการติดต่อสอบถามหรือสนทนา ข้อเสียอาจไม่เหมาะสำหรับการสื่อสารที่ต้องการความเป็นทางการหรือการจัดเก็บข้อมูล เว็บไซต์ (Website) ข้อดีเป็นช่องทางที่สามารถจัดเก็บข้อมูลที่ละเอียดและมีโครงสร้าง เช่น

บทความ ข่าวสาร หรือข้อมูลการติดต่อ ข้อเสียต้องมีการอัปเดตเนื้อหาและดูแลรักษาเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอ วิดีโอคอล (Video Call) ข้อดีช่วยให้การสื่อสารมีความเป็นส่วนตัวและสามารถเห็นปฏิกิริยาและภาษากายได้ เช่น การประชุมทางไกลหรือสัมภาษณ์ ข้อเสียอาจต้องการอุปกรณ์ที่ดีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียร บล็อก (Blog) ข้อดีเป็นวิธีที่ดีในการแชร์ความรู้ข้อมูล หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือ ข้อเสียต้องใช้เวลาสร้างเนื้อหาและต้องมีการโปรโมทเพื่อดึงดูดผู้เยี่ยมชม การเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของคุณจะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร

การเลือกใช้รูปแบบการนำเสนอและการสื่อสารควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในต้องการสื่อสาร และความต้องการให้ผู้รับทำอะไรหลังจากได้รับข้อมูล และกลุ่มเป้าหมายมีความต้องการความชอบของผู้รับขึ้นอยู่กับอายุ ความรู้พื้นฐาน และการเข้าถึงเทคโนโลยี เนื้อหาที่มีความซับซ้อนของข้อมูลและวิธีที่ดีที่สุดในการสื่อสารให้เข้าใจง่ายการประยุกต์ใช้แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารของคุณมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

การเลือกเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีความสำคัญในการทำให้อ่านเข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจของผู้รับ ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับเนื้อหาต้องมีความชัดเจนและตรงประเด็นทำให้ผู้รับเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็ว ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับภาษา คือใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การใช้รูปแบบที่เหมาะสมตรวจสอบและแก้ไข การปรับใช้ข้อเสนอแนะแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้การสื่อสารของคุณมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

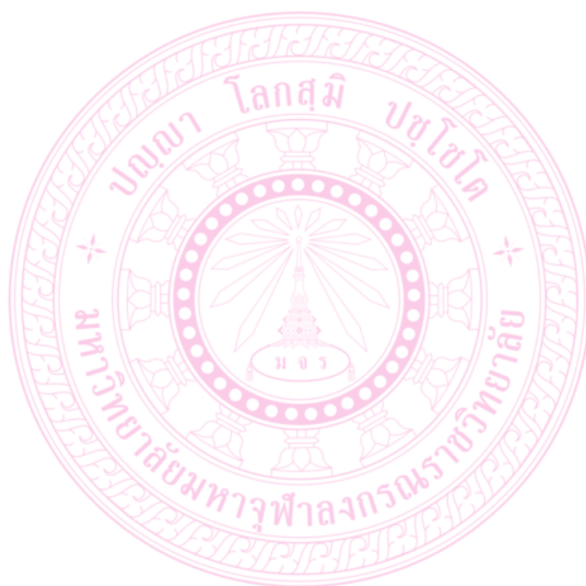


ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ประโยชน์

๑. ได้เทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
๒. ได้เอกสารงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓. นำไปเผยแพร่ในวารสารระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
๔. นำไปบูรณาการกับพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อรองรับการพลเมืองดิจิทัล
๕. เพื่อสนองนโยบายให้สอดคล้องกับแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ





ภาคผนวก ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุ วัตถุประสงค์	ประโยชน์
๑. ศึกษาเทคนิคและ นวัตกรรมการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการ เผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์	ทราบสภาพทั่วไปของพระ ธรรมทูตผู้เผยแพร่ พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้ สภาพทั่วไป ๑. เมื่อรวมสถิติการ ฝึกอบรมพระธรรมทูต ตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๓๐ มี จำนวนพระธรรมทูตผ่าน การอบรมแล้ว ๒,๕๙๓ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไป เผยแพร่พระพุทธศาสนาทั่ว โลก มีจำนวนวัดใน ต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ ๒. ศึกษาข้อมูลภารกิจของ พระธรรมทูตใน ต่างประเทศ ๑. งานด้าน การเผยแพร่ ๒. งานด้าน การศึกษา ๓. งานด้าน สาธารณูปการ ๔. ด้าน รักษาประเพณี/พิธีกรรม คุณสมบัติและหน้าที่ของ พระธรรมทูตในมุมมอง ของพระธรรมทูตใน ต่างประเทศ ๑. ต้องมั่นใจในคุณค่า ความดีงาม ความ ประเสริฐของ พระพุทธศาสนา	ข้อ ๑	สามารถวิเคราะห์และ วางแผน เพื่อพัฒนาสร้าง ภาพในอนาคต ของ เทคนิคและนวัตกรรม การเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบ การเผยแพร่ผ่านสังคม ดิจิทัลออนไลน์

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	ประโยชน์
	๒. ความประพฤติก็นเป็นสิ่ง ที่สำคัญ พระสงฆ์นั้นมี หลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความ ประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ ต่างประเทศโดยเฉพาะ ประเทศที่เจริญแล้ว ต้องมี ความมั่นใจในตัวเองไม่ หวั่นไหวได้ง่าย ทั้ง สภาพแวดล้อม และ สถานการณ์ต่าง ๆ ๓. ด้านจิตใจก็ต้องมีความ มั่นคง		
๒. สร้างภาพในอนาคต ของเทคนิคและนวัตกรรม การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการ เผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์	การศึกษาเพื่อสร้างภาพใน อนาคต ของเทคนิคและ นวัตกรรมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการ เผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์	ข้อ ๒	สามารถสรุป องค์ประกอบของเทคนิค และนวัตกรรมการเผย แผ่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบ การเผยแผ่ผ่านสังคม ดิจิทัลออนไลน์
๓. เพื่อวิเคราะห์แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงและ ขับเคลื่อนเทคนิคและ นวัตกรรมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการ เผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์	ทราบความเป็นไปได้และ ความเหมาะสมของเทคนิค และนวัตกรรมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการ เผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์	ข้อ ๑-๒-๓	ทำให้หาแนวทางในการ พัฒนาเทคนิคและ นวัตกรรมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบ การเผยแผ่ผ่านสังคม ดิจิทัลออนไลน์
๔. รายงานฉบับ สมบูรณ์	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่ สามารถตอบวัตถุประสงค์ ของการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาเทคนิคการ	ข้อ ๑-๒-๓	ได้รายงานการวิจัยที่มี คุณค่าสามารถตอบ วัตถุประสงค์ของการ วิจัย ได้เทคนิคและ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	ประโยชน์
	เผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศ (๒) เพื่อพัฒนาเทคนิคการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบการ เผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์ (๓) เพื่อพัฒนาเครือข่าย/ เพื่อนำเสนอแนวทางการ ขับเคลื่อนการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในรูปแบบ ดิจิทัลออนไลน์ของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศ		นวัตกรรมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตไทยใน ต่างประเทศในรูปแบบ การเผยแผ่ผ่านสังคม ดิจิทัลออนไลน์



ภาควรรณคดี

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัย



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยพระธรรมทูต	โทร ๐๘๒-๕๕๖-๕๓๙๐
ที่ ทพิเศษ/2567	วันที่ มกราคม ๒๕๖๗
เรื่อง ขออนุญาตออกรายการวิทยุ	

เรียน/นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ข้าพเจ้า พระมหาทองเก็บ ญาณพล (สุขพล) ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระธรรมทูต ทำวิจัยในปี ๒๕๖๗ เรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและ นวัตกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่าน สังคมดิจิทัลออนไลน์” ตามสัญญาเลขที่ ๖.๐๓๗/๒๕๖๗ (สัญญา) โดยกำหนดให้นักวิจัยจัดทำ รายงานการวิจัยฉบับร่างสมบูรณ์ ความทราบแล้ว นั้น

ในการนี้ นักวิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย จึงขออนุญาตเก็บ ข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนากำลังคนพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมเผยแผ่ พระพุทธศาสนาต่อไป

จึงเรียน/นมัสการมาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป

ทองเก็บ ญาณพล

(พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย



ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

แบบสอบถามระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

คำชี้แจง ให้นักศึกษาพิจารณาข้อความในแต่ละข้อว่านักศึกษามีพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ต
อยู่ในระดับใด จากนั้นเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักศึกษาโดยอาศัย
เกณฑ์ดังนี้

คะแนน ๕ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนน ๔ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

คะแนน ๓ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน ๒ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมอยู่ในระดับน้อย

คะแนน ๑ หมายถึง ตรงกับระดับความเหมาะสมของเทคนิคและนวัตกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและ นวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัล ออนไลน์	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	<u>ด้านช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์</u>					
๑	เครือข่ายสังคมออนไลน์					
๒	การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์					
๓	แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์					
	<u>ด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร</u>					
๔	รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยตัวอักษร					
๕	รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพนิ่ง					
๖	รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพเคลื่อนไหว					
๗	รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพวิดีโอ					
๘	รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยเสียง					
๙	รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ แบบOne-to-one แบบ พร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat					

ข้อที่	ระดับความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์	ระดับความเหมาะสม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๐.	รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ แบบ One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail					
	ด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร					
๑๐.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ					
๑๑.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารการสอนหลักธรรม					
๑๒.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา					
๑๓.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารวันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา					
๑๔.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารบทสวด					
๑๕.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
๑๖.	ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่เป็นทางการ					
๑๗.	ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ					
๑๘.	เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน
ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์” ผู้วิจัย ได้แบ่งประเด็นคำถามเพื่อ
ขอสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒ การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทย
ในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ตอนที่ ๓ ความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผย
แผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์



(พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ว.๐๓๗/๒๕๖๗

ชื่อโครงการ การพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

หัวหน้าโครงการ พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร.

อาจารย์ วิทยาลัยพระธรรมทูต

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาถือว่าเคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุค ทุกสมัย มีการผสมผสานกับลัทธิอื่นหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อยุคสมัย และปรับให้เข้ากับบริบทของสังคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยมีหลายวิธีการ เช่น การเทศนา การปาฐกถา การอภิปราย การไต่ถาม การสนทนา การเขียนบทความ และวิธีการเผยแผ่อื่นๆ ซึ่งสำคัญยิ่งต่อความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนา เมื่อเริ่มมีเทคโนโลยีเข้ามานอกจากจะใช้วิธีการดั้งเดิมแต่โบราณ นับตั้งแต่การเข้ามาของวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ที่พระสงฆ์ได้ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีการนำเอาเทคโนโลยีมาบันทึก การบรรยายธรรม การสวดมนต์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนมาเป็น ซีดี และเอ็มพี ๓ เพราะบันทึกไฟล์เสียงได้มากขึ้น พ.ศ. ๒๕๕๐ อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเทคโนโลยีสื่อใหม่ที่สำคัญ และมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และมีแนวโน้มที่จะขยายโตมากขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างเว็บไซต์ขององค์การทางพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก

ในปัจจุบันมีแนวโน้มในการปรับตัวและพัฒนาด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านการให้บริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการปฏิบัติงาน การบริการจัดการข้อมูล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีเป้าหมายประเทศไทยมีบริการภาครัฐที่สะดวก โปร่งใส ทันสมัย และตอบโจทย์ด้วยการเป็นรัฐที่ให้บริการที่สะดวกเข้าถึงง่าย และลดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการ เป็นรัฐที่ช่วยเพิ่มความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจ เป็นรัฐที่ให้สังคมริเริ่ม และเกื้อหนุนด้วยการเปิดเผยข้อมูล กระบวนการ และบริการ รวมทั้งเป็นภาครัฐที่ปรับตัวทันเวลา การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต้องการให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลให้เริ่มขับเคลื่อนได้อย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลกและสามารถแข่งขันในโลกสมัยใหม่ได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าผู้ที่มีความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลได้มากกว่า ย่อมเป็นผู้ได้เปรียบในสังคมเนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัลเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต สร้างสรรค์นวัตกรรมและสิ่งใหม่ได้มากกว่าทำให้พัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นโยบายของทุกประเทศจึงพยายามเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการใช้ดิจิทัลให้กับประชาชน และพยายามลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนห่างไกล ที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล (digital divide) ดังนั้น

การลดช่องว่างดิจิทัลของประเทศไทย จึงเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของรัฐบาล

ในการขับเคลื่อนนโยบายฯ ดังกล่าว ไปสู่การเป็น Digital Thailand จำเป็นอย่างยิ่งที่นอกจากจะเร่งสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น คลาวด์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) ที่ทำให้ชีวิตที่สมาร์ท พร้อมก้าวสู่สังคมดิจิทัล และการบริการภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในประชาชนทุกกลุ่มวัยแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งสร้างทักษะและความตระหนักรู้ถึงประโยชน์และโทษ ตลอดจนการใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจการมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่าประชากรอายุ ๖ ปี ขึ้นไป ประมาณ ๖๒.๓ ล้านคน มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ ๒๓.๘ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๘.๒ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ๒๑.๗ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๓๔.๙ และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ ๔๘.๑ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๗๗.๒ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการใช้อินเทอร์เน็ต(จำนวนชั่วโมงการใช้ต่อสัปดาห์) เพิ่มขึ้นในทุกช่วงระยะเวลาการใช้งานเมื่อเทียบกับผลการสำรวจในปี ๒๕๕๗ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีผู้ใช้สมาร์ตโฟนสูงสุดกว่าร้อยละ ๘๐ โดยมีจำนวนชั่วโมงการใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ ๕.๗ ชั่วโมงต่อวัน และกิจกรรมที่นิยมในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่อันดับ ๑ คือการใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น Facebook, Instagram, Line เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๘๒.๗ ในขณะที่กิจกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตฯ ผ่านคอมพิวเตอร์ คือ ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเป็นอันดับ ๒ ร้อยละ ๖๒.๒ และ ใช้ในการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นอันดับ ๓ ร้อยละ ๔๕.๓ ในขณะที่สถิติต่างๆ ข้างต้น ได้เพิ่มสูงขึ้น สถิติทางด้านภัยออนไลน์ก็ได้เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน ซึ่งจากสถิติภัยคุกคามที่แจ้งเข้ามายังศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ "ไทยเซิร์ต" ปี ๒๕๕๘ มีภัยคุกคามไซเบอร์ที่แจ้งเข้ามาทั้งสิ้น ๔,๓๗๑ ราย สูงกว่าปีก่อนๆ หลายเท่าตัว โดยเมื่อปี ๒๕๕๕ มีสถิติภัยคุกคามเพียง ๗๙๒ ราย ปี ๒๕๕๖ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๗๔๕ ราย และในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๐๐๗ ราย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการปล่อยไวรัส สปายแวร์ โทรจัน รองลงมาเป็นการฉ้อโกง/หลอกลวง และการเจาะระบบ สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตระหนักถึงปัญหาข้างต้น และความจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้แก่ประชาชน ให้สามารถเข้าถึง เรียนรู้ และได้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล สร้างโอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน การอาชีพ และเตรียมพร้อมสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป

พระธรรมทูตไทยในฐานะกำลังคนกลุ่มสำคัญสาขาเฉพาะผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีภารกิจต่อพุทธศาสนิกชนทั้งชายและหญิงที่เรียกว่าอุบาสกและอุบาสิกา ในการ

ถ่ายทอดพระธรรมคำสอน เพื่อให้อุบาสกอุบาสิกาได้รับทราบและรู้เข้าใจในพระธรรมในระดับที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขในการดำรงชีวิต และถึงประโยชน์สุขในทางธรรมอันเป็นเป้าหมายสำคัญและสูงสุดในการประกาศพรหมจรรย์ขององค์พระศาสดา เพื่อเป็นการตอบแทนอุบาสกอุบาสิกาซึ่งได้อุปถัมภ์พระธรรมทูตในด้านต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทั้งแก่พุทธศาสนิกชนไทยและประเทศที่ไปประกาศพระพุทธศาสนา

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน ในยุคที่มีความสลับซับซ้อนของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในไทยจึงมีการพัฒนาและนำเอาสื่อใหม่มาใช้ไม่ว่าจะเป็น face book Line YouTube Instagram หรือ Twister ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเพราะเข้าถึงประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้ง่ายและกว้างขวาง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ที่สามารถเข้าไปศึกษาพระธรรมได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีของสื่อใหม่ ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมและไม่บิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว คณะนักวิจัยตระหนักและเห็นความสำคัญ และสนใจในการออกแบบพุทธนวัตกรรมสร้างสรรค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนารูปแบบสมัยใหม่ พระธรรมทูตไทยเผยแผ่ศาสนาดังไกลทั่วโลก เพื่อตอบโจทย์สังคมยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับนวัตกรรมด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

๒.๒ เพื่อพัฒนาเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

๒.๓ เพื่อพัฒนาเครือข่าย/เพื่อนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

ผลการวิจัย

ศึกษาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

ตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน จากการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

๑) สภาพทั่วไป

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ปีละ ๑ ครั้ง เริ่มอบรมรุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ จำนวนผู้ผ่านการอบรม ๔๙ รูป มีการอบรมมาถึงรุ่นที่ ๒๐ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีประกาศการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตขึ้น โดยมีพระโสภณวชิราภรณ์ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมต่อเป็นรุ่นที่ ๒๑ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๘๘ รูป รุ่นที่ ๒๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๑๑๑ รูป เมื่อรวมสถิติ

การฝึกอบรมพระธรรมทูตตั้งแต่รุ่นที่ ๑ – ๒๒ มีจำนวนพระธรรมทูตผ่านการอบรมแล้ว ๑,๖๕๘ รูป พระธรรมทูตได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก มีจำนวนวัดในต่างประเทศถึง ๓๙ ประเทศ

๒) ศึกษาข้อมูลภารกิจของพระธรรมทูตในต่างประเทศ

๑. งานด้านการเผยแผ่

๑.๑ ภาคทฤษฎีการแสดงธรรมในโอกาสงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคลการสอนทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การอบรม การเข้าร่วมประชุม/สัมมนาทางวิชาการเพื่อให้ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง งานด้านผลิตสื่อในการเผยแผ่ เช่น จัดทำวารสารของวัดประจำเดือน ประจำเทศกาล เช่น แสงธรรม (วัดไทยฯ ดิ.ซี.) ธัมโมภาส (วัดธัมมมาราม) ธรรมปทีป (วัดวชิรธรรมปทีป) ดวงประทีป (วัดไทย LA.) พุทธปทีป (ลอนดอน) ศรีรัตนสาร, พุทธาวาส, เป็นต้น และหนังสือธรรมะอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเผยแผ่ ทั้งภาคภาษาไทยและอังกฤษ พิมพ์ออกเผยแผ่ในโอกาสต่าง ๆ งานผลิตสื่อบันทึกเสียงธรรมะ เช่น เทปธรรมะ, เทปไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็น, เทปบทสวดอื่น ๆ รวมทั้งวีดีโอเทปธรรมะและสารคดีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีไทย งานถ่ายภาพสไลด์, ถ่ายภาพนิ่ง, ถ่ายวีดีโอ เพื่อการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ งานใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด, เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต, การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข่าวสารข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงการผลิตรายการวิทยุ, โทรศัพท์ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแผ่ด้วย

๑.๒ ภาคปฏิบัติ จัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class) แก่ผู้สนใจรายบุคคลและหมู่คณะทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ จัดอบรมธรรมะแก่เยาวชนในโครงการ “หลักธรรมนำเยาวชน” จัดให้มีการประพฤติธรรม รักษาศีล ๘ ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ จัดเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานประจำปี (Meditation Retreat) แก่ชาวไทยและต่างประเทศ

๒. งานด้านการศึกษา

๒.๑. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday School) เปิดสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และพระพุทธศาสนาเบื้องต้น แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย และชาวพุทธที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศ

๒.๒. โรงเรียนสอนภาษาไทยภาคฤดูร้อน (Summer School) โดยวัดไทยฯร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นแบบไทย แก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวไทย ที่เกิดและเติบโตในต่างประเทศในช่วงปิดภาคฤดูร้อนของทุกปี

๒.๓. โรงเรียนแผนกธรรม-ธรรมศึกษา สอนตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง และสอนธรรมะในพระไตรปิฎก สำหรับกลุ่มผู้ที่สนใจเป็นพิเศษ

๒.๔. จัดการเรียนการสอนแก่ผู้สนใจเฉพาะ (การศึกษาพิเศษ) เช่น การปรุงอาหารไทย, ทำขนมไทย, ดอกไม้ประดิษฐ์, การจัดดอกไม้, ศิลปะไทย, คอมพิวเตอร์ รวมทั้ง การจัดชั้นเรียนพิเศษแก่ชาวต่างประเทศที่สนใจจะศึกษาเฉพาะเรื่อง เช่น พุทธศาสนา, ภาษาไทย, วัฒนธรรม ประเพณีไทย เป็นต้น

๒.๕. บริการด้านห้องสมุด มีหนังสือให้ศึกษาค้นคว้าทั้งภาคภาษาไทย และภาษาอังกฤษบริการให้ยืมเทพธรรมะต่าง ๆ บทเรียนภาษาไทย, บทสวดมนต์, เทปวิดีโอ

๓. งานด้านสาธารณูปการ

๓.๑ งานด้านการสร้างวัด พระธรรมทูตต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง กฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง โดยการศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติ

๓.๒ งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดถึงการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ คู้มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย

๓.๓ งานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะ พัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือวัดต้องเป็นสถานที่ที่สงบร่มรื่น สวยงาม เป็นร่มอารามให้เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๔. ด้านรักษาประเพณี/พิธีกรรม

๔.๑ งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๔.๒ งานวัฒนธรรมของชาติงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (วันพ่อแห่งชาติ) งานวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (วันแม่แห่งชาติ) งานวันปิยมหาราช

๔.๓ งานทำบุญประเพณีประจำปี งานสงกรานต์ งานสารทไทย งานทอดกฐิน งานลอยกระทง งานทำบุญปีใหม่ ทำบุญใส่บาตรวันอาทิตย์

๓) คุณสมบัติของพระธรรมทูต คุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศ จากการสัมภาษณ์พระธรรมทูตในต่างประเทศ สามารถรวบรวมและสรุปคุณสมบัติและหน้าที่ของพระธรรมทูตในมุมมองของพระธรรมทูตในต่างประเทศไว้ดังนี้

ข้อที่ ๑ ต้องมั่นใจในคุณค่าความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา

ข้อที่ ๒ ความประพฤติก็เป็นสิ่งสำคัญ พระสงฆ์นั้นมีหลักอยู่แล้ว คือ มีวินัย เรื่องแบบแผนความประพฤตินี้ เมื่อไปอยู่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เจริญแล้ว ต้องมีความมั่นใจในตัวเองไม่หวั่นไหวได้ง่าย ทั้งสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ

ข้อที่ ๓ ด้านจิตใจก็ต้องมีความมั่นคง ในสังคมต่างประเทศที่มีการเจริญทางวัตถุ จึงต้องมีจิตใจที่มั่นคงอย่างสูงและมีสมาธิ เป็นต้น

สรุปจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานประกอบการร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ต่อไป

ตอนที่ ๒ ศึกษาพัฒนาการร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ และการสรุป นำเสนอ และขับเคลื่อนการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การพัฒนาการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

จากการศึกษาข้อมูลและจัดทำร่างประเด็นการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ สามารถพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ตามรูปภาพดังนี้



จากพัฒนาการการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย ๓ เทคนิคซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นสำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละทักษะดังนี้

๑) ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์

- เครือข่ายสังคมออนไลน์
- การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์
- แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์

๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย

๒.๑) รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดีย ได้แก่

- นำเสนอด้วยตัวอักษร
- นำเสนอด้วยภาพนิ่ง
- นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหว
- นำเสนอด้วยภาพวิดีโอ
- นำเสนอด้วยเสียง

๒.๒) รูปแบบการสื่อสารผ่านเว็บไซต์

- One-to-one แบบพร้อมกัน ได้แก่การสื่อสารในรูปแบบ Chat
- One-to-one แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail การส่งจดหมายไปยังเว็บมาสเตอร์
- One-to-many แบบพร้อมกัน ได้แก่ การสื่อสารในรูปแบบ Chat - One to-many แบบไม่พร้อมกัน ได้แก่การเข้าไปหาข้อมูลในเมนูต่าง ๆ บนหน้าเว็บไซต์
- Many-to-many แบบไม่พร้อมกัน เป็นการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียน เข้าระบบการใช้บริการและสามารถเขียนข้อความโต้ตอบกลับได้ ต่างช่วงเวลากัน ได้แก่กระดานสนทนา

๓) เนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ประกอบด้วย

๓.๑) เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร

- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพุทธประวัติ
- การสอนหลักธรรม
- ธรรมะปฏิบัติเช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิวิปัสสนา
- วันสำคัญและศาสนาพิธีต่าง ๆ ในพุทธศาสนา
- บทสวด
- ข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๓.๒) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

- การใช้ภาษาที่เป็นทางการ
- การใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ

สรุปผลจากการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ นำเทคนิคที่ได้ไปการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของการพัฒนาเทคนิคและนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแผ่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์

การศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของพัฒนาการพัฒนาศิลปะและ
นวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่าน
สังคมดิจิทัลออนไลน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการการวิเคราะห์ ข้อมูลความเป็นไปได้และความเหมาะสมของ
พัฒนาการพัฒนาศิลปะและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน
ต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์จากผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างพระ
ธรรมทูตในปี ๒๕๖๗ จำนวน ๑๐๓ รูป ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของพัฒนาการ
พัฒนาศิลปะและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศใน
รูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์ จำแนกศึกษาประเด็นจาก ๓ เทคนิค ได้แก่ ๑) ช่อง
ทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ ๒) รูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร ๓) เนื้อหาและภาษา
ที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าระดับความเหมาะสมของการพัฒนาศิลปะและนวัตกรรมการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๑$, $S.D. = ๐.๒๓$) โดยระดับช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, $S.D. = ๐.๒๘$) เมื่อพิจารณาด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบ
การสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๐$, $S.D. = ๔.๑๗$) และเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
พบว่ามีอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = ๔.๓๙$, $S.D. = ๐.๒๐$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละเทคนิคพบว่าระดับความเหมาะสมเทคนิคในด้าน
ช่องทางการสื่อสารทางสื่อออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๐$, $S.D. = ๐.๒๘$)
โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$
 ๔.๕๕ , $S.D. = ๐.๒๑$) เครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, $S.D. = ๐.๓๑$) และ
การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๔๕$, $S.D. = ๐.๒๒$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อในด้านรูปแบบการนำเสนอและรูปแบบการสื่อสาร
โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๓๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ
๐.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ารูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพเคลื่อนไหวอยู่
ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๒๑
รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพนิ่งอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่า
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๑๕ รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยภาพวิดีโอ อยู่
ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๒๔
รูปแบบการนำเสนอแบบมัลติมีเดียด้วยเสียง อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร พบว่าระดับความ
เหมาะสมเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ
๔.๓๙ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเนื้อหาที่ใช้ใน
การสื่อสารบทสวด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๕๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ ๐.๑๙ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารธรรมะปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการนั่งสมาธิ
วิปัสสนา อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) เท่ากับ

๐.๑๙ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารการใช้ภาษาที่เป็นทางการ อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ ๔.๔๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ ๐.๒๙ ตามลำดับ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ประโยชน์

๑. ได้เทคนิคและนวัตกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศในรูปแบบการเผยแพร่ผ่านสังคมดิจิทัลออนไลน์
๒. ได้เอกสารงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อชุมชน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๓. นำไปเผยแพร่ในวารสารระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
๔. นำไปบูรณาการกับพระธรรมทูตผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ เพื่อรองรับการพลเมืองดิจิทัล
๕. เพื่อสนองนโยบายให้สอดคล้องกับแผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ

การประชาสัมพันธ์

- ๑) การประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยทางเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) การตีพิมพ์ผลงานวิจัยในเอกสารและวารสารวิชาการ

ประวัตินักวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

๑.๑ ภาษาไทย พระมหาทองเก็บ ญาณพล, ดร. (สุขพล)

๑.๒ ภาษาอังกฤษ Phramaha Thongkeb Yanapalo (Sukpol)

๓. สังกัดหน่วยงาน/คณะ อาจารย์ วิทยาลัยพระธรรมทูต

๔. ที่อยู่ติดต่อได้

แขวง/ตำบล ลำไทร เขต/อำเภอ วังน้อย

จังหวัด พระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐

๖. วุฒิการศึกษา Ph.D. (Pali & Buddhist)

๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พุทธศาสตร์

